

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

СКРІЛЬ ІРИНА ВАЛЕНТИНІВНА

УДК 811.111(07):338.488.2-028.23

ДИСЕРТАЦІЯ

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ
АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ
У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ
СПРАВИ З ВИКОРИСТАННЯМ АВТЕНТИЧНИХ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ**

13.00.02 «Теорія та методика навчання (германські мови)»
Галузь знань 01 – Освіта / Педагогіка (011 – Освітні, педагогічні науки)

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ І. В. Скріль

Науковий керівник: Микитенко Наталія Олександрівна, доктор
педагогічних наук, професор

Тернопіль – 2020

АНОТАЦІЯ

Скрізь І. В. Формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів.
Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 «Теорія та методика навчання (германські мови)» (011 – Освітні, педагогічні науки). Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, 2020.

У дисертації теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність методики формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що в ній:

- вперше теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено методику формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів, що передбачає три етапи (ознайомчий, автоматизації та застосування), використання підсистеми вправ, яка корелює з етапами й охоплює п'ять груп (на ознайомлення з лексичними одиницями, у т. ч. термінами, на семантизацію, на лексичне оформлення діалогічних і монологічних єдностей, на лексичне оформлення діалогічних і монологічних висловлювань понадфразового рівня, на лексичне оформлення діалогічних і монологічних вправ текстового рівня) з відповідними підгрупами; сконструйовано і спроектовано на процес англомовної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи у Львівському національному університеті імені Івана Франка відповідну лінгводидактичну модель;

- уточнено структуру професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи;

- удосконалено критерії відбору навчального матеріалу та критерії оцінювання рівня сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

Об'єктом дослідження є процес формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

Предметом – методика формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів.

Мета роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні й розробці методики формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням та експериментальній перевірці її ефективності.

Це зумовлює вирішення таких завдань:

1) визначити ключові поняття дослідження й уточнити структуру професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи;

2) обрати й обґрунтувати підходи і принципи формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи;

3) обґрунтувати зміст формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи і, згідно з визначеними критеріями, відібрати відповідний навчальний матеріал;

4) визначити етапи формування, розробити підсистему вправ, сконструювати відповідну лінгводидактичну модель;

5) експериментально перевірити ефективність розробленої методики й укласти методичні рекомендації щодо її використання.

Для досягнення мети і розв'язання поставлених завдань використано такі методи наукового пошуку:

- теоретичні: критичний аналіз сучасних вітчизняних і зарубіжних наукових джерел із методики, педагогіки, психології, лінгвістики з метою визначення стану дослідженості проблеми, її методологічних та методичних основ; вивчення нормативної документації, програм навчальних дисциплін з метою узагальнення теоретичних даних з проблеми дослідження; моделювання навчального процесу із використанням запропонованої методики;

- емпіричні: наукове спостереження за організацією навчального процесу з вивчення іноземних мов в українських ЗВО, вивчення досвіду викладачів щодо формування лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, опитування викладачів і студентів щодо ефективності застосування автентичних відеоматеріалів, навчальних потреб та інтересів студентів; опитування фахівців готельно-ресторанної справи з метою виявлення типових ситуацій їх професійно орієнтованого усного спілкування; методичний експеримент з метою доведення гіпотези дослідження про ефективність розробленої методики; якісний та кількісний аналіз даних для оцінювання рівня сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи в говорінні; методи математичної статистики (критерій Шапіро-Вілка, критерій Манна-Вітні) для інтерпретації одержаних результатів проведеного методичного експерименту.

Професійно орієнтовану англомовну лексичну компетентність в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи трактуємо як здатність цих фахівців до коректного лексичного оформлення усних висловлювань у монологічному і діалогічному мовленні, успішної організації

усномовленнєвої іншомовної діяльності з метою реалізації професійних функцій, виходячи з професійних мотивів, якостей і вмінь у типових і нестандартних ситуаціях професійно орієнтованого спілкування. Основними компонентами професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні виступають: лексичні знання, лексичні навички (рецептивні та репродуктивні), лексична усвідомленість.

Мовленнєву діяльність розглядають як структурне і змістовне явище. Структуру акту говоріння складають: мета, мотив, предмет (думки мовців), продукт (висловлюванням у діалогічній чи монологічній формах), результат (вербальні чи невербальні реакції адресанта чи адресантів на висловлювання). Змістом говоріння є усний обмін інформацією, організація і регулювання усної взаємодії партнерів по спілкуванню, розширення пізнавальної сфери. Компонентами комунікативної компетентності в говорінні є декларативні та процедурні мовленнєві знання.

Діалогічне мовлення трактуємо як процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування, сукупність усних висловлювань, послідовно здійснюваних двома або більше учасниками спілкування. Діалогічне мовлення наділене психологічними (зверненість, ситуативність, експресивність, емоційність, спонтанність) та мовними особливостями (еліптичність, наявність мовних кліше (формул), ненормативність). Поширеними функціональними типами діалогів серед фахівців готельно-ресторанної справи є: діалог – розпитування, діалог–домовленість, діалог–обмін думками, діалог–обговорення, дискусія. Монологічне мовлення – усномовленнєва, односпрямована форма спілкування, що передбачає зв'язне і неперервне висловлювання однієї особи, яке звернене до одного або декількох слухачів, співрозмовників. Монологічне мовлення наділене психологічними (зверненість, зв'язність, інформативність, тематичність, контекстуальність, ситуативність, модальність, відносна безперервність, послідовність, логічність, розгорнутість) та мовними особливостями (зв'язність, структурна завершеність речень, повнота висловлювання,

складний синтаксис, розгорнутість й різноструктурність фраз). Найбільш поширеними типами монологів серед фахівців готельно–ресторанної справи є: монолог–повідомлення (ділова доповідь); монолог–переконання; монолог–презентація (презентація–доповідь та презентація–реклама).

До підходів, що забезпечують методологічну і методичну обґрунтованість процесу формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно–ресторанної справи, належать: комунікативний, інтерактивний, студентоцентристський, соціолінгвістичний. Принципами, на яких ґрунтується цей процес, є: загальнометодичні принципи (ситуативність; комунікативна активність; комунікативна цінність; занурення), специфічні принципи (цільовий рівень володіння англійською мовою за професійним спрямуванням, опори на комунікативні стратегії й мовленнєві кліше, паралельної активізації зорового та слухового каналів сприйняття інформації).

Відеоматеріал – навчальний допоміжний засіб, що демонструється за допомогою програмно-технічних засобів (мультимедійних комп'ютерів, проекторів, глобальних інформаційних мереж, Інтернету). У процесі навчання англійської мови використовуються відеоматеріали різних жанрів: художні, документальні, науково-популярні, навчальні. До якісних властивостей відеоматеріалів належать: автентичність, динамічна наочність, емоційна забарвленість, активізація мовленнєво-розумової діяльності. Використання відеоматеріалів сприяє розвитку різних сторін психічної діяльності студентів, зокрема уваги та пам'яті.

Для формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно–ресторанної справи у говорінні використовуються навчальні когнітивні (визначення ключових слів; ймовірнісне передбачення змісту і форми слова, змісту і структури повідомлення; пошук контекстуальних та внутрішньомовних опор; самостійне виведення правил сполучуваності лексичних одиниць; аналіз і

систематизація вивченого лексичного матеріалу; обґрунтування й аргументація вживання лексем; визначення типу тексту та поділ на смислові частини, аналіз і узагальнення переглянутої відеофонограми), мнемічні (використання асоціацій; групування за тематикою, алфавітом, словотвірними елементами; семантична систематизація (заповнення таблиць, шкал, схем); створення семантичних карт, схем, інтелект-мап, ілюстрацій; повторення матеріалу через різні проміжки часу), компенсаторні (ігнорування незнайомих слів, частин тексту; заміна незнайомих лексичних одиниць відомими; багаторазовий перегляд незрозумілих фрагментів; використання контексту відеоряду для визначення значення ключових лексичних одиниць; використання ситуативних, тематичних, графічних опор; візуалізація правил) стратегії.

Структуру змісту формування відповідної компетентності складають предметний і процесуальний компоненти. Предметний охоплює: сферу готельно-ресторанної справи (дві субсфери: готельної та ресторанної справи), види спілкування, функціональні стилі спілкування, ситуації професійно орієнтованого усного спілкування фахівців готельно-ресторанної справи та ролі таких фахівців, невербальні засоби комунікації; комунікативні цілі і наміри; теми, проблеми, проблемні ситуації, проблемні завдання; мовний матеріал (лексичний (концептосфера готельно-ресторанної справи), фонетичний, граматичний); мовленнєвий матеріал (тексти, мовленнєві кліше, комунікативні стратегії); соціолінгвістичний матеріал; навчальні когнітивні, мнемічні, компенсаторні стратегії. Процесуальний компонент охоплює: мовленнєві навички (лексичні навички і уміння говоріння), вправи і завдання для їх розвитку, відповідні знання, навички і уміння оперування соціолінгвістичним матеріалом, вправи і завдання для їх розвитку, соціолінгвістичні знання, навички оперування мовним матеріалом, вправи для їх розвитку, відповідні мовні знання, уміння оперування когнітивними і навчальними стратегіями.

За джерела відбору лексичного навчального матеріалу професійно орієнтованого змісту приймаємо автентичні відеоматеріали. Виокремлено такі якісні критерії відбору відеофонограм: автентичність, професійна спрямованість і значущість, тематичність, функціонально-цільова відповідність, проблемність, лексична насиченість, мотиваційна цінність, відповідність рівню володіння студентами іноземною мовою, авторитетність та доступність джерела. Кількісними критеріями є: обсяг навчального матеріалу, тривалість відеотексту. За одиниці відбору навчального матеріалу для формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні фахівців готельно-ресторанної справи прийнято лексичні одиниці, зокрема терміни. До якісних критеріїв відбору лексичних одиниць відносимо: професійну спрямованість і значущість, тематичність, функціонально-цільову відповідність, частотність, сполучуваність, словотвірну здатність.

Основними етапами формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні фахівців готельно-ресторанної справи є: ознайомлення, автоматизація, застосування. Професійно орієнтована англомовна лексична компетентність в говорінні з використанням автентичних відеоматеріалів поетапно формується у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи під час виконання ними комплексів вправ із розробленої відповідної підсистеми вправ, яку складають 5 груп (на ознайомлення з лексичними одиницями, на семантизацію, на лексичне оформлення діалогічних і монологічних єдностей, на лексичне оформлення діалогічних і монологічних висловлювань понадфразового рівня, на лексичне оформлення діалогічних і монологічних вправ текстового рівня) і 10 підгруп вправ (на ознайомлення з окремими лексичними одиницями, лексичними одиницями у контексті, семантизацію лексичних одиниць у словосполученнях/реченнях, у тексті, розпізнавання та продукування лексичних одиниць (у т.ч. термінів), словосполучень, вживання лексичних одиниць (у т.ч. термінів) у реченнях в однотипних мовленнєвих ситуаціях,

розпізнавання та продукування лексичних одиниць у міні діалогах/міні монологів, застосування лексичних одиниць у діалогах/у монологів).

Наукова обґрунтованість процесу формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів забезпечується, зокрема, розробкою відповідної лінгводидактичної моделі, компонентами якої є: цільовий (цілі, завдання), методологічний (підходи, принципи), змістовий (зміст навчання (предметний і процесуальний компоненти)), методично-організаційний (методи навчання, засоби навчання (аутентичні відеоматеріали)), результативний (контроль, якісні та кількісні критерії оцінювання, цільовий рівень сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні (просунутий незалежний користувач (B2)).

Ефективність методики формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів доведено на основі базового, вертикально-горизонтального, природного, методичного експерименту, достовірність результатів якого забезпечується використанням комплексу методів математичної статистики: критерію Шапіро-Вілка для перевірки нормальності розподілу даних у вибірках, критерію Манна-Вітн із метою встановлення статистичної значущості отриманих даних й валідності зроблених висновків щодо ефективності авторської методики. Прийнято рішення про доцільність впровадження методики формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів у процес їх іншомовної підготовки у ЗВО. За результатами експерименту укладено методичні рекомендації для викладачів іноземної мови щодо організації та змісту навчання, спрямованого на формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в: обґрунтуванні критеріїв відбору навчального матеріалу, відборі лексичних одиниць та автентичних відеофонограм, організації навчального матеріалу, розробці комплексів вправ, формулюванні методичних рекомендацій для викладачів щодо формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів, створенні навчально-методичного посібника «Готельно-ресторанна справа: лексика і говоріння» («Hotel and Catering: Vocabulary&Speaking») англійською мовою.

Ключові слова: майбутні фахівці готельно-ресторанної справи, професійно орієнтована англомовна лексична компетентність в говорінні, автентичні відеоматеріали, лексичні одиниці, терміни, ситуації професійно орієнтованого усного спілкування, етапи навчання, підсистема вправ.

RESUME

Skri I. Building Professionally-Oriented English Lexical Competence in Prospective Hotel and Catering Specialists' Speaking with Use of Authentic Video Materials. Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Studies, Specialty 13.00.02. «Theory and Methods of Teaching (Germanic Languages)» (011 Educational, Pedagogical Sciences). Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, 2020.

The research provides theoretical substantiation and practical elaboration of the effectiveness of methodology of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking with use of authentic video materials.

The scientific novelty of the research is that for the first time the effectiveness of methodology of building professionally-oriented English lexical

competence in prospective hotel and catering specialists' speaking with use of authentic video materials has been grounded theoretically and validated experimentally, the stages of building the outlined competence have been defined (introduction, consolidation, production); the subsystem of exercises to build professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking has been designed that includes the groups of exercises aimed to familiarize with lexical units and terms, to consolidate lexical units, to furnish lexical presentation of dialogical and monological units, of dialogical and monological utterances of above-phrasal level, to furnish lexical presentation of dialogical and monological utterances of text level; linguo-didactic model of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking has been elaborated and proved theoretically; the essence and structure of professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking has been specified; the criteria of material selection for building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking with use of authentic video materials and the descriptors of the competence acquisition have been refined.

The object of research is the process of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking with use of authentic video materials.

The subject of the research is the methodology of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking with use of authentic video materials.

The aim of the research lies in theoretical substantiation, practical elaboration and experimental validation of the methodology of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking with use of authentic video materials.

It presumes to solve the following objectives: 1) to clarify the essence of key concepts of the research and specify the structure of professionally-oriented

English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking; 2) to define methodological foundations of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking; 3) to substantiate the content of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking and to select the material on the basis of the outlined criteria; 4) to establish the stages of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking and elaborate the subsystem and design the relevant linguo-didactic model; 5) to experimentally validate effectiveness of the developed methodology of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking and compile the recommendations for organization of the appropriate teaching.

To achieve the aim and solve the projected objectives the following methods of scientific investigation have been applied:

- theoretical methods: study and analysis of the foreign and domestic scientific sources from teaching methods, linguistics, pedagogic studies about the issue of research, its methodological foundations, study of documents, syllabus in order to generalize theoretical data on the issue of research; modeling of learning process with the application of the suggested methods;

- empirical methods: scientific observation for organization of foreign language teaching in higher educational institutions of Ukraine, study of teachers' experience on building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking, questioning of teachers and students about effectiveness of use of video materials, students' needs and interests, questioning of hotel and catering specialists in order to outline typical situations of professionally-oriented communication; methodological experiment to determine effectiveness of the suggested methodology; qualitative and quantitative analysis of the data to assess the acquisition level of professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists'

speaking; methods of mathematical statistics (Shapiro-Wilk and Mann-Whitney test) to interpret the findings of the methodological experiment.

Professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking is envisaged as their integrated quality to correctly furnish lexical presentation of the utterances in monological and dialogical speeches, to successfully organize oral communication of foreign language activity with the aim to perform professional function, proceeding from professional motives, qualities and skills in professionally-oriented communication. The main components of the competence are: lexical knowledge, lexical skills (receptive and reproductive), lexical awareness.

Speech activity is considered both structural and content phenomenon. The structure of speech act includes: aim, motive, subject (speaker's thoughts), product (utterances in dialogical and monological forms), outcome (verbal or nonverbal addressants' reactions or addressees' ones to utterances). The content of speaking is oral exchange of information, organization and regulation of oral interaction.

Dialogical speech is a process of speech interaction of two or more participants of communication, a set of oral utterances, produced sequentially by two or more participants of communication. Dialogical speech is endowed with psychological (address, situation, expressivity, emotionality, spontaneity) and language (ellipticity, conversational formulas, originality) features. The typical dialogues among hotel and catering specialists are: dialogue-enquiry, dialogue-agreement, dialogue-exchange of thoughts, dialogue-discussion, debate. Monological speech is oral, one-way form of communication that allows for coherent and continuous speech that addresses one or few listeners or interlocutors. Monological speech is granted with psychological (address, coherence, topic reference, contextuality, situation, modality, relevant continuity, sequence, logicity) and language (coherence, structural completeness, fullness of utterance, complex syntax, extension of phrases) features. The common monologues are: monologue-notification (report), monologue-persuasion, monologue-presentation (report and advertising).

The approaches that ensure methodological substantiation of the process of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking are: communicative, interactive, student-centered and sociolinguistic ones. The principles which the process rests on are: general ones: situation, communicative activity, communicative value, immersion; specific ones: consideration of ESP target language level, reliance on communicative strategies and conversational formulas, simultaneous activation of visual and auditory channels.

Video material is a learning supplementary tool that is displayed by software and technical devices. Video materials of various genres are used while teaching English: fiction, nonfiction, documentary and learning ones. The use of authentic video materials fosters verbal and mental activity, namely memory and attention.

The content of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking that includes objective and procedural aspects has been designed. The components of objective aspect are hotel and catering, types of communication, functional styles of communication, situations of professionally-oriented hotel and catering specialists' communication, their roles, nonverbal means of communication, communicative aims and purposes, themes, texts, problems, problem solving; language material (lexical, phonetic, grammatical); speaking material (conversational formulas, communicative strategies); sociolinguistic material; learning cognitive, mnemonic and compensatory strategies. The procedural aspect encompasses speaking lexical abilities and skills, exercises and assignments to develop them, knowledge how to operate communicative strategies, about culture of English conversation and communicative behaviour, abilities and skills to apply sociolinguistic material (skills to recognize, understand and interpret cultural and emotionally coloured authentic professional discourse presented in authentic video materials), exercises and assignments to develop them, sociolinguistic knowledge (usage of hotel and catering vocabulary, set phrases, knowledge of national and cultural semantics, linguistic markers of social contacts in the situations of professionally-oriented

communication), skills to apply language material (lexis of hotel and catering), exercises to develop them.

The selection of lexical units and video records on the basis of the defined criteria has been performed. Video records as the tools of students' immersion into the situations of professionally-oriented communication are selected according to the following criteria: authenticity, professional orientation and validity, topic reference, functional and target appropriateness, topicality, lexical density, motivational value, compliance with students' language level, credibility and accessibility of the sources, volume (180-250 words for a monologue; 250-300 words for a dialogue), length (10-12 min.) and speed (220-250 words per min for B2). Lexical units and terms are processed according to the criteria: professional orientation, importance, topic reference, functional and target appropriateness, frequency, combination and word building capacity.

The following stages of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking with use of authentic video materials have been determined: introduction, consolidation, production. The elaborated subsystem of exercises for building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking with use of authentic video materials consists of five groups and ten subgroups which correlate with the aforementioned stages.

The scientific substantiation of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking with use of authentic video materials is ensured by elaboration of relevant linguo-didactic model. The components of the model are the following: target component (aims, objectives), methodologically-oriented component (approaches, principles), content component (objective and procedural aspects), organizational component (teaching methods, learning aids (authentic video materials)), productive component (control, assessment criteria, target level of the related competence acquisition (advanced independent level (B2))).

The effectiveness of methodology of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking with use of authentic video materials has been proved on the basis of basic, vertical-horizontal natural experiment, validity of the results is ensured by the use of methods of mathematic statistics: Shapiro-Wilk and Mann-Whitney test. It has been concluded that it is expedient to introduce the methodology of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking with use of authentic video materials into their foreign language training in higher educational institutions. Based on the findings of the experiment, the recommendations for English language teachers have been compiled; they instruct how to organize and provide content into teaching.

The practical importance of the obtained findings consists in: implementation of the methodology of building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking with use of authentic video materials; compiling lexical glossary for first-year students; elaboration of the complex of exercises for building professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking; compiling the recommendations to build professionally-oriented English lexical competence in prospective hotel and catering specialists' speaking; preparation of the manual "Hotel and Catering: Vocabulary & Speaking" (in co-authorship).

Key words: prospective hotel and catering specialists, professionally-oriented English lexical competence in speaking, authentic video materials, lexical units, terms, situations of professionally-oriented communication, stages of teaching, subsystem of exercises.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті, у яких опубліковано основні наукові результати

1. Skril I. Peculiarities of lesson planning and implementation in teaching English for specific purposes for prospective experts of Hospitality and Restaurant

Service. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія Педагогіка*. Тернопіль, 2018. Вип. 2. С. 108 – 116.

2. Скріль І. Симуляції у формуванні англомовної лексичної компетентності у діалогічному мовленні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота: збірник наукових праць*. Ужгород, 2019. Вип. 2 (45). С. 159 – 164.

3. Скріль І. В. Етапи та система вправ для формування англомовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць*. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2019. Вип. 42. С. 169 – 175.

4. Скріль І. В. Особливості реалізації методики формування англомовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал*. Суми: СумДПУ ім. А. С.Макаренка, 2019. № 6 (90). С. 151– 161.

5. Skril I. Learner-centered approach to building lexical competence in speaking for prospective experts of Hospitality and Restaurant Service. *World Science*. Warsaw: RS Global Sp. z O.O. 2019. № 5(45) Vol. 3. P. 43 – 48.

6. Skril I. The Forming English Lexical Competence in Dialogic Speaking for Prospective Experts of Hospitality and Restaurant Service. *Intellectual Archive*. Toronto, 2019. Vol. 8, Number 2. P. 170 – 175.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

7. Скріль І. В. Формування іншомовної компетенції фахівців туризму у процесі їх професійної підготовки. *Туристична освіта в Україні: проблеми і перспективи: збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції*. Львів, 2010. Вип. 2. С. 202 – 209.

8. Скріль І. В. Англійська мова для індустрії гостинності (English for Hospitality): методичні рекомендації для проведення практичних занять з дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» для спеціальності «Організація обслуговування в готелях і туристичних комплексах» із кваліфікацією «Фахівець з готельного обслуговування». Львів: ЛВПУ РСТ, 2012. 95 с.

9. Skril I., Baranets A. Innovation in Tourism as the key to be competitive under present-day conditions. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку*: матеріали XXVI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Переяслав-Хмельницький, 2016. Вип. 26. С. 13 – 17.

10. Скріль І. В. Індустрія туризму (The Travel and Tourism Industry): метод. рекомендації для виконання самостійної роботи з дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» для підготовки бакалаврів зі спеціальності «Туризм». Львів: ЛПКГТРС, 2016. 82 с.

11. Скріль І. В., Лукаш А. Ю. Розробка стратегії розвитку хостелів як інноваторів цінності. *Інноваційні технології в підготовці фахівців технологічної, професійної освіти та сфери обслуговування*: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Херсон: ХДУ, 2017. С. 205 – 210.

12. Скріль І. В. Англійська мова для ресторанного обслуговування (English for Restaurant Service): метод. рекомендації для проведення практичних занять із дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» для підготовки бакалаврів зі спеціальності «Харчові технології». Львів: ЛПКГТРС, 2018. 80 с.

13. Скріль І. Комунікативні ситуації для організації симуляцій у діалогічному мовленні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. *Комунікація у сучасному соціумі*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (8 червня 2018 р.). Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. С. 97 – 98.

14. Скріль І. В., Котловський А. М. Готельно-ресторанна справа: лексика і говоріння (Hotel and Catering: Vocabulary and Speaking): навч. посібник. Львів: ЛПКГТРС, 2017. 105 с.

Праці, які додатково відображають зміст дисертації

15. Скріль І. В. Використання проектів на уроках ділової англійської мови та англійської мови за професійним спрямуванням у вищому професійному училищі. *Методичні рекомендації щодо проведення уроків іноземної мови у професійно-технічних навчальних закладах*: збірник матеріалів. Львів: НМЦ ПТО у Львівській області, 2012. С. 4 – 17.

16. Skril I. Writing Objectives: Two Models for English Language Learning (Skills for Employment Project in Ukraine within the Canadian Partnership Program): *Методичні рекомендації щодо проведення уроків іноземної мови у професійно-технічних навчальних закладах*: збірник матеріалів. Львів: НМЦ ПТО у Львівській області, 2015. С. 11-21.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	22
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ З ВИКОРИСТАННЯМ АВТЕНТИЧНИХ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ	29
1.1. Сутність і структура професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи	29
1.2. Підходи до формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи	42
1.3. Автентичні відеоматеріали як ефективний засіб формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи	65
Висновки до розділу 1	78
РОЗДІЛ 2	
МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ	82
2.1. Зміст формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи	82
2.2. Відбір навчального матеріалу для формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи	102

2.3. Підсистема вправ для формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи	119
2.4. Лінгводидактична модель формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи	133
Висновки до розділу 2	154
РОЗДІЛ 3	
ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ	159
3.1. Організація методичного експерименту й інтерпретація його результатів	159
3.2. Методичні рекомендації щодо формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів	177
Висновки до розділу 3	189
ВИСНОВКИ	192
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	197
ДОДАТКИ	220

ВСТУП

Актуальність дослідження. Однією із найбільш перспективних галузей економіки України, як і багатьох країн світу, за показниками зростання є туризм, зокрема готельно-ресторанна справа. Її ефективний розвиток, підвищення якості послуг, вихід на міжнародний ринок зумовлюють потребу в кваліфікованих фахівцях із належним рівнем володіння мовою міжнародного спілкування – англійською. Оскільки виконання ними своїх ролей та професійних обов'язків зосереджується здебільшого на усному спілкуванні з клієнтами та колегами, формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи стає пріоритетним завданням їх іншомовної підготовки у ЗВО.

Професійно орієнтоване англомовне усне спілкування майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи передбачає залучення як діалогічного, так і монологічного усного мовлення, еталонними зразками якого в умовах академічного середовища слугують автентичні відеоматеріали. Їх використання значно підвищує ефективність процесу формування цільової компетентності.

Проблемам навчання англійської мови для спеціальних цілей присвятили свої наукові праці: Т. Дадлі-Еванс (Т. Dudley-Evans), Н. Микитенко, О. Петрашук, С. Ренгем-Бріггс (С. Wrangham-Briggs), М. Сейнт Джон (М. St John), О. Тарнопольський, А. Уотерс (А. Waters), Т. Хатчинсон (Т. Hutchinson), Л. Черноватий та ін. Особливості навчання професійно орієнтованого говоріння англійською мовою фахівців різних галузей досліджували: Ю. Авсюкевич, Н. Лямзіна, І. Федорова (майбутні економісти), О. Баб'юк, І. Кодлюк (майбутні фахівці сфери туризму), С. Білоус (майбутні філологи), І. Задорожна, В. Черниш, Т. Коробейнікова (майбутні учителі англійської мови), Я. Дьячкова (майбутні правознавці), Л. Конопленко (майбутні фахівці з інформаційної безпеки), Л. Лазоренко

(майбутні математики), Л. Максименко (майбутні менеджери невиробничої сфери), О. Метьолкіна (майбутні митники), А. Онуфрив (майбутні маркетингологи), О. Попель (майбутні інженери презентації технічного обладнання), О. Ярошенко (майбутні викладачі на основі кейс-методу) та ін. Формування лексичної професійно орієнтованої компетентності стало предметом наукових розвідок: Н. Жовтюк, А. Котловського, Ю. Семенчука, В. Терещук, А. Томашевської, І. Чорної, Н. Шандри та ін. Використання техніко-дидактичного потенціалу відеоматеріалів у навчанні іноземної мови висвітлене у працях Н. Бичкової, О. Бігич, Н. Бориско, С. Кіржнер, О. Коваленко, С. Колоди, Л. Конопляник, О. Конотоп, С. Ніколаєвої, Т. Яхнюк та ін.

Попри значну увагу науковців до окресленої проблеми, аналіз наукових джерел засвідчив, що на сьогодні не існує комплексного дослідження, присвяченого розробці методики формування професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів. Це зумовлює **актуальність** обраної теми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Проблематика дисертації безпосередньо пов'язана із науково-дослідною темою кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Теорія і практика навчання іноземних мов у закладах освіти різних типів» (номер держреєстрації 0118U003128). Тему роботи затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 1 від 30.08.2016 р.).

Об'єктом дослідження є процес формування професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

Предметом – методика формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів.

Мета роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні й розробці методики формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів та експериментальній перевірці її ефективності.

Це зумовлює необхідність вирішення таких **завдань**:

6) визначити ключові поняття дослідження й уточнити структуру професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи;

7) обрати підходи до формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, а також обґрунтувати принципи цього процесу;

8) визначити зміст формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи і, згідно з окресленими критеріями, відібрати відповідний навчальний матеріал;

9) виділити етапи формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності, розробити підсистему вправ, сконструювати відповідну лінгводидактичну модель;

10) експериментально перевірити ефективність розробленої методики й укласти методичні рекомендації щодо її використання.

Гіпотеза дослідження опирається на припущення, що досягнути високого рівня сформованості професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи можливо за умов: ґрунтування розробленої методики на положеннях комунікативного, інтерактивного, студентоцентристського та соціолінгвістичного підходів та дотримання низки принципів, що витікають

із зазначених підходів; поетапного формування й розвитку цільової компетентності з використанням розробленої на основі автентичних відеоматеріалів підсистеми вправ; оволодіння студентами навчальними когнітивними, мнемічними, компенсаторними стратегіями; активізації усномовленнєвої діяльності з опорою на відеофонограми – еталонні зразки комунікативної поведінки фахівців готельно-ресторанної справи у типових ситуаціях професійно орієнтованого усного спілкування.

На різних етапах наукового пошуку використано такі **методи**:

– *теоретичні*: критичний аналіз сучасних наукових джерел з метою визначення стану дослідженості проблеми, її методологічних та методичних основ; вивчення нормативної документації, програм навчальних дисциплін для узагальнення теоретичних даних із проблеми дослідження; моделювання навчального процесу із використанням запропонованої методики;

– *емпіричні*: наукове спостереження за організацією процесу навчання іноземних мов в українських ЗВО, вивчення досвіду викладачів щодо формування лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, опитування педагогів і студентів стосовно ефективності застосування автентичних відеоматеріалів, навчальних потреб та інтересів суб'єктів навчання, а також фахівців готельно-ресторанної справи для виявлення типових ситуацій їх професійно орієнтованого усного спілкування; методичний експеримент із метою доведення гіпотези дослідження; якісний та кількісний аналіз даних для оцінювання рівня сформованості професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні (критерій Шапіро-Вілка, критерій Манна-Вітні) для інтерпретації результатів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше*

- теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено методику формування професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів, що

передбачає три етапи (ознайомлення, автоматизація та застосування), використання підсистеми вправ, яка корелює з етапами й охоплює п'ять груп (ознайомлення з лексичними одиницями, семантизація, лексичне оформлення діалогічних і монологічних єдностей, лексичне оформлення діалогічних і монологічних висловлювань понадфразового рівня, лексичне оформлення діалогічних і монологічних вправ текстового рівня) з відповідними підгрупами; сконструйовано лінгводидактичну модель формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності з використанням автентичних відеоматеріалів, компонентами якої є: цільовий, методологічний, змістовий, методично-організаційний, результативний і спроектовано її на процес англомовної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи;

- уточнено структуру професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи;

- удосконалено критерії відбору навчального матеріалу та критерії оцінювання рівня сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

Подальшого розвитку набуло вивчення психолого-педагогічних аспектів формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в: обґрунтуванні критеріїв відбору навчального матеріалу, відборі лексичних одиниць та автентичних відеофонограм, організації навчального матеріалу, розробці комплексів вправ, укладанні методичних рекомендацій для викладачів щодо формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів, створенні навчально-методичного посібника «Hotel and Catering: Vocabulary & Speaking» (англійською мовою).

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** у навчальний процес: Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (довідка про впровадження № 42/03-а від 06.03.2018 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (акт про впровадження № 1154-33/03 від 04.09.2019 р.), Львівського національного університету імені Івана Франка (акт про впровадження № 3235-Н від 11.09.2019 р.), Львівського інституту економіки і туризму (акт про впровадження № 01/281 від 11.09.2019 р.).

Апробація результатів дослідження здійснювалась на міжнародних науково-практичних конференціях: «Комунікація у сучасному соціумі» (Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, 8 червня 2018р.), «Туристична освіта в Україні: проблеми і перспективи» (Інститут професійно-технічної освіти Академії педагогічних наук України, м. Київ, 4 лютого 2010р.), а також на всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Інноваційні технології в підготовці фахівців технологічної, професійної освіти та сфери обслуговування» (Херсонський державний університет, м. Херсон, 19-20 жовтня 2017 р.), «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку» (Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди, м. Переяслав-Хмельницький, 14 жовтня 2016 р.).

Публікації. Основні положення дисертації викладено у 16 роботах автора, серед яких 4 статті у фахових педагогічних виданнях України, 2 у зарубіжних наукових періодичних виданнях, 2 статті у інших збірниках наукових праць, 4 тез доповідей на наукових конференціях, 3 методичні рекомендації та навчально-методичний посібник «Hotel and Catering: Vocabulary & Speaking» англійською мовою (у співавторстві).

Особистий внесок здобувача. Усі представлені наукові результати отримані автором самостійно. У навчально-методичному посібнику «Hotel and Catering: Vocabulary & Speaking», опублікованому у співавторстві, здобувачем розроблено 60 % вправ та методичні рекомендації.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних джерел із 221 найменування (64 – іноземними мовами) і 8 додатків. Її повний обсяг – 283 сторінки, 176 із яких – основний текст. У роботі подано 12 таблиць, 6 рисунків.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО
ОРІЄНТОВАНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
В ГОВОРІННІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-
РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ З ВИКОРИСТАННЯМ АВТЕНТИЧНИХ
ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ

У розділі 1 розкрито сутність ключових понять дослідження: «лексична компетентність», «професійна іншомовна комунікативна компетентність», «говоріння», «англомовна професійно орієнтована лексична компетентність в говорінні». Визначено структуру англомовної лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, яка включає лексичні знання, лексичні навички, лексичну усвідомленість. Відібрано, проаналізовано й обґрунтовано підходи і принципи формування англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів. Доведено, що автентичні відеоматеріали як ефективний засіб навчання мають потужний методичний потенціал щодо процесу формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи англомовної лексичної компетентності в говорінні.

1.1. Сутність і структура професійно орієнтованої англомовної
лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців
готельно-ресторанної справи

Глобалізаційні процеси та соціально-економічні зміни ХХ ст. спричинили динамічний розвиток міжнародного туризму, зростання ролі англійської мови як засобу міжкультурного та професійного спілкування.

Сучасний стан суспільства зумовлює необхідність удосконалення професійної кваліфікації фахівців, які працюватимуть у сфері туризму, особливо у сфері надання послуг гостинності, яка є однією з найперспективніших секторів туристичного бізнесу. Важливою складовою іншомовної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи є формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні.

В структурі іншомовної комунікативної компетентності лексичну компетентність розглядають як функціонально-структурний компонент мовної системи, складову лінгвістичної компетентності. А. Шапов трактують лексичну компетентність як «складне та багатовимірне явище, пов'язане із засвоєнням різних аспектів іншомовного слова», а саме створення когнітивного образу слова, засвоєння особливостей структури значення, смислу, вживання в усному та письмовому мовленні конкретної лексичної одиниці [148, с. 6]. Проте, зведення процесу формування у студентів компонентів лінгвістичної компетентності, у нашому випадку – лексичної компетентності, лише до накопичення знань лексичних одиниць, а також формування вмінь лексичного оформлення і розуміння речень іноземною мовою, «призводить до пізнання мови як системи, а не засобу комунікації» [48, с. 79]. Відповідно, англомовну лексичну компетентність слід включати до складу як мовного, так і мовленнєвого компоненту комунікативної компетентності.

Лексика виступає «ведучим компонентом» іншомовного мовленнєвого спілкування [131, с. 17], яка приймає на себе, за твердженням І. Задорожної, основне комунікативне навантаження при висловлюванні і сприйнятті смислу висловлювання [40, с. 215]. Адже на основі смислів, які закладені в лексиці, відбувається спілкування (О. Леонтьєв [66], В. Скалкін [110]).

У методиці навчання іноземних мов поняття лексичної компетентності трактують як: наявність певного запасу лексичних одиниць, здатність до адекватного використання лексем, здатність до миттєвого виклику з

довготривалої пам'яті еталону слова, когнітивна і практична готовність до самостійного засвоєння лексичних одиниць [156, с. 32], здатність людини до конкретного оформлення власних висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних знань, навичок, умінь й лексичної усвідомленості і формується в умовах цієї взаємодії [75, с. 215].

Професійна іншомовна комунікативна компетентність вирізняється соціально-рольовими ситуаціями професійної діяльності, в умовах яких відбувається розуміння та породження відповідних мовленнєвих висловлювань [54], професійним спілкуванням мовою спеціальності в умовах міжкультурної комунікації [130].

Проблема формування лексичної професійно орієнтованої компетентності була предметом вивчення І. Задорожної [41], А.Котловського [63], Ю. Семенчука [106], О. Тарнопольського [129], В. Терещук [131], А.Томашевської [134] та ін. науковців.

Дослідження сутності та структури англomовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні дало підстави визначити **англomовну професійно орієнтовану лексичну компетентність в говорінні** як здатність цих фахівців до коректного лексичного оформлення усних висловлювань у монологічному і діалогічному мовленні, успішної організації усномовленнєвої іншомовної діяльності з метою реалізації професійних функцій, виходячи з професійних мотивів, якостей і вмінь у типових і нестандартних ситуаціях професійно орієнтованого спілкування.

Лексична компетентність формується в умовах складної та динамічної взаємодії відповідних знань, навичок, умінь і лексичної усвідомленості [88]. Дослідження формування англomовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в процесі говорінні розширює структуру цієї компетентності, яка охоплює: лексичні знання, лексичні навички (рецептивні та репродуктивні), лексичну усвідомленість, мовленнєві знання (декларативні

та процедурні), мовленнєві навички (репродуктивні, продуктивні) і мовленнєві уміння (діалогічного та монологічного мовлення).

В результаті пізнання лексичної системи англійської мови лексичні знання відображаються у свідомості студентів у вигляді поняття про систему і правила користування нею [75, с. 216], Р. Мартинова [73, с. 249–250]. Н.Гальскова, Н. Гез [24, с. 289] виділяють такі види лексичних знань:

- звукової і графічної форми слова;
- семантики лексичної одиниці, тобто її денотативного і конотативного значення;
- здатності слів мати антоніми, синоніми, омоніми, пароніми, стилістичну забарвленість, соціокультурну забарвленість, сполучувальну цінність;
- структури слова, правил словотвору;
- самостійних та службових слів як засобів зв'язку в реченнях і текстах;
- понять, значення яких виражається у відмінний спосіб у різних мовах;
- етимології окремих слів,
- типів словників;
- лексичної системи англійської мови.

Інтеріоризація лексичних знань супроводжується продуктивним мовленням та автоматизованим сприйняттям мовця і завершується формуванням лексичних навичок (рецептивних та репродуктивних) [63, с. 31]. І. Задорожна наголошує, що оволодіння англомовними лексичними навичками – як рецептивними, так і репродуктивними – носить аналітичний характер [40, с. 285]. Адже, утворення, вживання і розуміння іншомовної лексики відбувається на основі мовленнєвих лексичних зв'язків між слухомовленнєво-моторною і графічною формами слова і його значенням, а також зв'язків між словами іноземної мови [149, с. 129]. Лексичний компонент мовленнєвої організації людини (лексикон) розуміють не як пасивний вміст відомостей про мову, а як динамічну функціональну систему, яка

самоорганізується внаслідок постійної взаємодії між процесом переробки і впорядкування мовленнєвого досвіду і його продуктами [94, с. 50].

Рецептивні лексичні навички ґрунтуються на ідентифікації, інтуїтивно-правильному впізнаванні і розумінні іншомовної лексики, аналізі лексем й словотворення, семантизації, користуванні словотворчою і контекстуальною здогадкою, диференціюванні схожих за звучанням чи формою слів та відповідно ці навички реалізуються за допомогою сформованих у вербальній пам'яті асоціативних умовних зв'язків між формальною і понятійною стороною лексичної одиниці та самою лексемою [26, с. 231; 41, с. 271; 11, с. 68; 147, с. 145]. Сформованість рецептивних лексичних навичок надає студентам можливість впізнавати та розуміти вивчені слова у письмовому тексті й усному мовленні [189].

Репродуктивні лексичні навички визначають як навички правильно підбирати слова відповідно до комунікативного наміру [24, с. 288], ключових характеристик і вимог певного жанру [41, с. 271]. До репродуктивних лексичних навичок учені відносять: навички об'єднання лексичних значень у процесі формулювання думки, диференціювання схожих за звучанням чи формою слів, відтворення лексичних одиниць у зовнішньому мовленні, вибору стилю мовлення, відповідного ситуації професійно орієнтованого спілкування [11, с. 68]. У процесі спілкування студенти здатні актуалізувати лексичну одиницю, миттєво поєднати лексичну одиницю із попередньою і наступною відповідно до норм мови, ситуації спілкування, комунікативної задачі [37, с. 63], включити лексему в мінімальне висловлювання (в мінімонолог чи мінідіалог), еквівалентно замінити слово іншою лексичною одиницею.

Лексична усвідомленість передбачає здатність розмірковувати над процесами формування своєї лексичної компетентності [75, с. 217], створити власну систему лексичних знань, аналізувати лексичний аспект свого і чужого мовлення і робити відповідні висновки; аналізувати причини

лексичних помилок та знаходити шляхи їх подолання; здійснювати контроль використання лексичних засобів у процесі спілкування [37, с. 64].

Мовлення – лінійна, синтагматична послідовність мовних елементів, яка відображає мовну компетентність індивіда та забезпечує взаєморозуміння [63, с. 37]. Найпростішою одиницею вербального спілкування є висловлювання, яке має свій комунікативний зміст і форму [145, с. 43]. За допомогою засвоєних раніше мовленнєвих одиниць і їх комбінування відбувається вирішення комунікативної задачі висловлювання [41, с. 194].

У методиці навчання іноземних мов говоріння визначають як усний продуктивний вид мовленнєвої діяльності, за допомогою якого реалізується усне спілкування іноземною мовою як у діалогічній, так і в монологічній формах. Мовленнєву діяльність розглядають як структурне і змістовне явище.

Структуру акту говоріння складають [75, с. 298]: мета, мотив, в основі якого лежать потреби мовців, предмет, який складають думки мовців, продукт, що є самим висловлюванням відповідно у діалогічній чи монологічній формах, результат, що зокрема полягає у вербальній чи невербальній реакції адресата чи адресатів на висловлювання.

Змістом говоріння є усний обмін інформацією, організація і регулювання усної взаємодії партнерів по спілкуванню, розширення пізнавальної сфери. Успішна організація професійно орієнтованої усномовленнєвої англомовної діяльності залежить від використання вербальних й невербальних засобів комунікації відповідно до ситуацій професійно орієнтованого спілкування з метою виконання професійних обов'язків та реалізації професійних функцій [19, с. 25].

Традиційним компонентом комунікативної компетентності в говорінні є декларативні мовленнєві знання. Декларативні мовленнєві знання містять у собі уявлення про структуру говоріння. До декларативних мовленнєвих знань належать :

- знання особливостей іншомовного діалогічного та монологічного мовлення;
- знання маркерів дискурсу;
- знання засобів міжфразового зв'язку;
- знання реєстрів мовлення та їх мовних особливостей.

Функціонування декларативних знань в реальній ситуації спілкування забезпечує оволодіння процедурними знаннями.

Процедурні знання – це так звані «динамічні знання» (*des connaissances dynamiques*), які співвідносять із розумінням й усвідомленням як саме (шляхи) та за допомогою чого (засоби) отримувати нові знання [89, с. 8]. За допомогою багаторазового вправлення та інтенсивної практики в усному спілкуванні декларативні знання можуть модифікуватися в процедурні. Отже, процедурні мовленнєві знання це опановані дії (навички й уміння) оперування названими вище декларативними знаннями в процесі говоріння.

Декларативні та процедурні знання, як зауважує О. Устименко, не існують окремо одне від одного, вони не є автономними, а навпаки – взаємопов'язаними та взаємодоповнювальними компонентами комунікативної компетентності в говорінні [137, с. 96-97]. Декларативні знання регулюють оперування процедурними знаннями. Процедурні знання трансформуються в декларативні завдяки логічним умовиводам, аналізу, синтезу.

До процедурних мовленнєвих знань належать:

- знання як планувати, організувати, здійснювати й коригувати діалогічне або монологічне мовлення певного функціонального типу в процесі усної взаємодії із співрозмовником у певних ситуаціях діалогічного і монологічного спілкування;
- знання як висловлювати думки в діалогічному і монологічному мовленні засобами вираження модальності;
- знання доречності застосування мовленнєвих засобів [145, с. 171-172].

Враховуючи визначення науковців [149, с. 81; 110; 3, с. 39; 103; 30], мовленнєві вміння трактуємо як уміння логічно, зв'язно, послідовно, комунікативно та професійно вмотивовано, достатньо коректно в мовному плані використовувати мовні засоби для висловлювання думок під час продукування діалогічного та монологічного мовлення.

До мовленнєвих умінь діалогічного мовлення відносять уміння: використовувати декларативні та процедурні знання, що стосуються діалогічного мовлення, згідно із сферами, темами, ситуаціями і завданнями спілкування; використовувати декларативні та процедурні знання про відповідність мовленнєвих засобів висловлювання мовленнєвим функціям та їх відповідність офіційному, неофіційному стилю спілкування [145, с. 173]; ініціювати і закінчувати діалог, підтримувати спілкування, використовуючи мовленнєві кліше, мовленнєвий репертуар згідно з соціокультурними нормами спілкування; розширювати запропоновану співрозмовником тему розмови, вживати стягнені форми, характерні для діалогу; запитувати інформацію; комбінувати репліки згідно з комунікативним наміром; адекватно реагувати на репліки; емоційно забарвлювати діалог; вести бесіду з кількома особами відповідно до комунікативної ситуації в рамках тематики [75, с. 302].

До мовленнєвих умінь монологічного мовлення відносять уміння: використовувати декларативні та процедурні знання, що стосуються монологічного мовлення, згідно із сферами, темами, ситуаціями і завданнями спілкування; використовувати декларативні та процедурні знання про відповідність мовленнєвих засобів висловлювання мовленнєвим функціям та їх відповідність офіційному, неофіційному стилю спілкування; використовувати мовленнєвий репертуар монологічного висловлювання, правильно оформленого в мовному відношенні та комунікативно доцільного з урахуванням соціокультурних особливостей; з'єднувати мовленнєві зразки на основі певної логічної схеми; повно висловлюватися відповідно до комунікативної ситуації; оптимально використовувати мовний матеріал (лексичний, граматичний) до певної теми, збагачуючи мовлення з

урахуванням рівня навченості; оптимально використовувати раніше вивчений матеріал, свідомо здійснюючи перенесення набутих знань, навичок і вмінь на нову ситуацію; залучати для викладу певної теми матеріал суміжних тем [75, с. 341; 145, с. 174; 98].

Мовленнєві навички говоріння значною мірою залежать від рівня сформованості відповідних мовних навичок (фонетичних, лексичних, граматичних навичок). Фонетичні навички забезпечують сприйняття окремих звуків та їх поєднання у мовленнєвому потоці, відчуття інтонації, створення власного висловлювання згідно з фонетичними нормами іноземної мови; лексичні навички допомагають у сприйнятті та розумінні семантики лексичних одиниць, дають змогу використовувати їх у процесі мовленнєвої діяльності; граматичні – відповідають за розпізнавання на слух граматичних форм та допомагають будувати висловлювання згідно з граматичними нормами іноземної мови [53, с. 66]. І. Задорожна зауважує, що окрім автоматизованої актуалізації лексичних одиниць, сформованість лексичних навичок передбачає також правильне вживання іншомовної лексики в різних ситуаціях відповідно до жанру, реєстру [40, с. 286]. Щодо граматичних навичок, вибір граматичної форми відбувається згідно з комунікативним наміром, ситуацією мовлення [102, с. 10–11]. Чим вищим є рівень сформованості цих мовних навичок, тим автоматизованішими стають мовленнєві операції [61, с. 42].

Мовлення поділяється на дві категорії: діалогічне та монологічне. До універсальних мовних лексичних характеристик як діалогічного, так і монологічного мовлення фахівців готельно-ресторанної справи відносяться [3, с. 55]: вживання загальноживаних слів (допомагають більш точно формулювати думки та ідеї), лексичних одиниць з емотивними та оцінними конотаціями, інтернаціоналізмів, спеціальних термінів готельно-ресторанної справи.

У методиці викладання іноземних мов діалогічне мовлення трактують як процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування

[144], сукупність усних висловлювань, послідовно здійснюваних двома або більше учасниками спілкування [110, с. 6].

Діалогічне мовлення наділене психологічними та мовними особливостями. До психологічних особливостей відносимо: зверненість, ситуативність, експресивність, емоційність, спонтанність; до мовних особливостей – еліптичність, наявність мовних кліше (формул), ненормативність.

Зверненість передбачає вміння вести розмову, адресуючи репліки конкретному співрозмовнику. Ситуативність діалогічного мовлення передбачає наявність ситуації (події, обставини, емоції: радість, переживання співрозмовників), які спонукають до мовлення, комунікації. У зв'язку з тим, що співрозмовники обмінюються враженнями, думками, пропозиціями, переконаннями, їхнє мовлення емоційно забарвлене [53, с. 61]. Спонтанність діалогічного мовлення зумовлена тим, що процес обміну інформацією в діалогічному режимі відбувається швидко, тому передбачити наступну репліку співрозмовника дуже важко або й неможливо.

Еліптичність або присутність неповних речень можна пояснити тим, що співрозмовники розуміють неповні репліки партнерів завдяки наявності спільної ситуації, інтерактивній взаємодії; крім того, виходячи зі змісту попередньої репліки, вони спроможні відновити випущені фрагменти репліки.

Мовні кліше (формули) використовують для обміну привітаннями, для привернення уваги співрозмовника на початку розмови, для підтвердження або коментування почутого тощо. «Готові» мовленнєві одиниці характеризуються відповідною типологією, функціональною прагматичністю. Саме вони надають діалогу емоційності [53, с. 63].

Окрім еліптичності, наявності мовних кліше та ненормативності, до мовних лексичних характеристик діалогічного мовлення належить вживання: як стилістично нейтральної, так і стилістично забарвленої лексики, оцінної емоційно-забарвленої лексики, слів-зв'язок, зокрема слів для позначення

послідовності подій, констатації фактів, аргументів, позначення запевнення, переконання, заохочення, спростування, слів для вираження причинно-наслідкового зв'язку.

У межах мовленнєвого акту кожен із учасників по черзі виступає як мовець (ініціатор спілкування – адресант) і як слухач (партнер по спілкуванню – адресат) [53, с. 53]. За чинником кількості учасників спілкування визначають наступні типи діалогів: діалог (між двома учасниками), трилог (між трьома учасниками), полілог (більше трьох учасників). До парних діалогів відносять бесіду, діалог-домовленість, діалог-розпитування (інтерв'ю), діалог-дискусію; до групових діалогів – ділову бесіду, дискусію, дебати [63, с. 40].

Першоелементом діалогу є репліка, яка може складатися з однієї або кількох фраз. У діалозі вони тісно пов'язані одна з одною – за своїми комунікативними функціями, структурно та інотаційно. Одиницею навчання діалогічного мовлення є діалогічна єдність, яка характеризується структурною, інтонаційною і семантичною завершеністю. Перша репліка діалогічної єдності завжди ініціативна, друга може бути повністю реактивною, або реактивно-ініціативною [53, с. 55].

Репліки діалогічного мовлення, згідно твердження В. Скалкіна, виконують наступні комунікативні функції: фактуальну (повідомлення), емоційно-реактивну (висловлювання, які виражають схвалення, сумнів, здивування, незадоволення тощо), встановлення контакту (формули соціального спілкування: привітання, знайомства, вибачення тощо), техніко-комунікативну (репліки-перепитування, уточнення) [110, с. 27-29].

Соціальний контакт у формі діалогового спілкування концентрується навколо ситуації, теми та комунікативних мотивів учасників спілкування. За чинником співвідношення комунікативних мотивів визначають функціональні типи діалогів, сфери спілкування (соціально-побутова, соціально-культурна, професійна). Поширеними функціональними типами

діалогів є: діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-обмін думками, діалог-обговорення, дискусія.

Спонтанність та швидкий темп діалогічного мовлення визначають необхідність високого рівня володіння мовним матеріалом [40, с. 222]. Відсутність відповідних навичок лексичного оформлення висловлювань діалогічного мовлення перешкоджає реалізації логічної схеми діалогічного висловлювання, яка охоплює послідовне чергування ініціативних та реактивних, реактивно-ініціативних реплік [24]. Окрім досягнення автоматизованого вживання лексичних одиниць, у тому числі термінів, студентам необхідно опанувати навички передачі максимальної автентичності використаних мовних кліше, які зустрічаються в мовленні носіїв мови в незмінному чи частково зміненому вигляді [33, с. 26].

Монологічне мовлення – усномовленнева, односпрямована форма спілкування, що передбачає зв'язне і неперервне висловлювання однієї особи, яке звернене до одного або декількох слухачів, співрозмовників [75, с. 340]. С. Кіржнер, Н. Петранговська виокремлюють професійно орієнтований монолог, який вирізняється тим, що як організований вид усного мовлення характеризується більшим інформаційним потенціалом мовця у порівнянні із слухачем та залучає співрозмовника до процесу мовлення з метою подальшого обговорення предмету висловлювання [51, с. 132; 95, с. 198-199].

Психологічними особливостями монологічного мовлення є: зверненість, зв'язність, інформативність, тематичність, контекстуальність, ситуативність, модальність (суб'єктивне особистісне оцінювання, відносна безперервність, послідовність, логічність, розгорнутість [24, с. 205; 93].

Логіко-структурна цілісність монологів зумовлює зв'язність монологічного мовлення; змістово-сміслова цілісність виявляється в інформативності та тематичності [16, с. 37]. Тема, форма спілкування, комунікативна мета висловлювання визначають інтенціональність, ситуативність та модальність монологічного мовлення.

Мовними особливостями монологічного мовлення є: зв'язність, структурна завершеність речень, повнота висловлювання, складний синтаксис, розгорнутість й різноструктурність фраз.

Повноструктурність речення, прагнення до розгорнутого та впорядкованого зв'язку між окремими частинами висловлювань забезпечують чіткість та ясність викладення матеріалу. Неправильне використання або відсутність мовних засобів зв'язку між фразами (таким засобами є займенники, повтори, синоніми, сполучники тощо) веде до змістовних проблем, іноді до розриву висловлювання, втрати його інформативного потенціалу, що негативно впливає на інтенціональний бік монологічного мовлення [34, с. 60]. Дискурсивні конектори, які включають одиниці різних мовних рівнів, виражають різні типи міжподієвих відносин [61, с. 69].

Найбільш поширеними типами монологів серед фахівців готельно-ресторанної справи є:

- монолог-повідомлення (ділова доповідь);
- монолог-переконання;
- монолог-презентація (презентація-повідомлення та презентація-реклама).

Монолог-повідомлення та монолог-переконання не є підготовленим, публічним мовленням і реалізується в процесі спілкування з клієнтами, керівництвом, колегами. Ці монологи мають на меті проінформувати, доповісти про події; довести ефективність, навести факти про готельний продукт, певні дані щодо аналізу стану справ надання готельних послуг, функціонування закладів розміщення та харчування тощо. Під презентацією розуміємо підготовлену, публічну, індивідуальну промову на професійну тему, яка має чітку структуру і спрямована на інформування слухачів з метою позитивної оцінки. Презентація-реклама спрямована на потенційних споживачів і має на меті переконати аудиторію щодо переваг туристичного, готельного продукту та мотивувати до його використання [32, с. 28; 80].

Професійно орієнтоване монологічне мовлення відрізняється від звичайного повідомлення, оповіді, міркування глибшим змістом, розгорнутістю, логічністю побудови, більшою інформативністю та мовною складністю, більшим впливом на слухачів [41, с. 209; 97, с. 108]. Для забезпечення логіко-структурної цілісності монологів студентам необхідно набути навички використання мовленнєвих кліше (формул) та засобів міжфразового зв'язку. Вплив на слухачів відбувається за допомогою наявності в монологічному мовленні:

- фраз, що привертають увагу слухача (*you know, look*);
- фразеологізмів, стилістично забарвленої лексики (*high class hotel*);
- експресивної лексики (*irresistible temptation*);
- конкретних іменників (*front desk, buffet*);
- якісних прикметників (*rapid, accessible, easy*).

Таким чином, ми здійснили аналіз сутності професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи та її структури, а також ключових характеристик діалогічного і монологічного мовлення, що є основними видами усного професійно орієнтованого спілкування згаданих фахівців.

Побудова методики формування цільової компетентності, у тому числі відповідної моделі у перспективі, передбачає аналіз підходів до цього процесу та його принципів. Саме цим аспектам дослідження присвячено наступний підрозділ дисертації.

1.2. Підходи до формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи

Арсенал підходів до формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-

ресторанної справи визначають цілі навчання лексики у процесі говоріння як виду мовленнєвої діяльності.

Сучасна методика базується на основних цілях навчання іноземних мов, зокрема практичній, розвивальній, загальноосвітній та виховній [24; 77, с. 89-90]. Виокремлені цілі окреслюють процес формування мовних компетентностей (зокрема, лексичної) у контексті навчання мовленнєвої діяльності (зокрема, говорінню).

Практична ціль навчання лексики у процесі говоріння полягає у вільному оперуванні студентами лексичними одиницями, у тому числі термінами у процесі англomовного професійно орієнтованого говоріння шляхом формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні на високому рівні – B2 (відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти). В свою чергу, розглядаємо професійно орієнтовану англomовну лексичну компетентність в говорінні як єдність, яку утворюють дві компетентності: мовна – професійно орієнтована лексична та мовленнєва – професійно орієнтована в говорінні.

Розвивальна ціль передбачає подальший розвиток лексичного запасу студентів, їх комунікативних здібностей, пам'яті, уваги, мислення.

Загальноосвітня ціль передбачає розширення кругозору студентів, кола їх знань про домінуючі ролі фахівців готельно-ресторанної справи у типових ситуаціях їх усного професійно орієнтованого спілкування, а також фонових знань про культуру і традиції країн, мову яких вони вивчають.

Виховна ціль акцентує на вихованні у студентів культури спілкування у процесі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням (англійської) в умовах академічного середовища, а також на оволодінні правилами етикету комунікативної поведінки комунікантів у типових ситуаціях усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи.

Комунікативна компетентність, у тому числі й професійно орієнтована англomовна лексична компетентність в говорінні, що є її складовою,

виконують роль провідних ключових компетентностей в структурі іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

На основі здійсненого у попередньому підрозділі дисертації аналізу, можемо стверджувати, що професійно орієнтована англomовна лексична компетентність у говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи – це їх здатність здійснювати оформлення власних усних висловлювань англійською мовою на професійну тематику на основі коректного добору і використання відповідних лексичних одиниць, у тому числі термінів та термінологічних словосполучень.

З урахуванням результатів досліджень Яреми І. [154], передумови вживання лексики, у тому числі термінологічної, включають:

- урахування стилістичних особливостей вживання фахової лексики (явища синонімії, омонімії та полісемії, характерні для усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи);
- урахування семантичних особливостей вживання фахової лексики (відмінності у значеннях лексичної одиниці залежно від контексту; семантичне значення лексичних одиниць, що вказує на сферу вживання слова і покращує його запам'ятовування);
- урахування структурних особливостей лексики готельно-ресторанної сфери (однокомпонентні, двокомпонентні та багатокомпонентні терміни);
- урахування морфологічно-синтаксичних особливостей лексики готельно-ресторанної сфери (способи словотвору, використання суфіксів, префіксів, словоскладання);
- урахування особливостей вживання кліше, шаблонів, стереотипних лексичних одиниць, аббревіатур та неологізмів;

- урахування особливостей розвитку мовної та ситуативної здогадки, що формує асоціативну базу та сприяє швидшому запам'ятовуванню нових лексичних одиниць;
- урахування ролі рідної мови при навчанні фахової лексики.

Усномовленнєва діяльність є типом комунікативної діяльності, що передбачає спілкування двох чи більше осіб, які є одночасно слухачами і співрозмовниками, адже вони повинні реагувати на репліки співрозмовників [177, с. 70]. Таким чином, навчання говорінню, в свою чергу, є складовою процесу навчання усного мовлення, оскільки згаданий процес включає в себе навчання як говорінню, так і аудіюванню. Процеси навчання говорінню й аудіюванню тісно пов'язані між собою у процесі комунікації, оскільки продукування усного мовлення неможливе без сприйняття і розуміння усного мовлення на слух.

Говоріння як складову усного мовлення розглядає комунікативний підхід.

Методологічну й методичну організацію комунікації, у тому числі усної, у навчальному контексті, регулює комунікативний підхід, зорієнтований на вивчення мови (зокрема, іноземної) через спілкування. Комунікативний підхід до навчання іноземної мови набув актуальності наприкінці 1960-х рр., його засади витікали з ситуативного навчання іноземної мови, що було основним підходом до навчання англійської мови як іноземної у Британії. Беручи за основу використання змістовних видів навчальної діяльності студентів, що було основою ситуативного навчання іноземної мови, комунікативний підхід акцентує на виборі актуальних ситуацій спілкування та організації процесу формування компетентностей у видах мовленнєвої діяльності в межах цих ситуацій [194] (у контексті нашого дослідження – домінують ситуації професійно орієнтованого усного спілкування фахівців готельно-ресторанної справи). У той же час, фахівці з методики навчання англійської мови наголошували на функціональному і комунікативному потенціалі мови і вважали, що формування комунікативної

компететності в цілому є пріоритетом вивчення англійської мови як іноземної, значно важливішим, ніж формування певних мовних умінь, зокрема – побудови граматичних структур [194, с. 64].

У зв'язку з тенденціями навчання англійської мови як іноземної, британські лінгвісти Д. Уілкінс (D. Wilkins [219]), Г. Стерн (H. Stern [205]), К.Брумфіт (C. Brumfit [164]) запропонували аналіз мови у її функціональному та комунікативному аспектах, який акцентував на системі значень, що супроводжують комунікативне навчання мови, і став базовою основою для розвитку комунікативного навчання англійської мови як іноземної.

Г. Пієфо (H. Pierho [192]) визначив кореляцію рівнів мови та відповідних їм функцій у контексті комунікативного підходу до навчання іноземної мови (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Рівні мови та відповідні їм функції у контексті комунікативного підходу (за Г. Пієфо)

Рівень мови		Функція
інтегративний		мова як засіб вираженн
змістовий		
лінгвістичний		мова як семіотична система, а опанування нею як ціль процесу навчання
інструментальний		

Таким чином, науковець вважає, що на інтегративному та змістовому рівнях мова виконує функцію засобу вираження, в той час як на лінгвістичному та інструментальному рівнях мова функціонує як семіотична система, в свою чергу опанування цією мовою є ціллю процесу навчання.

З урахуванням результатів аналізу, здійсненого науковцями у попередні роки, у сучасній методиці навчання іноземних мов комунікативний підхід базується на твердженні, що успішне навчання іноземної мови передбачає залучення комунікації і цей процес є більш важливим, ніж грамотне вживання лексичних одиниць та граматичних структур чи виправлення помилок [221; 211].

Аналіз досліджень В. Вдовіна [23], який визначає низку тенденцій, релевантних для викладання іноземної мови в рамках комунікативного підходу, дозволив визначити особливості формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи на засадах комунікативного підходу:

- комунікативна спрямованість усіх видів навчальної діяльності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи;
- залучення майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до процесу формування у них професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні шляхом аналізу й урахування їх навчальних потреб, інтересів та здібностей («the whole person approach»);
- представлення навчально-методичних матеріалів за ситуативно-тематичним чи функціональним принципом;
- превалювання таких видів навчальної діяльності студентів як парна робота, що передбачає діалогізування та робота у малих і великих групах, що передбачає полілогізування;
- поблажливе ставлення до допущених студентами помилок у процесі усномовленнєвої діяльності;
- аналіз помилок студентів у контексті їх природи та категорії.

Процес формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, що базується на комунікативному підході, передбачає виконання завдань на формування вмінь говоріння, які відображають запропоновану Дж. Хамером (J. Harmer) [174, с. 123-124] модель (рис. 1.1):

ЗАЛУЧЕННЯ → НАВЧАННЯ → АКТИВІЗУВАННЯ

Рис. 1.1. Модель виконання завдань, спрямованих на формування вмінь говоріння

Таким чином, викладач мотивує майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до активної участі у виконанні запропонованих завдань шляхом їх зацікавлення презентованою темою, актуальною проблемою та комунікативною ситуацією професійно орієнтованого усного спілкування, в такий спосіб впливаючи на ефективність їх навчання в межах презентованих тем, проблем та комунікативних ситуацій, а також результативність активізування уже вивченого матеріалу.

Організація практики говоріння в реальних ситуаціях професійно орієнтованого усного спілкування фахівців готельно-ресторанної справи на основі аутентичних відеоматеріалів сприяє формуванню у студентів професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні, оскільки практикуючи професійно орієнтоване говоріння у різних контекстах з опорою на певну лексику та мовленнєві кліше (формули), студенти опановують нові лексичні одиниці, у тому числі термінологічні, у такий спосіб розширюючи свій словниковий запас [198].

Навчальні матеріали, що використовуються в рамках застосування комунікативного підходу, поділяються на три категорії [194]:

- на основі текстів;
- на основі завдань;
- на основі реалій.

Щодо навчальних матеріалів на основі текстів, то це, здебільшого підручники і навчальні посібники, структуру типового розділу яких складає тема, низка завдань для опрацювання теми, ситуативна мовленнєва практика, стимульована презентація аудіо- чи відеоматеріалів, завдання на розуміння прослуханого чи переглянутого [194, с. 70].

Навчальні матеріали на основі завдань включають низку дидактичних ігор, зокрема рольові ігри та симуляції, набори навчальних карток, матеріали,

у тому числі візуальні для комунікації в інтерактивному форматі в парах і малих групах.

Навчальні матеріали на основі реалій, взяті «з життя», слугують мотивуючим чинником для залучення студентів до говоріння. До таких навчальних матеріалів можуть належати автентичні відеоматеріали, візуальні матеріали, зокрема фото, предмети, сувеніри, символи, журнали, газети, карти і т. п. Виконання завдань із використанням таких навчальних матеріалів «занурюють» майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи у комунікативну ситуацію професійно орієнтованого спілкування й дозволяють почуватися впевненіше, оскільки студенти спілкуються про об'єкти, які вони уже досвідчили і які вони використовують на підтримку своїх думок та ідей. Використання реалій дозволяє підвищити ефективність процесу засвоєння нових лексичних одиниць, завдяки активізації механізму побудови асоціативних зв'язків.

Викладачі впливають на мотивацію студентів, перетворюючи аудиторію чи віртуальний навчальний простір у комфортне навчальне середовище, яке забезпечує підтримку й стимулює студентів до навчальної діяльності шляхом залучення студентів до виконання завдань, які за особистісним чинником відповідають їх віку, інтересам, культурному походженню; за тематично-змістовим чинником – особливостям професійної діяльності, домінуючим комунікативним ситуаціям професійно орієнтованого усного спілкування фахівців готельно-ресторанної справи; за чинником рівня складності – рівню володіння іноземною мовою (у контексті нашого дослідження – англійською); за прогностичним чинником результативності сприяють досягненню студентами успіху [182, с. 185].

Грунтуючи процес формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні на засадах комунікативного підходу, викладач виконує такі основні ролі: фасилітатора процесу навчання, у тому числі процесу комунікації, активного незалежного учасника процесу викладання і

навчання, організатора навчальних ресурсів, інструктора з виконання навчальних завдань, дослідника сучасних тенденцій навчання іноземних мов. У той же час варто зазначити, що викладач і сам виконує роль ресурсу та рольової моделі для своїх студентів [194, с. 77].

Ефективність формування лексичної компетентності студентів у говорінні, поруч з комунікативним підходом забезпечує активна співпраця суб'єктів цього процесу, основу якої складає інтерактивний підхід. В основі інтерактивного підходу до формування лексичної компетентності в професійно орієнтованому говорінні лежить поняття інтерактивності як здатності до постійної активної комунікативної взаємодії у системах «студент-студент», «студент-студенти», «студенти-студенти», «викладач-студент», «викладач-студенти» в парах, малих та великих групах у формі бесід, обговорень, дискусій, діалогів, ділових та рольових ігор, ситуативного моделювання між суб'єктами навчального процесу чи із відповідними засобами навчання (комп'ютером чи ін. гаджетом) у контексті співнавчання чи взаємонавчання.

Б. Суреш (Suresh B. [208]) стверджує, що у процесі оволодіння студентами англійською мовою на засадах інтерактивного підходу такі чинники як соціально-економічний статус, навчальний заклад, навчальні звички, мотивація щодо досягнення результату, умови для навчання у позааудиторний час, інтереси та інтелект не мають суттєвого впливу на результативність навчального процесу, а відтак – на навчальні досягнення студентів.

Г. Браун (H. Brown) та Дж. Юле (G. Yule) вважають, що говоріння є демонстрацією здатності до досягнення прагматичних цілей з іншими мовцями через інтерактивний дискурс [162, с. 14], що є типом комунікативної діяльності, яка має різні форми вияву й відбувається у межах певного каналу спілкування із використанням відповідних комунікативних стратегій, мовленнєвих кліше (формул) та із залученням механізму синтезу

когнітивних, мовних і позамовних чинників, які формують мовленнєві жанри і мовленнєві акти [5, с. 27].

Ефективну інтерактивну взаємодію студентів у процесі формування у них лексичної компетентності у говорінні забезпечує застосування інтерактивних методів навчання, зокрема: дидактичних ігор (рольових, ділових, симуляцій), виконання групових проектів, презентування й обговорення результатів групових проектів.

Важлива роль у контексті застосування інтерактивного підходу відводиться змішаному навчанню. Ключовою характеристикою змішаного навчання є оптимальне поєднання аудиторного навчання та позааудиторного навчання, зокрема самостійної роботи за допомогою мережевих технологій із використанням відео-, аудіо- та текстових матеріалів, що дозволяє створювати ситуації усного професійно орієнтованого спілкування фахівців в умовах навчального процесу [171].

Комунікативний й інтерактивний підходи до навчання іноземних мов акцентує на сконцентрованості процесу навчання на особистості студента як активного учасника навчального процесу. В такий спосіб реалізується тісний зв'язок між комунікативним та студентоцентристським підходами у процесі формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

Студентоцентризм науковці розглядають як загальну теорію освіти [196]. Широко використовується студентоцентристський підхід й у викладанні і навчанні іноземних мов у закладах вищої освіти. Ідеї студентоцентристського підходу, задекларовані у працях науковців [195, с. 25], наголошують на зміщенні акценту з процесу викладання на процес навчання, а відповідно, з експерта-викладача на студента. Так, сам процес навчання, спрямований на результат, є значно важливішим за зміст навчання. Такі зміни спричинені необхідністю реформування традиційного навчального середовища, в якому студенти виконують роль пасивних «отримувачів знань». Основне завдання викладача – не передача багажу

знань, а скеровування студента як активного учасника навчання у процесі здобуття ним знань, формування глибокого розуміння, навичок, умінь і компетентностей [52; 140]. Таким чином, студенти розвивають автономію в навчанні й беруть відповідальність за процес навчання та результати власного навчання. У них формується самостійність, аналітичне і критичне мислення [77, с. 106]. О. Соловова розглядає автономію як основу для створення таких умов навчання, за яких студент може вибудовувати власну траєкторію навчання відповідно до власних особистісних і навчальних потреб з урахуванням можливостей навчального середовища [122, с. 53]. Рівні автономії студентів передбачають певне втручання з боку викладача щодо змісту навчання та його організації. І. Задорожна [41, с. 23-24], на основі результатів досліджень Т. Тамбовкіної [128], Л. Дікінсона (L.Dickinson [169]) та А. Когена (A. Cohen [167]), окреслила рівні автономії залежно від моделей взаємодії. Суб'єктно-об'єктна модель передбачає визначення викладачем виду та змісту навчальної діяльності студентів, регламентацію дій студентів, забезпечення їх ключами та пам'ятками для виконання завдань, систематичний контроль з боку викладача й залучає часткову автономію студентів у кореляції з жорстким управлінням навчальною діяльністю студентів. Суб'єктно-суб'єктна модель передбачає спільне з викладачем визначення цілей навчальної діяльності, окреслення стратегій і тактик досягнення поставлених цілей за опосередкованого керівництва викладача, можливість самостійного визначення студентом способів досягнення окремих цілей, залучає напівавтономію студентів з жорстким характером управління викладачем навчальною діяльністю студентів. Об'єктно-суб'єктна модель передбачає зменшення впливу викладача на навчальну діяльність студентів й зниження рівня залежності студентів, проте збереження безпосереднього контакту студентів з викладачем, оскільки присутнє спільне із викладачем визначення загальних цілей навчальної діяльності студентів та самостійне визначення студентами індивідуальних цілей, самостійний вибір способів їх реалізації та опосередкований контроль

викладачем результатів навчальної діяльності студентів. Об'єктно-суб'єктна модель залучає частково-залежну автономію, якій відповідає відносно гнучке управління. Суб'єктна модель передбачає самостійне визначення студентами цілей і шляхів їх досягнення й реалізується у процесі самоосвіти студентів. Тому в контексті нашого дослідження використовуватимемо запропоноване І. Задорожною з урахуванням специфіки навчання студентів у ЗВО, поняття умовно повної автономії [41, с. 23-24], яка передбачає самостійне визначення рубіжних та кінцевих цілей навчальної діяльності з урахуванням вимог програми навчальної дисципліни, індивідуальних та навчальних потреб студентів і можливість за необхідності консультування з викладачем; самостійну реалізацію поставлених завдань; самоконтроль та самокорекцію, оцінювання результатів; контроль викладачем здобутих студентами знань, навичок та вмінь. Умовно повну автономію забезпечує гнучкий характер управління викладачем навчальною діяльністю студентів.

Застосування студентоцентристського підходу до формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні передбачає побудову усього навчального процесу на результатах аналізу навчальних потреб та інтересів студентів, оскільки увесь процес навчання, як і його зміст, має бути мотивуючим для студентів, а врахування інтересів та потреб студентів є першочерговим мотивуючим чинником [36; 187]. З цього приводу П. Бурнард (Burnard [165, с. 244]) зазначає, що саме студенти є тими учасниками навчального процесу, які мають обирати що та в який спосіб вивчати, а також чому та чи інша тема складає певний інтерес.

Ще однією методологічною концепцією, яка витікає з студентоцентристського підходу, є навчання, спрямоване на вирішення проблем. Навчання, спрямоване на вирішення проблем, із використанням арсеналу проблем, питань і тригерів, дозволяє сформувати у студентів вміння постановки власних цілей навчання, заповнення прогалин у знаннях чи розумінні, формування необхідних навичок, вмінь та компетентностей [161].

Науковці з університету Глазго [213] пропонують використовувати у контексті студентоцентристського підходу чотири стратегії навчання:

- підвищення активності студентів у формуванні відповідних навичок, умінь та компетентностей, перетворення їх з пасивних на активних учасників навчального процесу за рахунок виконання проектів, презентацій, використання ресурсних пакетів, програмного забезпечення;

- підвищення рівня усвідомленості студентами процесу навчання та його результатів;

- акцентування на взаємодії між учасниками навчального процесу у системах «викладач-студент» та «студент-студент» у процесі роботи у парах, малих і великих групах, рольових та ділових ігор, симуляцій;

- акцентування на формуванні у студентів здатностей до передачі сформованих навичок, умінь, стратегій та компетентностей завдяки практиці наставництва (виконання ролі учителя, ментора, фасилітатора процесу навчання, напр., у малій групі, оцінювання та взаємооцінювання, аналізу власних помилок та помилок колег).

Формулюючи результати навчання на основі студентоцентристського підходу, експерти фокусують увагу на вміннях і компетентностях студентів, а не на обсязі навчального матеріалу, який повинні опанувати студенти, чи його змісті [212].

Грунтуючи процес формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні на засадах студентоцентристського підходу, викладач виконує ролі гід, фасилітатора, модератора та радника.

Вагомість побудови процесу формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні на засадах соціолінгвістичного підходу доводять результати досліджень науковців Р. Брауна (Brown R. [163]) і Е. Леннеберга (Lenneberg E. [180]), які вважали, що існує пряма залежність між кількістю лексичних одиниць в словниковому запасі комуніканта й рівнем його

культурного розвитку.

На важливості ознайомлення студентів, які вивчають іноземну мову, з культурними нормами і моделями комунікативної поведінки носіїв мови наголошував автор концепції комунікативної компетентності Д. Хаймз [176].

Організація процесу навчання на засадах соціолінгвістичного підходу забезпечує розуміння соціального контексту, в якому відбувається усномовленнєва комунікація фахівців готельно-ресторанної справи, а також цілей їх взаємодії та особливостей рольових взаємин. Культурні норми і моделі, втілені в лінгвістичних символах, застосовуються в організації та інтерпретації досвіду у процесі професійно орієнтованого спілкування [76].

Соціолінгвістичний підхід акцентує на розумінні соціальних практик, в умовах яких відбувається комунікативна взаємодія, як вагомих чинників ефективної комунікації [186; 184]. До таких соціальних практик науковці відносять і врахування гендерних стереотипів, що є стійкими уявленнями про ключові характеристики чоловіків і жінок: риси, якості, можливості і поведінку осіб різних статей. Ці ключові характеристики тісно пов'язані з гендерними ролями, закріпленими у системі культурних норм відповідно до функцій чоловіка і жінки у типових етикетних ситуаціях [6, с. 112].

Процес паралельного оволодіння лексикою іноземної мови та навчання говорінню на основі соціолінгвістичного підходу включає такі компоненти: місце комунікації, комунікативне середовище (освітнє, професійне), зміст предмету комунікації, ставлення, комунікаторів як суб'єктів інтерактивної взаємодії, мову спілкування, рівень володіння мовою спілкування [186; 178]. В свою чергу, структуру процесу формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні на основі соціолінгвістичного підходу складають: комунікативна подія, що передбачає певний час, місце та умови комунікації, комунікативне середовище (відтворення професійного контексту в умовах академічного середовища), зміст предмету комунікації у ситуаціях професійно орієнтованого усного спілкування фахівців готельно-ресторанної

справи, емоційна забарвленість, що впливає на вибір відповідного стилю та жанру, суб'єктів комунікативної взаємодії, англійську мову як мову спілкування фахівців готельно-ресторанної справи у глобалізованому середовищі, цільовий рівень володіння англійською мовою за професійним спрямуванням.

Таким чином, процес формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні на основі соціолінгвістичного підходу передбачає створення навчальних ситуацій з метою відтворення сценаріїв професійно орієнтованого спілкування у типових ситуаціях усного англомовного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи. Дискурсивні практики, організовані у межах навчальних ситуацій, передбачають широке використання таких методів навчання як рольові та ділові ігри, симуляції, ситуативне моделювання, проекти, усні презентації з подальшим обговоренням, що дозволяють занурити студента у контекст усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи і сформуванню у нього сприйняття і усвідомлення процесу комунікації у навчальних ситуаціях не як звичайного академічного завдання чи вправи, але як реального усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи з його викликами, комунікативними успіхами та невдачами. Відтак, соціолінгвістичний підхід акцентує на використанні комунікаторами відповідних комунікативних стратегій, мовленнєвих кліше (формул).

Результати дослідження, здійсненого на матеріалі китайських, корейських, японських і американських шоу, дозволяють зробити висновок про те, що велику кількість культурних кодів, як і їх порушень, можна спостерігати у процесі міжкультурної комунікації, зокрема – в засобах масової інформації. Подібні порушення, зазвичай, залишаються поза увагою носіїв мови, проте їх помічають уважні глядачі (читачі), які не є носіями мови [168, с. 134]. Беручи до уваги результати згаданого вище дослідження,

вважаємо вагомим для підвищення ефективності процесу формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні на основі соціолінгвістичного підходу здійснення контрастивного і компаративного аналізу культурних кодів, актуальних для усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи з використанням інформації про інші культури.

Базуючи процес формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи на засадах соціолінгвістичного підходу, викладач виконує ролі: гίδα у світі культур англомовних країн та культур країн, велика кількість туристів з яких регулярно відвідує Україну, організатора комунікативних практик в типових ситуаціях усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи, фасилітатора, модератора.

З кожного із зазначених підходів витікають відповідні їм принципи формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні. Перелік принципів, що є універсальними для усіх проаналізованих підходів, включає:

- принцип ситуативності;
- принцип комунікативної активності;
- принцип комунікативної цінності;
- принцип занурення.

В окрему групу принципів виділяємо специфічні для контексту нашого дослідження принципи:

- врахування цільового рівня володіння англійською мовою за професійним спрямуванням у процесі відтворення професійного контексту в умовах академічного середовища;

- опори на комунікативні стратегії й мовленнєві кліше відповідно до ситуацій професійно орієнтованого усного спілкування фахівців готельно-ресторанної справи;

- паралельної активізації зорового та слухового каналів сприйняття інформації.

Зупинимось детальніше на аналізі кожного із перелічених принципів.

Застосування принципу ситуативності передбачає формування англomовної лексичної компетентності в професійно орієнтованому говорінні з використанням типових ситуацій усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи. З цією метою рекомендовано створювати невимушену атмосферу реального спілкування в умовах академічного середовища з урахуванням компонентів ситуативної позиції та взаємовідносин між комунікантами, а також жарново-стильової природи дискурсу усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи. Ситуацію професійно орієнтованого спілкування на основі результатів аналізу досліджень Н. Мушировської [85] розглядаємо як динамічну систему взаємовідносин між комунікантами у сфері професійної діяльності, яка відображається у свідомості комунікантів, породжує особистісну потребу в цілеспрямованій діяльності і підтримує цю діяльність. У контексті комунікативної ситуації науковці виділяють етапи акту спілкування, до яких відносять [85]: мотив і готовність до спілкування, зав'язку, стимулювання та підтримування, взаємодію, динаміку спілкування, завершення акту спілкування. Комунікативний статус комунікантів окреслює комунікативні норми, права й обов'язки учасників акту комунікації. Норми, права й обов'язки комунікантів визначені сукупністю їх ролей:

- статусної, яку комунікант отримує при народженні і яка визначає його комунікативну поведінку (приналежність до певної статі (що спричинює дотримання гендерних стереотипів), віросповідання, етносу);

- позиційної, яка відповідає місцю комуніканта у суспільстві (професії, соціальному статусу) і яка великою мірою детермінує його комунікативну поведінку;

- ситуаційної, яка залежить від обставин конкретної комунікативної ситуації та ролей комунікантів у цій конкретній ситуації і, відтак, є варіативною [104, с. 100]. У контексті нашої дисертації до ролей комунікантів належать: клієнт ресторану, офіціант, менеджер ресторану, шеф-кухар, гість готелю, адміністратор готелю, працівник відділу бронювання, покоївка і т. д.

О. Селіванова підкреслює, що домінантами комунікативних ситуацій залежно від характеру спілкування комунікантів як представників соціальних спільнот і завдань, які стоять перед ними, є соціальний статус та взаємовідносини, зумовлені соціальним статусом. Прагматичний підхід уможливив проектування типів мовних особистостей на комунікативну взаємодію. Розрізняють три такі різновиди: гармонійний, конфліктний та імпульсивний [104, с. 106].

Таким чином, комунікативний статус комунікантів має безпосередній вплив на ефективність комунікативного акту відносно мотиву і комунікативної мети комунікантів, перебіг комунікативного акту, тип комунікативної взаємодії (конструктивним з яких є кооперативний), вибір мовних засобів, вибір мовленнєвих засобів (комунікативних стратегій, мовленнєвих кліше). Вид комунікативного статусу, а саме жорсткий чи варіативний залежить від ролей комунікантів та їхньої мотивації до кооперації. З урахуванням чинника комунікативного статусу комунікативні ролі поділяються на [104, с. 101]:

- стандартні, притаманні відповідній комунікативній ситуації;
- ненормативні, які призводять до конфлікту чи конфронтації;
- ініціативні (ігрові ролі, образи, які працівник свідомо створює для досягнення певної мети, наприклад, гостинний працівник стійки реєстрації готелю і т. д.).

У контексті нашого дослідження особливу увагу слід приділити ініціативним ролям, які за тривалістю поділяються на короткотривалі та довготривалі. Ініціативна довготривала роль носить назву іміджу, який із використанням комунікативних стратегій самопрезентації використовують для реалізації певного комунікативного наміру і досягнення певної комунікативної мети [104, с. 101].

Виконання суб'єктами комунікативного акту певних комунікативних ролей передбачає вибір ними певного стилю спілкування [104, с. 106]:

- домінантного (перевага над співрозмовником);
- драматичного (використання драматичних ефектів);
- агресивного;
- заспокійливого;
- вражаючого;
- точного;
- надихаючого;
- уважного;
- дружнього;
- відкритого.

Вибір одного із вище перелічених стилів спілкування залежить від взаємовідносин, котрі формуються у процесі інтеракції суб'єктів усного професійно орієнтованого спілкування фахівців сфери готельно-ресторанної справи.

З урахуванням результатів досліджень Н. Мушировської [85], можемо стверджувати, що у процесі формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи англomовної лексичної компетентності в професійно орієнтованому говорінні комунікативна ситуація створюється як результат цілого комплексу об'єктивних і суб'єктивних чинників, маркованих ситуативною позицією. Ситуативна позиція є інтеграцією об'єктивних і суб'єктивних компонентів спілкування. До таких компонентів, які є елементами реального процесу спілкування і складають ситуативну позицію,

належать: галузь діяльності, форма діяльності, предмет дискусії, подія, місце, час, наявність третіх осіб, зовнішні дані, соціальний статус, мовний статус, взаємовідносини, що становлять об'єктивний бік ситуативної позиції, світогляд, моральні якості, вольові якості, почуття, інтереси, роль і ступінь інтеракції, міжособистісна роль, знання, навички, уміння, досвід, стан перед початком спілкування, комунікативний намір, комунікативна мета. Прогнозуючи компоненти ситуативної позиції, які складають основу типових комунікативних ситуацій, у процесі роботи над підрозділом 2.1 дисертації спробуємо скласти прогнозуючі карти ситуативних позицій, які слугуватимуть для створення переліку типових комунікативних ситуацій, що відпрацьовуватимуться в умовах академічного середовища під час формування англомовної лексичної компетентності в професійно орієнтованому говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

Принцип комунікативної активності полягає в активній участі суб'єктів акту комунікації (студентів мовної групи) у відтворенні типової ситуації усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи в умовах академічного середовища з урахуванням об'єктивних і суб'єктивних чинників, маркованих відповідною ситуативною позицією комунікантів.

Вагомими чинниками оптимізації комунікативної активності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи у процесі формування у них англомовної лексичної компетентності в професійно-орієнтованому говорінні виступають позитивні комунікативні установки студентів як суб'єктів комунікативного акту з метою ефективного виконання ними стандартних ініціативних комунікативних ролей у навчальному процесі. Засобами формування таких позитивних комунікативних установок слугують автентичні відеофільми.

Принцип комунікативної цінності передбачає використання у процесі формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи лексичного

матеріалу й відповідної ситуації з арсеналу типових ситуацій усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи, які становлять комунікативну цінність для сфери готельно-ресторанної справи, а також для студентів з урахуванням їхніх потреб та інтересів.

Принцип занурення у ситуації та проблеми професійного характеру з метою активної участі майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи у моделюванні типових ситуацій їх усного професійно орієнтованого спілкування, відтворених в умовах академічного середовища, передбачає виконання студентами домінуючих ролей фахівців готельно-ресторанної справи, зокрема відображення стандартних та ініціативних комунікативних ролей. Процес занурення студентів у типові ситуації усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи вимагає використання відповідних засобів навчання, зокрема реалій (різноманітних предметів та об'єктів) та аудіовізуальних засобів (найбільш ефективними з яких об'єктивно вважаємо аутентичні відеоматеріали) [51; 70; 129; 176].

Найбільш ефективно принцип занурення реалізується за таких умов [77, с. 161, 321]:

- створення релаксуючої емпатійної атмосфери;
- використання відеотексту відповідного рівня складності й поступове зростання рівня складності відеотексту у процесі розвитку рівня професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні;
- використання релевантних професійно орієнтованих відеофонограм;
- невимушеної активізації усіх студентів мовної групи у процесі говоріння, організованого на основі перегляду відеофонограми;
- мінімального виправлення помилок із позитивним підкріпленням у формі повторення правильного варіанту.

Дотримання принципу занурення дозволяє одночасно реалізовувати процеси формування англійської лексичної компетентності в говорінні під

час вивчення навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))» та формування професійних компетентностей під час вивчення предметного змісту спеціальності готельно-ресторанної справи (з урахуванням результатів досліджень С. Барсук [4]). Реалізація принципу занурення у процесі вивчення майбутніми фахівцями готельно-ресторанної справи як навчальних дисциплін «Іноземна мова (англійська)», «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))», так і фахово зорієнтованих дисциплін англійською мовою дозволить значно підвищити ефективність процесу формування у студентів англомовної лексичної компетентності в професійно орієнтованому говорінні. Це, також, сприятиме вирішенню проблеми підтримання та підвищення рівня сформованості англомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи за період, коли вивчення дисциплін «Іноземна мова (англійська)» та «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))» не передбачене навчальними планами підготовки бакалаврів готельно-ресторанної справи [77, с.161].

Принцип врахування цільового рівня володіння англійською мовою за професійним спрямуванням у процесі відтворення професійного контексту в умовах академічного середовища акцентує на відповідності змісту формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, рівня складності навчального матеріалу й рівня складності вправ і завдань рівневі володіння студентами англійською мовою й, відповідно, рівневі сформованості у них англомовної лексичної компетентності у говорінні (у контексті нашого дослідження послугувуватимемось Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти [39]).

Принцип опори на комунікативні стратегії й мовленнєві кліше відповідно до ситуацій професійно орієнтованого усного спілкування фахівців готельно-ресторанної справи передбачає використання студентами у процесі говоріння арсеналу ретельно відібраних і запропонованих викладачем на основі аутентичних відеофрагментів, а також відібраних

студентами у процесі самостійної роботи з аутентичними відеоматеріалами мовленнєвих кліше у якості мовленнєвих опор.

Принцип паралельної активізації зорового та слухового каналів сприйняття інформації, який регулює процес використання відеоматеріалів у процесі навчання іноземних мов, актуалізує поняття сенсорних модальностей сприйняття та полісенсорного навчання.

Сенсорні модальності сприйняття науковці розглядають як суб'єктивні засоби, за допомогою яких у ментальному досвіді особистості відтворюється навколишній світ залежно від домінування певного каналу сприйняття інформації – слухового, зорового, моторного [9; 81]. Зоровий канал сприйняття інформації – це здатність особистості сприймати й опрацьовувати основну кількість нової інформації за допомогою зору. Якісні ознаки нової інформації, що сприймається зоровим каналом – яскравість, розмір, колір, насиченість кольору, чистота кольору, контрастність, фактура, форма (симетрична, асиметрична), вербальні та невербальні засоби комунікації, присутні у відеоматеріалах. Слуховий канал сприйняття – це здатність особистості сприймати й опрацьовувати основну кількість нової інформації за допомогою слуху. До якісних ознак нової інформації, що сприймається слуховим каналом, у першу чергу належать: висота тону чи звуку, темп, гучність, ритм, тембр і резонанс. Саме студенти із згаданими психологічними типами сприйняття інформації під час навчання виявляють тяжіння до усного викладу навчального матеріалу [9]. Моторний канал сприйняття інформації – це здатність особистості сприймати й опрацьовувати основну кількість нової інформації за допомогою рухів і відчуттів. До якісних ознак нової інформації, що сприймається моторно-кінестетичним каналом, належать: частота, тиск, тривалість дії, інтенсивність уваги, емоційні реакції на діяльність.

Полісенсорне навчання ґрунтується на сприйманні студентами інформації за допомогою відповідних (проаналізованих вище) сенсорних каналів: зорового, слухового, моторного та ін. Полісенсорне навчання сприяє

ефективному накопиченню й тривалому утримуванню в пам'яті більшого обсягу інформації, зокрема – певного запасу лексичних одиниць, оскільки залучення більшої кількості каналів сприйняття інформації розширює кордони пам'яті. Здійснений аналіз дозволяє ще раз зробити висновок про те, що автентичні відеоматеріали слугують ефективними засобами формування англомовної лексичної компетентності в професійно орієнтованому говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи як візуалів, так і аудіалів та кінестетиків (детальніше див. підрозділ 1.3).

Нами здійснений аналіз основних підходів та принципів, на яких ґрунтується процес формування англомовної лексичної компетентності в професійно орієнтованому говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів. Аналізу чинників, що перетворюють автентичні відеоматеріали, які мають потужний методичний потенціал, у ефективні засоби формування цільової компетентності присвячено наступний підрозділ нашої дисертації.

1.3. Автентичні відеоматеріали як ефективний засіб формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи

Пошук оптимальних технологій для ефективного формування іншомовної професійної комунікативної компетентності передбачає застосування засобів, які допомагають змоделювати мовленнєве спілкування. В методиці викладання іноземних мов теоретико-методичне обґрунтування отримало твердження, що засвоєння студентами іноземної мови як засобу міжкультурного спілкування можливе лише в умовах, що наближаються за своїми головними характеристиками до реального спілкування [155, с. 56]. Цей же аргумент доведений дослідженням, здійсненим у попередньому

підрозділі дисертації, адже автентичні відеоматеріали відіграють особливу роль в умовах відсутності природного середовища спілкування.

Відеоматеріал – навчальний допоміжний засіб, що демонструється за допомогою звуко-світлотехнічного пристрою та направляє інформацію одночасно як по зоровому, так і по слуховому каналу сенсорної системи індивіда [133, с. 56]. За допомогою програмно-технічних засобів (мультимедійних комп'ютерів, проекторів, глобальних інформаційних мереж, Інтернету) здійснюється передача інформації у відеоформі.

В порівнянні з аудіо-, відеоінформація передбачає використання значно більшої кількості елементів: елементи статичного відеоряду – графіка (мальовані зображення), фото; елементи динамічного відеоряду – звичайне відео (послідовність 24 фотографій за 1 сек.), квазі відео (розріджена послідовність від 6 до 12 фотографій за 1 сек.), анімація (послідовність мальованих зображень) [84, с. 72].

В сучасній лінгводидактиці пропонують використовувати комп'ютерні навчальні, прикладні, інструментальні програми та служби Інтернету.

Прикладна програма Microsoft Power Point служить візуальним супроводом презентації-доповіді. Інструментальні програми – це навчальні програми із вправами заданого формату (програми-оболонки), зміст яких наповнюється текстами, аудіо- та відеоматеріалами. В інтегративний спосіб відбувається закріплення та вдосконалення лексичних і граматичних навичок читання, аудіювання і письма.

До основних служб Інтернету належать World Wide Web, YouTube, веб-форум, відеочат. Сайт, як логічно завершена інформаційна структура, представляє інтегрований текстовий, графічний, анімаційний, звуковий та відеоконтент (напр., LinguaLeo, Live English, Лінгвоманія). Онлайн ресурс надає можливість отримати навички аудіювання, читання, письма. Асоціативно пов'язані смислові блоки гіпертексту наділяють читача більш активною роллю в процесі пошуку й обробки інформації. З пасивного «споживача» інформації читач перетворюється в активного учасника у

процесі її обробки й перетворення, виконуючи роль співучасника процесу комунікації в електронному середовищі [139, с. 117]. Доступ до впорядкованого багаторівневого ієрархічно організованого корпусу текстів, у тому числі відеотекстів, надає читачу свободу у виборі послідовності освоєння матеріалу, можливість створити власний «маршрут» навчання [126]. Часто навчальні відеоматеріали забезпечують можливість ефективного засвоєння лексики наступним шляхом: якщо у тексті / відеотексті з відеорядом зустрічається нове слово чи поняття, гіпертекст дозволяє перейти до іншого документу чи файлу, в якому це слово чи поняття вивчається детальніше [84, с. 84].

У процесі роботи з лексичним матеріалом в інтерактивному режимі студенти мають можливість поповнювати свій активний словниковий запас шляхом багаторазового прослуховування лексичних одиниць у процесі перегляду відеофрагментів, виконання лексичних вправ множинного вибору, роботи з тематичним тезаурусом, виконання словникових ігор та вікторин.

Структура онлайн ресурсу (наявність окремих сторінок сайту) дозволяє розширити межі індивідуалізації та самоконтролю навчального процесу. Користувач має можливість створити власний список засвоєних слів та список слів для подальшого засвоєння. Окрім транскрипції, перекладу, озвучення, мінімального контексту вживання слова, користувач за бажанням може додати асоціацію, яка виникає при вимовлянні слова. Сайт представляє календар роботи студента над навчальним матеріалом (час перебування, графічне відображення засвоєного матеріалу, кількісні дані про вживання засвоєваних слів у різних тренувальних вправах тощо). Ці дані наочно демонструють динаміку засвоєння лексичного матеріалу, і слугують ефективними критеріями самоконтролю успішності [188].

Інтерес для нашого дослідження представляють служби Інтернету, а саме You Tube. YouTube – відеосервіс, який забезпечує демонстрацію відеоматеріалів з Інтернету (сюжети, ролики, новини, виступи, відеокасти, навчальні канали). Відеосервіс YouTube просто завантажується,

поширюється і відтворюється у потрібний момент. Техніко-дидактична можливість паузового перегляду (за допомогою стопкадру) дозволяє зосередитися на відібраних лексичних одиницях, подолати труднощі сприйняття інформації.

Веб-форум – служба Інтернету електронної співпраці (англ. *e-collaboration*) та засіб асинхронного спілкування, що передбачає розміщення, а також адекватне накопичення, на веб-сторінці форуму повідомлень та реакцій-реплік учасників групи. Оперативний обмін думками в електронному середовищі сприяє розвитку вмінь критичного читання та аргументованого письма [126].

Онлайн-відеочат – один із сервісів електронної співпраці та засіб синхронної комунікації, який включає обмін повідомленнями в інтерактивній формі в режимі реального часу за допомогою безкоштовної комп'ютерної програми SKYPE [83, с. 96]. Організоване, тематично кероване електронне спілкування засобом онлайн-відеочату сприяє розвитку мовленнєвих вмінь у говорінні, письмі. Технічні характеристики віртуальної кімнати (*chat room*), де відбувається спілкування міні-групи, дозволяють учасникам вести як діалоги, так і монологи, полілоги, дискусії. Відсутність психологічної напруги, відносно гнучке управління викладача спонукають студентів продукувати повідомлення, реалізувати запити, виражати свої думки, аргументи тощо.

У процесі навчання англійської мови використовуються відеоматеріали різних жанрів: художні, документальні, науково-популярні, навчальні. Це можуть бути окремі фрагменти, що тривають декілька хвилин (рекламні відеоролики, навчальні відеоролики, подкасти, програми, записані виступи, новини тощо), фрагменти відеофільмів, а також відеофільми у повному обсязі [67].

Одночасна актуалізація двох каналів надходження інформації означає, що за одиницю часу реципієнт отримує більше інформації, при цьому взаємодія не зводиться до суми інформації, що сприймається окремими

аналізаторами, а призводить до підвищення їх чутливості. Поєднання звукових та зорових образів збільшує темп сприйняття й розуміння мовлення – завдяки широкому використанню предметно-зображувального коду під час перегляду відеоматеріалу інформація переробляється у швидкому темпі [59, с. 249].

До якісних властивостей відеоматеріалів належать:

- автентичність;
- динамічна наочність;
- емоційна забарвленість;
- активізація мовленнєво-розумової діяльності.

Автентичні відеоматеріали є оптимальним засобом пізнання іншомовної культури, вони ілюструють функціонування мови у формі, яка прийнята її носіями в природному соціальному контексті. Повна автентичність мовного матеріалу означає, що він не спрощений, дійові особи розмовляють з акцентом, а також послуговуються загальноживаними висловами, ідіомами, термінами [57]. Сприйняття правильного вимовлення тих чи інших слів, особливо слів із ускладненим фонетичним оформленням, сприяє їх кращому запам'ятовуванню та розвитку фонематичного слуху [214].

Відеоматеріали є, також, ефективним навчальним матеріалом для формування лінгвосціокультурної компоненти англomовної лексичної компетентності в говорінні як зразок національно-культурної специфіки спілкування, що має великий діапазон експліцитної та імпліцитної інформації [59, с. 247; 220]. Таким чином, ми можемо стверджувати, що автентичні відеоматеріали сприяють ефективному формуванню професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні.

У відеоматеріалі представлена слухово-зорова наочність. Синхронна взаємодія зорового та слухового аналізаторів збільшує обсяг отриманої інформації. Збудження центру зору викликає перебудову фізіологічного стану кори головного мозку, виникає нова психічна реакція, яка швидко

приводить організм у стан готовності до прийому нової інформації [56, с. 226]. У процесі перегляду відеоматеріалів завдяки домінуванню зорового аналізатора ефект сприйняття, переробки і запам'ятовування інформації підсилюється. Окрім того, наявність графічного зображення форми лексичної одиниці у субтитрах в процесі перегляду відеоматеріалу зміцнює мовленнєві, слухові, зорові зв'язки лексичних одиниць і сприяє його кращому запам'ятовуванню [92, с. 92].

Людина більш 80 % своїх вражень, інформації про зовнішній світ сприймає візуально [91]. У дослідженні Х. Майхнера відзначається, що людина у процесі пасивного сприйняття запам'ятовує 10% того, що прочитала, 20% - того, що почула, 30% того, що побачила, 50% побаченого та почутого [71]. Сучасним дослідженнями підтверджено, що молодь стає більш візуально й акустично орієнтованою: швидкість візуального і акустичного сприйняття збільшилася на 30%, аніж 20 років тому [160]. Динамічна наочність формує установку на осмислено-логічне запам'ятовування лексичної інформації, забезпечує глибшу семантизацію слова, розкриває відтінки значення, смисл, систему його зв'язків у потоці дискурсивного висловлювання персонажів відеофрагменту. Результатом зазначеного впливу є швидше запам'ятовування мовленнєвих моделей, створення міцніших асоціативних зв'язків, оволодіння позамовними засобами спілкування, характерними для носіїв певної культури [40, с. 176].

Відеоматеріали забезпечують високу мовленнєво-розумову активність та інтенсифікацію навчального процесу. Використання відеоматеріалів впливає на реактивність емоції, почуттів, розвиток пам'яті та уваги студентів.

Відеоматеріал уможливорює одночасне подання мовної та позамовної інформації, а також її високу емоційну забарвленість. Візуальний ряд, на думку М. Ісупової, дає змогу студентам краще зрозуміти як фактичну інформацію, так і мовні особливості мовлення у конкретному контексті [47, с. 150]. Міміка, жести персонажу є своєрідною зоровою опорою, яка певною

мірою сприяє тому, що студент відтворює у внутрішньому мовленні почуте у відеофрагменті [14, с.27; 199].

У процесі перегляду у глядачів виникають естетичні почуття, співпереживання, позитивні та негативні емоції, глядачі стають активними учасниками подій, які відбуваються на екрані, зміст відеоматеріалів пробуджує творчу особистість, викликає бажання висловити свої думки та емоції щодо побаченого [59, с. 248].

Використання відеоматеріалів сприяє розвитку різних сторін психічної діяльності студентів, а саме уваги та пам'яті. Заглиблення глядачів у виконувану ними діяльністю зумовлює високий рівень зосередженості, що в свою чергу забезпечує міцність запам'ятовування нових лексичних одиниць, засвоєння навчального матеріалу. Високий ступінь концентрації уваги студента, на думку В. Терещук, забезпечується, передусім, не самою природою англomовного слова (фонетичними, графічними, семантичними та іншими особливостями), а характером навчальних завдань для його засвоєння. Зокрема, завдання, що мобілізують увагу тих, хто навчається, повинні відзначатись новизною, проблемністю та ситуативністю, нести особистісну значущість для суб'єктів навчання, забезпечувати при смисловій переробці лексичного матеріалу ініціативність та креативність з боку студентів [131, с. 42].

Ментальні репрезентації лексичних одиниць представлені у внутрішньому лексиконі, який містить інформацію про форму і зміст лексичної одиниці, знання про об'єкт, названий цим словом. Внутрішній лексикон є системою, яка впорядкована за мовними та когнітивними аспектами. Ядром лексикону є слово, від якого розходяться інші слова. Основними когнітивними процесами у внутрішньому лексиконі є групування, класифікація, встановлення подібностей та відмінностей [147, с. 211; 158]. Саме завдяки впорядкованості та систематизованості інформації у внутрішньому лексиконі слова легше закарбовуються в пам'яті та відтворюються у мовленні [217].

Формування, розширення лексикону, інтерпретація нових лексичних одиниць, створення нових зв'язків за формою, змістом, структурою, сполучуваністю і перебудова існуючих когнітивних структур відбуваються на основі сформованих в свідомості концептуальної та мовної системи [7, с. 7-8].

Одним із психофізіологічних механізмів аудіювання як процесу, задіяного під час перегляду відеофрагментів, є пам'ять. Залежно від тривалості закріплення та збереження матеріалу пам'ять поділяється на короткотривалу і довготривалу [38, с. 184]. Короткотривала пам'ять (оперативна пам'ять) утримує у свідомості слухача сприйняті слова й словосполучення протягом 10 та більше секунд, необхідного йому часу для осмислення фрази чи фрагмента. Завдяки довготривалій пам'яті слухач зіставляє мовленнєві сигнали, що надходять, з тими стереотипами, які існують у його свідомості. Механізм довготривалої пам'яті не розвивається спеціальними вправами, а спирається на попередній мовленнєвий досвід слухача [14, с. 20].

Представлення інформації (у нашому випадку – англомовної лексики) через декілька каналів сприймання одночасно підвищує кількість асоціативних зв'язків у пам'яті [157, с. 76]. Наочно-чуттєве уявлення про предмет, дію, стан, ситуацію, в якій особа функціонує, забезпечує повноцінне сприйняття слова. Перехід лексичної інформації у довготривалу пам'ять супроводжується складним процесом зберігання (кодування), а саме динамічним процесом переробки інформації, її неперервної систематизації, включення в систему асоціативних зв'язків, доповнення, перегрупування та узагальнення. І. Зимня зауважує, що матеріал у довготривалій пам'яті завдяки структуризації та систематизації легко прогнозується, викликається у нових ситуаціях спілкування [43, с. 194].

Використання автентичних відеоматеріалів відкриває широкі можливості для формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні, зумовлює довільне виникнення комунікативних

ситуацій та створює стимул для мовленнєвої діяльності. Перегляд відеоматеріалів, відеофільмів, на думку науковців, сприяє навчанню аудіювання автентичного мовлення, мимовільній активізації великої кількості лексичних одиниць, граматичних структур і фонетичних явищ, розширенню уявлень про функціонування вивчених мовних одиниць у нових ситуаціях, мимовільному засвоєнню певної кількості нових лексичних одиниць за рахунок їх багаторазового повторення, ознайомлення студентів з цінною соціокультурною інформацією, розвитку навичок усного та писемного мовлення [13, с. 39; 25; 197].

Спостереження за вживанням англійської мови у реальних ситуаціях професійно орієнтованого спілкування викликає у студентів зацікавленість та спонукає їх до комунікації. Імітація особистісно значущих для студентів ситуацій спілкування позитивно впливає на їхнє ставлення до навчання, професійної підготовки за обраною спеціальністю. Умови іншомовного спілкування, створені у контексті перегляду відеоматеріалів, забезпечують перенесення знань, навичок, умінь, які студенти вже здобули, та розвиватимуть у процесі подальшого навчання, у сферу майбутньої професійної діяльності.

Ретельно відібраний відеоматеріал може стати джерелом створення ситуації для рольової гри. Із самого відеофрагменту студентам відомий загальний контекст комунікативної ситуації та ролі, які необхідно грати [59, с. 250]. Окрім змістовного аспекту спілкування, відеофрагмент містить візуальну інформацію про місце події, зовнішній вигляд і невербальне поведіння учасників спілкування в конкретній ситуації, що обумовлені специфікою віку, статі та психологічними особливостями мовців [215].

Процес породження висловлювання та вибір лексичних одиниць відбувається послідовно. Мотиваційна сфера нашої свідомості породжує думку, яка охоплює людські потреби у пізнанні та комунікації. Внутрішнє оформлення висловлювання передбачає процеси розумового аналізу і синтезу, а саме: відбір, порівняння, укладання, комбінування, структурування

[43, с. 121]. Відповідно, підбір слова здійснюється одночасно з урахуванням звукових і семантичних ознак [138, с. 7]. Вербальна реалізація на рівні слів, речення, тексту наслідуює принципи лексичної сполучуваності, граматичної зумовленості та послідовності вираження змісту висловлювання. У процесі навчання іноземної мови викладач враховує особливості механізму формування і формулювання висловлювання та скеровує процес формування фонетичної, лексичної чи граматичної компетентності у правильне русло [63, с. 38].

Досліджуючи формування лексичної компетентності в говорінні, Н.Жовтук робить висновок про особливу важливість слухового та артикуляційних аспектів в процесі засвоєння нових лексичних одиниць [37]. Це підтверджує факт, що саме використання відеоматеріалів здатне забезпечити швидке запам'ятовування та триваліше зберігання лексичних одиниць в пам'яті.

Відеоматеріали дають можливість певною мірою індивідуалізувати процес формування професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні й сконцентрувати процес навчання на особистості студента як його активного учасника, що сприяє реалізації положень комунікативного, студентоцентристського, інтегрованого, соціолінгвістичного підходів до навчання, проаналізованих у попередньому підрозділі дисертації. Специфіка індивідуалізації з використанням відеоматеріалів полягає в тому, що вона може здійснюватися як під час аудиторної, так і під час самостійної роботи. Під час аудиторної роботи викладач може надати підказки та створити опори для перегляду, а потім на базі змісту відеоматеріалів здійснюється продукування висловлювання, а у позааудиторній роботі застосування комп'ютера надає студенту можливість переглянути відеофрагмент декілька разів, з субтитрами або без них, працювати у оптимальному для себе темпі роботи [59, с. 250].

При перегляді автентичних відеоматеріалів виникають певні труднощі, які спричинені низкою чинників:

- умовами сприймання відеоповідомлення;
- індивідуально-психологічними особливостями глядача;
- мовними характеристиками відеоповідомлення.

Темп мовлення одного й того ж мовця може змінюватися та ставати нерівномірним. Величина темпу мовлення залежить від настрою мовця, емоційної забарвленості, типу і виду тексту (монолог – діалог, опис – розповідь – повідомлення), складності теми, специфіки лексико-граматичної системи іноземної мови. Щоб темп мовлення не став перешкодою в процесі сприймання, викладач може вповільнити швидкість пред'явлення відеоповідомлення за рахунок збільшення тривалості пауз між його смисловими частинами [14, с. 21].

Тривалість відеоповідомлення визначає його мінімальний або максимальний обсяг. Обсяг відеотексту, як і обсяг аудіотексту, є нормативним параметром: для рівня В2 він складає 10–12 хвилин. Як відомо, сенсорна втома настає після 4–7 хвилин звучання, що особливо важливо для відбору фонограм, в яких немає відеоряду [28, с. 78]. Відповідно, відеофонограми можуть бути дещо довшими, оскільки відеоряд полегшує сприймання і сенсорна втома настає пізніше [3, с. 91].

О. Бігич зауважує, що чітко визначена тривалість аудіоповідомлення (відеофонограми) є зручним чинником планування навчального заняття та правильного розподілу його часу для інших видів мовленнєвої діяльності. Проте, недоцільно прагнути до збільшення обсягу аудіоповідомлення (відеофрагменту), перегляд різних джерел інформації створює специфічні труднощі [14, с. 22]. При наявності певних труднощів (складна мова, завищений обсяг інформації, відсутність досвіду сприймання мовлення) доцільним є дворазове пред'явлення одного й того ж відеофрагменту.

Специфіка екранного представлення відеоматеріалів (лінійний хід подій) допускає появу інформації, зображень, котрі можуть відволікати увагу студента та зменшити її концентрацію на необхідній інформації [216, с. 119].

Кожна людина, на думку О. Белявської, відрізняється від іншої особистості індивідуальним способом репрезентації свого досвіду. У зв'язку з тим, що у людей може бути сильніше виражена одна з перцептивних модальностей сприйняття, вони поділяються на візуалів, аудіалів та кінестиків [9, с. 33].

Як уже зазначалося (підрозділ 1.2), у процесі сприймання та обробки інформації візуали реагують на яскравість, розмір, колір, контрастність, форму, симетрію, а також вербальні та невербальні засоби, що визначають перераховані вище поняття. Аудіали, які реагують на висоту звуку, темп, гучність, ритм, тембр і резонанс, відрізняються своїм природним тяжінням до усного викладу матеріалу. Кінестетики або моторно–сприймальні слухачі при засвоєнні нової інформації спираються на рух і відчуття. У процесі навчання говорінню за допомогою перегляду відеоматеріалів більш ефективною буде орієнтація на візуально–слуховий стиль кодування інформації.

На вищих рівнях навчання англійської мови студенти володіють вміннями інтерпретувати звучання слів, розрізняють фонетичні варіанти слів. Основними фонетичними труднощами аудіювання є труднощі, пов'язані з логічною інтонацією (виділення основної думки на основі смислових відрізків), логічним наголосом (визначення основного смислового навантаження) і темпом мовлення [14, с. 22]. Лексичними є труднощі сприймання лексичних одиниць у переносному значенні, багатозначних слів, антонімів, синонімів, слів, семантичні структури яких розходяться у рідній та англійській мовах, фразеологічних зворотів тощо [170; 209]. Граматичні труднощі зумовлені наявністю аналітичних форм, відсутніх у рідній мові, незвичним порядком слів, граматичною омонімією в службових словах, омофонією суфіксів та флексій. Але в результаті синхронної взаємодії зорового та слухового аналізаторів відбувається здогадка почутого. Візуальний ряд допомагає подолати мовні труднощі в процесі перегляду відеофрагменту.

Для мобілізації власних ресурсів, активізації вмінь та навичок з метою правильного розуміння лексичних одиниць та їх продукування у говорінні студентам необхідно оволодіти певними прийомами, а саме стратегіями. У методиці навчання іноземних мов набір системотвірних компонентів та алгоритм дій навчальної діяльності входить у поняття «стратегії», яке визначається як система способів, прийомів, дій, кроків, комплекс процедурних знань і навичок, що сприяють досягненню навчальних цілей [191, с. 14].

Для формування професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні використовуються навчальні когнітивні, компенсаторні, мнемічні стратегії, які призначені для виконання мовних та мовленнєвих завдань і безпосередньо стосуються вивчення мовного матеріалу [28, с. 50; 185; 179], зокрема – лексичного.

Навчальні когнітивні стратегії використовують для того, щоб зрозуміти, відтворити і засвоїти новий матеріал [44]; мнемічні стратегії необхідні для оптимізації процесів отримання, збереження у пам'яті та відтворення інформації; компенсаторні стратегії дають можливість подолати недостатність знань за допомогою використання вербальних і невербальних засобів спілкування, використовуючи мовну та контекстуальну здогадку [191, с. 17].

До навчальних когнітивних стратегій, які використовуються у процесі формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, відносимо:

- визначення типу тексту та поділ на смислові частини;
- аналіз і узагальнення почутого/переглянутого;
- визначення ключових слів;
- ймовірнісне передбачення змісту та структури повідомлення;
- пошук контекстуальних та внутрішньомовних опор;
- самостійне виведення правил сполучуваності лексичних одиниць;
- аналіз і систематизацію вивченого лексичного матеріалу;

- обґрунтування й аргументацію вживання лексем.

До стратегій запам'ятовування, які використовуються у процесі формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, належать:

- використання асоціацій;
- групування за тематикою, алфавітом, словотвірними елементами;
- семантична систематизація (заповнення таблиць, шкал, схем);
- створення семантичних карт, схем, інтелект-мап, ілюстрацій;
- повторення матеріалу через різні проміжки часу.

До компенсаторних стратегій, які застосовуються у процесі формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, залічуємо:

- ігнорування незнайомих слів, частин тексту;
- багаторазове прослуховування/перегляд незрозумілих фрагментів;
- використання контексту відеоряду для визначення значення ключових лексичних одиниць;
- використання ситуативних, тематичних, графічних опор, опор на заголовки, візуалізацію правил.

Здійснений аналіз стратегій, які доцільно використовувати під час формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів, дозволив виділити основні чинники, що сприяють підвищенню ефективності цього процесу, а саме:

- особлива роль слухово-зорової наочності;
- важливість аналізу і узагальнення переглянутого, визначення ключових слів;
- важливість використання контексту відеоряду для визначення значення ключових лексичних одиниць;
- вагомість систематизації лексичного матеріалу, оскільки ознаки систематизації можна використовувати як підказки при його відтворенні.

Здійснений у цьому підрозділі дисертації аналіз дозволяє обґрунтовано стверджувати, що використання автентичних відеоматеріалів у процесі формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи дозволяє суттєво підвищити ефективність цього процесу.

Висновки до розділу 1.

Аналіз наукової літератури доводить, що англомовна лексична компетентність не тільки демонструє процес пізнання мови як системи, але й акцентує на мові як засобі комунікації (О. Канюк, С. Ніколаєва, Е. Ятаєва, А. Шамов). Професійно орієнтовану англомовну лексичну компетентність в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи визначено як здатність цих фахівців до коректного лексичного оформлення усних висловлювань у монологічному і діалогічному мовленні, успішної організації усномовленнєвої іншомовної діяльності з метою реалізації професійних функцій, виходячи з професійних мотивів, якостей і вмінь у типових і нестандартних ситуаціях професійно орієнтованого спілкування. Структура професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності охоплює: лексичні знання, лексичні навички (рецептивні та репродуктивні), лексичну усвідомленість.

У методиці навчання іноземних мов говоріння визначають як усний продуктивний вид мовленнєвої діяльності, за допомогою якого реалізується усне спілкування як у діалогічній, так і в монологічній формах. Мовленнєву діяльність трактують як структурне (мета, мотив, предмет, результат) і змістовне явище (усний обмін інформацією, організація і регулювання усної взаємодії, розширення пізнавальної сфери). Діалогічне мовлення наділене психологічними (зверненість, ситуативність, експресивність, емоційність, спонтанність) та мовними особливостями (еліптичність, наявність мовних

кліше (формул), ненормативність). До поширених в професійно орієнтованому усному спілкуванні фахівців готельно-ресторанної справи функціональних типів діалогів належать: діалог–розпитування, діалог–домовленість, діалог–обмін думками, діалог–обговорення, дискусія.

Монологічне мовлення наділене психологічними особливостями (зверненість, інформативність, тематичність, контекстуальність, ситуативність, модальність, відносна безперервність, послідовність, логічність, розгорнутість) та мовними особливостями (зв'язність, структурна завершеність речень, повнота висловлювання, складний синтаксис, розгорнутість й різноструктурність фраз). Найбільш поширеними типами монологів в усному професійно орієнтованому спілкуванні фахівців готельно-ресторанної справи є: монолог–повідомлення (ділова доповідь); монолог–переконання; монолог–презентація (презентація–доповідь та презентація–реклама).

Формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи базується на положеннях комунікативного підходу (визначає кореляцію інтегративного та змістовного рівнів мови до навчання мови як засобу вираження). Практикуючи професійно орієнтоване говоріння у різних контекстах з опорою на певну лексику та мовленнєві кліше (формули), студенти розширюють свій словниковий запас. Інтерактивний підхід акцентує на сконцентрованості процесу навчання на особистості студента як активного учасника навчального процесу у процесі його взаємодії з іншими суб'єктами навчання та оточенням. Студентоцентристський підхід наголошує на зміщенні акценту з процесу викладання на процес навчання, скеровуванні студента у процесі здобуття ним знань, формування навичок, умінь і компетентностей, побудові суб'єктно-об'єктної моделі автономії. Соціолінгвістичний підхід забезпечує розуміння соціального контексту, в якому відбувається усномовленнєва комунікація фахівців готельно-ресторанної справи (місце, середовище, зміст предмету комунікації,

ставлення, комунікатори, мова спілкування, рівень володіння мовою спілкування).

У процесі навчання необхідно врахувати принципи формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи: загальнометодичні (ситуативність; комунікативна активність; комунікативна цінність; занурення) та специфічні для контексту дослідження (врахування цільового рівня володіння англійською мовою за професійним спрямуванням, опори на комунікативні стратегії й мовленнєві кліше, паралельної активізації зорового та слухового каналів сприйняття інформації).

Установлено, що під час перегляду відеоматеріалу відбувається одночасна актуалізація двох каналів (зорового та слухового) надходження інформації, що завдяки широкому використанню предметно-зображувального коду збільшує темп сприйняття й розуміння мовлення. В порівнянні з аудіо-, відеоінформація передбачає використання значно більшої кількості елементів (звичайне відео передбачає послідовність 24 фотографій за 1 сек.). У процесі навчання англійської мови використовуються відеоматеріали різних жанрів: художні, документальні, науково-популярні, навчальні. До якісних властивостей відеоматеріалів належать: автентичність; динамічна наочність; емоційна забарвленість; активізація мовленнєво-розумової діяльності. Використання відеоматеріалів сприяє розвитку різних сторін психічної діяльності студентів, а саме уваги та пам'яті.

Для формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні використовуються навчальні когнітивні (визначення ключових слів; ймовірнісне передбачення змісту і форми слова, змісту і структури повідомлення; пошук контекстуальних та внутрішньомовних опор; самостійне виведення правил сполучуваності лексичних одиниць; аналіз і систематизація вивченого лексичного матеріалу; обґрунтування й аргументація вживання лексем, визначення типу тексту та

поділ на смислові частини, аналіз і узагальнення переглянутої відеофонограми), мнемічні (використання асоціацій; групування за тематикою, алфавітом, словотвірними елементами; семантична систематизація (заповнення таблиць, шкал, схем); створення семантичних карт, схем, інтелект-мап, ілюстрацій; повторення матеріалу через різні проміжки часу), компенсаторні (ігнорування незнайомих слів, частин тексту; заміна незнайомих лексичних одиниць відомими; багаторазовий перегляд незрозумілих фрагментів; використання контексту відеоряду для визначення значення ключових лексичних одиниць; використання ситуативних, тематичних, графічних опор; візуалізація правил) стратегії.

Визначено чинники, що зумовлюють у студентів певні труднощі при перегляді автентичних відеоматеріалів, до яких, з урахуванням результатів здійсненого аналізу, відносимо: умови сприймання відеоповідомлення; індивідуально-психологічні особливості глядача; мовні характеристики відеоповідомлення.

Матеріали, висвітлені у першому розділі дисертації, представлені у публікаціях автора [121; 200; 201; 203].

РОЗДІЛ 2.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ

У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ

ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ

КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ

У розділі 2 обґрунтовано методику формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів. Сконструйовано зміст формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. Здійснено відбір лексичних одиниць та відеофонограм на основі визначених критеріїв такого відбору. Виділено етапи формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи й запропоновано відповідну етапам підсистему вправ. Розроблено лінгводидактичну модель формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів. Запропоновано тематико-часову характеристику лінгводидактичної моделі, яка реалізується в межах навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))».

2.1. Зміст формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи

Зміст навчання складає система знань, які повинні опанувати студенти, а також відповідних навичок і вмінь, що формуються та сприяють розвитку їх когнітивних і творчих здібностей [142, с. 128].

Зміст формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні є детермінуючим чинником відповідної методики, зумовлює вибір методів навчання та визначає доцільність використання певних видів і типів вправ й навчальних завдань.

Базову основу конструювання змісту формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні складають цілі навчання (проаналізовані у підрозділі 1.2 дисертації у контексті обґрунтування підходів до зазначеного процесу), досягнення яких він має забезпечити. Саме цілі навчання визначають його зміст [88; 41, с. 127]. Як уже зазначалося у підрозділі 1.2, низка цілей формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи включає: практичну ціль (засвоєння і вільне оперування майбутніми фахівцями готельно-ресторанної справи лексичними одиницями, у тому числі термінами у процесі професійно орієнтованого говоріння на просунутому рівні незалежного користувача (B2 згідно Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти)), розвивальну ціль (подальший розвиток лексичного запасу, комунікативних здібностей, пам'яті, уваги, мислення студентів), загальноосвітню ціль (розширення кругозору, кола знань студентів про ролі фахівців готельно-ресторанної справи у ситуаціях усного професійно орієнтованого спілкування; фонових знань про культуру і традиції англомовних країн) та виховну ціль (формування культури спілкування в умовах академічного середовища; оволодіння правилами етикету комунікативної поведінки у типових ситуаціях усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи).

У контексті формування змісту навчання І. Задорожна [41, с. 126], на основі аналізу досліджень Б. Лапідуса [65, с. 12], наголошує на проблемах взаємозв'язку і розмежування змісту і цілей навчання. Так, цілі навчання

формують верхній рівень змісту навчання, представлений у формі вимог, які включають екстралінгвістичні параметри (логічність мовлення, зверненість процесу навчання і т. д.) і мають безпосередній вплив на якісні параметри мовленнєвих навичок і умінь, які формуються у студентів [65, с. 12]. В свою чергу, в категорію змісту формування у студентів нефілологічних спеціальностей мовних і мовленнєвих компетентностей входять: мовні знання, мовні навички і уміння, мовленнєві навички і уміння, уміння оперування відібраними мінімумами мовного матеріалу, знаннями про систему мови, які мають комунікативне значення, специфічні мовленнєві правила, паралінгвістичні засоби писемного мовлення, країнознавчі й соціолінгвістичні фонові знання, елементарні навички і вміння комунікативного характеру [65, с. 21; 41, с.126].

Таким чином, окрім цілей навчання, на основі досліджень науковців [75, с. 100; 16, с. 112; 41, с. 127; 62] визначаємо предметний і процесуальний компоненти формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні.

У процесі конкретизації предметного і процесуального компонентів змісту формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи оперуватимемо поняттями «сфера спілкування», «види спілкування», «функції спілкування», «гостинність», «індустрія гостинності», «ролі фахівців готельно-ресторанної справи», «дискурс», «ситуації усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи», «комунікативні стратегії», «функціональні стилі спілкування», «теми», «проблеми», «проблемні ситуації», «проблемні завдання», «вправи».

Сфера спілкування є взаємопов'язаним комплексом ситуацій і тем спілкування, а також видів мовленнєвої діяльності, визначених з урахуванням навчальних потреб та інтересів тих, хто навчається [75, с. 100]. З опорою на Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти науковці виділяють чотири сфери спілкування: особистісну, публічну, освітню та

професійну [39, с. 45; 41, с. 128; 153]. Оскільки предметом нашого дослідження є формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні, у процесі конструювання змісту формування і розвитку цільової компетентності зупинимось на професійній сфері готельно-ресторанної справи.

Починаючи з другої половини ХХ ст. з формуванням прагматичних концепцій мовлення у загальній теорії комунікації, психолінгвістиці, лінгвістичній теорії аргументації, дискурсології відбувається акцентуація проблем впливу в спілкуванні. Чинниками цього стали: світова глобалізація, розширення сфер спілкування, перегляд загальної концепції людини в суспільстві, пов'язаний з демократизацією та процесами персоніфікації особистості в соціумі й деперсоніфікації під впливом певних доміант дискурсу та боротьби дискурсів. Й. Стернін розглядає мовленнєвий вплив через призму ефективності спілкування в аспекті його цілеспрямованості та мотиваційної зумовленості [125, с. 4, 66-67]. Таким чином, ефективність спілкування визначається досягненням мовцем певної комунікативної мети і досягненням комунікативної рівноваги, тобто збереженням балансу відносин із співрозмовником [125, с. 66-67]. О. Леонт'єв звужує мовленнєвий вплив до рамок соціально орієнтованого спілкування, яким є професійно орієнтоване спілкування фахівців готельно-ресторанної справи [66, с. 256-257]. У такий спосіб, впливовий потенціал мають: сама англійська мова, учасники спілкування (комуніканти), невербальні засоби комунікативної взаємодії, лінгвістичні ознаки та властивості повідомлення, спрямованого на адресата, дискурсивні параметри комунікативного впливу [105].

Врахування відповідних видів спілкування (вербальне – невербальне, усне / писемне, реальне – віртуальне, педагогічне – непедагогічне, контактне / дистантне, безпосереднє / опосередковане, діалогічне / монологічне, приватне / офіційне, стереотипне / вільне, інформативне / фатичне [89, с. 4; 41, с.129] є необхідною умовою комунікативної спрямованості процесу

навчання говорінню, оскільки остання передбачає організацію цього процесу у формі моделювання реального спілкування [75, с. 102]. У контексті нашого дослідження зосередимося на таких видах спілкування, як: усне, вербальне, реальне, віртуальне, педагогічне, контактне, безпосереднє, діалогічне, монологічне, приватне, офіційне, стереотипне, вільне, інформативне, фатичне.

У науковій літературі існують різні класифікації функцій спілкування. Так, за Б. Ломовим [68, с. 469], існують три групи функцій спілкування:

- інформаційно-комунікативна (включає процеси формування, передавання та прийому інформації),
- регуляційно-комунікативна (полягає в регулюванні поведінки: як власної, так і інших учасників комунікативного акту та реагуванні на дії й комунікативну поведінку інших),
- афективно-комунікативна (окреслює емоційну сферу людини).

Фахівці готельно-ресторанної справи традиційно є працівниками індустрії гостинності. Поняття гостинності трактують як [101, с. 9]:

- специфічний спосіб сприйняття, розуміння й відображення особистісного внутрішнього світу, втілення індивідуального способу мислення в певній моделі комунікативної поведінки, чинниками впливу на яку є звичаї, традиції, суспільні установки;
- загальна духовна налаштованість на сприйняття іншої особи, групи осіб, народу чи нації в цілому, яка формується впродовж довгого часу під впливом низки чинників: культурно-історичних, природно-кліматичних, геополітичних та ін.

Оскільки гостинність формується у соціумі, вона є соціокультурним феноменом. Науковці виділяють такі форми гостинності: повсякденна, святкова, селянська, громадська, міська, родинна, дворянська, світська і церковно монастирська [101, с. 12].

Згідно визначення Асоціації європейських шкіл готельного бізнесу та громадського харчування (EURHODIP) [35, с. 102], гостинність є орієнтацією

усіх видів діяльності фахівців індустрії гостинності на високу якість обслуговування відвідувачів (клієнтів) в аспектах страв, напоїв та проживання з метою задоволення їхніх потреб. До прикладу, гостинність власника готелю формують наступні компоненти: продукт (житло, їжа, напої), поведінка персоналу, оточуюче середовище (будинок, інтер'єр, атмосфера) [35, с. 102].

«Енциклопедичний словник-довідник з туризму» визначає поняття «індустрія гостинності» як сферу підприємництва, що складається з певних видів обслуговування, які спираються на принципи гостинності й повинні характеризуватися щедрістю і доброзичливістю до гостей. Розвивається індустрія гостинності в чотирьох основних напрямках: громадське харчування, розміщення, перевезення, відпочинок [123, с. 146].

Дж. Уокер акцентує, що такі ключові характеристики ринку індустрії гостинності, як відкритість і конкурентність, значною мірою впливають на розвиток індустрії гостинності, спонукаючи її до постійного підвищення якості надання послуг [136, с. 423].

Індустрія гостинності об'єднує такі сфери, як: туризм, готельний і ресторанний бізнес, громадське харчування, відпочинок, розваги, організацію наукових та ділових заходів (конференцій, семінарів, вебінарів, презентацій, нарад і т. д.) [136, с. 7].

З урахуванням результатів здійсненого нами аналізу, досліджень Л. Старкі (L. Starkey [204]) та аналізу національного класифікатора професій [87], можемо стверджувати, що фахівці готельно-ресторанної справи виконують ролі: керівників підприємств, установ та організацій у готельно-ресторанній сфері, керівників виробничих підрозділів в ресторанах та готелях, керівників підрозділів маркетингу установ та організацій у готельно-ресторанній сфері, керівників підрозділів матеріально-технічного постачання установ та організацій у готельно-ресторанній сфері, керівників малих підприємств-готелів та ресторанів без апарату управління, керівників малих підприємств без апарату управління в комерційному обслуговуванні,

менеджерів-управителів в готельному господарстві, менеджерів-управителів в ресторанах, менеджерів-управителів в кафе, барах, їдальнях, менеджерів-управителів на підприємствах, які готують та постачають готові страви, менеджерів-управителів у сфері надання інформації, менеджерів-управителів з реклами у готельно-ресторанній сфері, менеджерів-управителів з підбору, забезпечення та використання персоналу, професіоналів із готельної та ресторанної справи, професіоналів із стандартизації, сертифікації та контролю за якістю надання послуг у готельно-ресторанній сфері.

В свою чергу, до ситуацій усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи належать:

- реалізація послуг та товарів (резервування, підтвердження бронювання, зустріч гостей, процедура реєстрації при поселенні, процедура виселення, обслуговування гостей (прибирання номерів, зміна білизни і рушників і т.д.), оплата послуг закладу, розгляд скарг клієнтів готелю і ресторану, принесення вибачень клієнтам, узгодження процедури компенсації з клієнтами та ін.);

- вивчення і аналіз потреб і пріоритетів гостей і споживачів послуг у процесі безпосереднього усного спілкування з ними, зокрема порозуміння з клієнтами – представниками інших країн і культур;

- пропозиції додаткових послуг та інновацій клієнтам (обговорення необхідності надання послуг чищення, прання, прасування одягу, подавання їжі та напоїв в номери, надання послуг камердинера, користування спа- та фітнес-зонами та ін.);

- діяльність працівників закладу, спрямована на забезпечення високої якості послуг та продукції (встановлення, обговорення і уточнення виробничих завдань, поточних, короткострокових та довгострокових цілей; встановлення і уточнення графіків роботи працівників, розподіл їх по змінах і робочих місцях, функціонування кухні, надання інструкцій щодо сервірування столу, рекомендацій щодо обслуговування гостей; постачання

продовольчих та матеріально-технічних ресурсів: одержання, складування, збереження і раціональне використання товарів і т.д.);

- підвищення професійної кваліфікації працівників готельно-ресторанній сфери, обговорення шляхів вдосконалення якості послуг та продукції (семінари, вебінари, тренінги, відеочати, конференції, зокрема онлайн конференції т.д.).

Відтворення ситуацій усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи відбувається в умовах моделювання сервісно-виробничих процесів закладів готельно-ресторанного господарства, спрямованого на розв'язання широкого кола проблем, що виникають під час професійної діяльності, на основі перегляду автентичних відеоматеріалів, які демонструють ці процеси.

Моделювання ситуацій професійно орієнтованого усного спілкування передбачає застосування дискурсу усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи.

На основі досліджень науковців [31, с. 76; 55] розглядаємо дискурс як зв'язний текст у сукупності з прагматичними, соціокультурними, екстралінгвальними (паралінгвістичний супровід мови – міміка, жести) й іншими чинниками, які виявляють ситуативний комунікативний контекст.

Таким чином, дискурс професійно орієнтованого усного спілкування фахівців готельно-ресторанної справи трактуємо як зв'язний усний текст професійно орієнтованої тематики у сукупності з прагматичними, соціокультурними, екстралінгвальними чинниками, які виявляють особливості визначених ситуацій професійно орієнтованого усного спілкування фахівців готельно-ресторанної справи. При цьому, усний дискурс вважають первинною, фундаментальною формою існування мови, у той час як письмовий дискурс – похідним від усного [166]. На основі лінгвістичних досліджень [49, с. 6] й з урахуванням типових ситуацій професійно орієнтованого усного спілкування фахівців готельно-ресторанної справи, визначаємо домінуючий тип дискурсу професійно орієнтованого

усного спілкування фахівців готельно-ресторанної справи як інституціональний. Присутній в професійно орієнтованому усному спілкуванні фахівців готельно-ресторанної справи й особистісно-орієнтований дискурс у ситуаціях дружнього спілкування з колегами. У випадку застосування інституціонального дискурсу професійно орієнтованого усного спілкування фахівців готельно-ресторанної справи мовці виступають як представники індустрії гостинності, у випадку застосування особистісно-орієнтованого дискурсу мовці виступають від власної особи, представляючи багатство власного внутрішнього світу. У процесі структурування інституціонального дискурсу статусно-рольовий розподіл функцій фахівців готельно-ресторанної справи виявляється більш вагомим чинником, ніж особистісно-орієнтовані характеристики.

Усний професійно орієнтований дискурс фахівців готельно-ресторанної справи виконує ряд прагматичних функцій, до яких на основі аналізу досліджень науковців [1, с. 10-11; 45, с. 84] відносимо: інформаційну, аргументативну, експланаторну, пізнавальну, довідкову.

Інформаційна функція усного професійно орієнтованого дискурсу фахівців готельно-ресторанної справи імплементується в діях учасників комунікативного акту (адресантів і адресатів), які володіють необхідним рівнем знань, навичок та умінь для сприйняття, розуміння, обробки, передачі та обміну певною інформацією, релевантною для готельно-ресторанної справи. Інформаційна функція реалізується у процесі безпосереднього професійно орієнтованого спілкування, а також під час проведення семінарів, вебінарів, тренінгів, конференцій у системах «фахівець готельно-ресторанної справи» – «фахівець готельно-ресторанної справи» / «фахівець готельно-ресторанної справи» – «фахівці готельно-ресторанної справи».

Аргументативна функція усного професійно орієнтованого дискурсу фахівців готельно-ресторанної справи імплементується у послідовному і систематичному викладі аргументів, спрямованому на доказ або спростування доцільності певних дій, актуальності позицій, положень,

інформації. Реалізація аргументативної функції стимулює учасників акту комунікації – фахівців готельно-ресторанної справи до розвитку критичного мислення у процесі критичного сприйняття аргументів співрозмовників. Аргументативна функція реалізується, здебільшого, у процесі безпосереднього професійно орієнтованого спілкування у системах «фахівець готельно-ресторанної справи» – «фахівець готельно-ресторанної справи» / «фахівець готельно-ресторанної справи» – «фахівці готельно-ресторанної справи».

Експланаторна функція усного професійно орієнтованого дискурсу фахівців готельно-ресторанної справи імплементується у наданні інструкцій, вказівок та пояснень фахівцями готельно-ресторанної справи, які виконують керівні та менеджерські ролі, щодо здійснення певних операцій та дій персоналом готелів і закладів харчування. Експланаторна функція реалізується у процесі безпосереднього професійно орієнтованого спілкування керівників з персоналом у системах «фахівець готельно-ресторанної справи» – «фахівець готельно-ресторанної справи» / «фахівець готельно-ресторанної справи» – «фахівці готельно-ресторанної справи».

Пізнавальна функція усного професійно орієнтованого дискурсу безпосередньо пов'язана з проаналізованими вище функціями і реалізується у пізнавальній діяльності учасників комунікативного акту – фахівців готельно-ресторанної справи, оскільки у процесі усного професійно орієнтованого спілкування адресанти діляться інформацією, аргументують свою позицію, пояснюють особливості виконання певних операцій та дій, в той час як адресати засвоюють представлену інформацію, формуючи нові знання. Найчастіше пізнавальна функція усного професійно орієнтованого дискурсу фахівців готельно-ресторанної справи реалізується під час проведення семінарів, вебінарів, тренінгів, конференцій у системах «фахівець готельно-ресторанної справи» – «фахівець готельно-ресторанної справи» / «фахівець готельно-ресторанної справи» – «фахівці готельно-ресторанної справи».

Довідкова функція усного професійно орієнтованого дискурсу реалізується у наданні фахівцями готельно-ресторанної справи довідкової інформації клієнтам у системах «фахівець готельно-ресторанної справи» – «клієнт».

Відповідно до визначених ситуацій професійно орієнтованого усного спілкування фахівців готельно-ресторанної справи та домінуючих функцій їх усного професійно орієнтованого дискурсу, визначаємо основні групи комунікативних стратегій, що реалізуються в цьому дискурсі, а саме: інформативні, аргументативні, експланаторні, пізнавальні, довідкові.

Комунікативна стратегія – послідовність мовленнєвих дій, що використовується адресантом [22, с. 23], спрямованих на досягнення комунікативних цілей [46] шляхом вибору певних комунікативних дій та мовних засобів [72; 210]. Комунікативна стратегія формує вектор комунікації.

Ф. Бацевич наголошує, що в конкретній комунікативній ситуації відбувається гнучка видозміна інтенції мовця, а саме вибору дієвих ходів спілкування [6, с. 118]. Комунікативна стратегія спрямована на здійснення впливу на інтелектуальну, вольову та емоційну сферу адресата [17]. Вивчення комунікативних стратегій передбачає усвідомлення й аналіз кореляції між дискурсом і жанрами в комунікативному просторі та необхідністю врахування екстралінгвістичних факторів, що впливають на комунікацію [10, с. 14].

Інформативні комунікативні стратегії є сукупністю мовленнєвих дій, спрямованих на повідомлення чи отримання певної інформації, що здійснюють прямий або прихований вплив на вербальну й невербальну поведінку співрозмовника. Група інформативних стратегій включає стратегії: повідомлення, інформування, запит інформації, опис, розповідь, нагадування, уточнення та ін. [107, с. 42]:

I would like to check in. I have a reservation in your hotel. Are there any vacant rooms in your hotel? May I see this room? Could you tell me where the

service bureau is? What can I do for you? Have you got a reservation? Are you here on business? Are you here on holiday? What kind of room would you like? How long will you be staying with us? The price of this room is \$100 per night. Your room number is 285. Your room is on the 4th floor. Your room looks out on the street. The room has got a fridge. The bellboy will show you the way. Your luggage will be taken care of. A coffee shop is right here in the lobby. You will have your trousers laundered/pressed by the morning. There is a message for you. Here is your bill. We hope you to come again.

Have you a vacant table for two? Where would you like to sit? The appetizers/hors d'oeuvres don't come with the dinner? Are you ready to order? The speciality of the house is ...; Would you like to try a chocolate pudding? How do you want your steak? What will you have with your steak? I recommend you oxtail soup for the first course. We can replace it.

Аргументативні стратегії трактують як мовленнєвий вплив на адресата з метою регулювання, стимулювання, заохочення його до виконання певних дій [151, с. 171; 27, с. 123]. Виклад аргументів фахівців готельно-ресторанної справи спрямований на доказ або спростування доцільності запровадження додаткових готельних послуг, надання необхідного інвентарю, актуальності інструкцій щодо сервірування столу тощо:

The price must include the use of sauna and swimming pool. I suppose the inside room can be cheaper. The thing is this room doesn't suite business travellers. We have common standards of service and process. Actually, we can't do without the left luggage. Please correct any troubles in hotel rooms shortly. We have to increase occupancy rate considerably this season. I couldn't agree more. It will do.

Експланаторні стратегії застосовуються фахівцями готельно-ресторанної справи, які виконують керівні та менеджерські ролі, під час надання інструкцій, вказівок та пояснень персоналу готелів та закладів харчування щодо виконання певних операцій та дій:

The guests shouldn't worry about their possessions. A room on the top floor needs good air-conditioning. According to the hospitality standards a change of bed linen is done once for five days. VIP guests are supposed to be serviced only by head chambermaids.

It goes without saying that the dishes are to be well cooked. That is to say the steak won't take long to prepare.

Пізнавальні стратегії реалізуються у пізнавальній діяльності учасників комунікативного акту – фахівців готельно-ресторанної справи. Пізнавальні стратегії адресата спрямовані на засвоєння ним представленої інформації і реалізуються за допомогою мовленнєвих кліше (формул) типу: *That's about it. That's it. You've got a point here. You said!*

Довідкові стратегії використовуються фахівцями готельно-ресторанної справи з метою надання клієнтам довідкової інформації щодо послуг готелів та закладів харчування, відомостей про роботу закладів торгівлі, зв'язку, побутового обслуговування, які розміщені у готелі: *Room service is available from 6 a.m. to 10 p.m. The price includes breakfast. The check-out time is 12 a.m. Our service bureau can arrange a trip/a visit to the theater for you.*

We serve breakfast from 8.00 to 11 a.m. You could have your breakfast sent up to the room. We can have a table reserved for you. The a la carte dishes are on the left of the menu. The regular dinners are on the right-hand page. The regular dinner includes appetizer, soup, salad, chop, tea or coffee.

Проаналізовані групи комунікативних стратегій реалізуються в усному професійно орієнтованому спілкуванні фахівців готельно-ресторанної справи з використанням відповідних стилів спілкування.

З урахуванням результатів досліджень науковців [3, с. 48], аналізу типових ситуацій усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи та основних функцій їх усного професійно орієнтованого дискурсу, можемо зробити висновок, що усне професійно орієнтоване спілкування фахівців готельно-ресторанної справи поєднує елементи розмовного, офіційно-ділового та наукового стилів. Офіційно-

діловий стиль з елементами розмовного притаманний інституціональному типу дискурсу і використовується у ситуаціях реалізації послуг та товарів клієнтам, вивчення й аналізу потреб та пріоритетів гостей і споживачів послуг, порозуміння з клієнтами – представниками інших країн і культур, пропозиції додаткових послуг клієнтам, інструктування колег щодо сервірування столу, надання колегам рекомендацій щодо обслуговування гостей, обговорення шляхів вдосконалення якості послуг та продукції, уточнення виробничих завдань, поточних, короткострокових та довгострокових цілей, звітування на нарадах працівників закладів індустрії гостинності, а також у процесі участі працівників закладів індустрії гостинності у тренінгах, відеочатах і т.д.

Науковий стиль також належить до інституціонального типу дискурсу і використовується у ситуаціях підвищення професійної кваліфікації працівників готельно-ресторанній сфери у процесі проведення конференцій, зокрема онлайн конференцій, семінарів, вебінарів і т.д.

Розмовний стиль характерний особистісно-орієнтованому типу усного професійно орієнтованого дискурсу фахівців готельно-ресторанної справи і використовується у ситуаціях встановлення і уточнення графіків роботи працівників, розподілу їх по змінах і робочих місцях, функціонування кухні, постачання продовольчих та матеріально-технічних ресурсів: одержання, складування, збереження і раціонального використання товарів і т.д.

На основі здійсненого аналізу, зокрема ролей фахівців готельно-ресторанної справи, домінують ситуацій їх усного професійно орієнтованого спілкування, програм навчальних дисциплін «Іноземна мова (англійська)», «Іноземна мова (за професійним спілкуванням (англійська))» підготовки бакалаврів готельно-ресторанної справи в українських ЗВО (Львівського національного університету імені Івана Франка, Інституту економіки і туризму (м. Львів), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка), визначено низку тем усного

професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи.

До переліку тем усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи відносимо:

- категорії закладів розміщення та закладів харчування;
- послуги, зручності та засоби обслуговування закладів розміщення;
- послуги та засоби обслуговування закладів харчування;
- здійснення резервувань;
- привітання гостей, процедура реєстрації, вирішення проблем у процесі реєстрації;
- аналіз потреб клієнтів;
- служба прибирання;
- обслуговування номерів;
- здійснення оплати за проживання;
- сервірування столу;
- подавання їжі та напоїв у номери, обговорення меню;
- приймання замовлення у закладах харчування різних категорій;
- типові меню закладів харчування різних категорій;
- правила кухні;
- національні страви;
- толерування культурних відмінностей;
- оплата рахунку в закладі харчування.

У процесі опрацювання представлених тем передбачається аналіз і вирішення проблем, що є відображеннями проблемних ситуацій [75, с. 103; 42], які в межах представлених тем можуть виникати у типових ситуаціях усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи. Проблемні ситуації є сукупностями мовленнєвих і немовленнєвих умов, які створюються шляхом моделювання реальних типових ситуацій усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи й завдяки мотивуванню студентів шляхом зацікавлення, активізують

усномовленнєву діяльність студентів, зумовлену змістом проблемної ситуації [21; 79]. Засобом організації проблемної ситуації в академічних умовах є виконання студентами проблемного завдання, зорієнтованого на вирішення проблеми професійного характеру.

Обов'язковими складниками змісту формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні є, також, вправи. Науковці розглядають їх як структурні одиниці методичної організації навчального матеріалу, що передбачають виконання студентами цілеспрямованих, взаємопов'язаних дій відповідно до поданих інструкцій з урахуванням послідовності та характеру реально існуючих актів мовлення з метою становлення та розвитку мовленнєвих навичок і вмінь [153, с. 352]. Розроблення і організація відповідних підсистем і систем вправ передбачає зростання рівня мовної складності й рівня операційних труднощів [153, с. 352].

На основі аналізу праць науковців [75, с. 100; 41, с. 127-128; 50] визначено складові предметного і процесуального компонентів змісту формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

До предметного компоненту змісту формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи відносимо:

- сферу готельно-ресторанної справи (у якій виділяємо дві субсфери: готельної та ресторанної справи), види спілкування, функціональні стилі спілкування, ситуації усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи та ролі фахівців готельно-ресторанної справи, невербальні засоби комунікації;

- комунікативні цілі і наміри;
- теми, проблеми, проблемні ситуації, проблемні завдання;
- мовний матеріал (фонетичний, лексичний, граматичний, концептосфера готельно-ресторанної справи);

- мовленнєвий матеріал (тексти, мовленнєві кліше, комунікативні стратегії);

- соціолінгвістичний матеріал;

- навчальні когнітивні, мнемічні, компенсаторні стратегії.

Процесуальний компонент включає:

- мовленнєві лексичні навички і уміння говоріння (зав'язування комунікативних стосунків, підтримування комунікативних стосунків, завершення комунікативних стосунків; презентування власного усного мовлення, розвивання думки, завершення думки, реалізації відповідних комунікативних стратегій, продукування зв'язного фахового дискурсу), вправи для їх розвитку, відповідні знання (про оперування комунікативними стратегіями, культуру мовлення англійською мовою, традиції комунікативної поведінки комунікантів у відповідних мовленнєвих спільнотах);

- навички і уміння оперування соціолінгвістичним матеріалом (навички розпізнавання культурно-специфічних фонетичних, лексичних і граматичних особливостей варіантів англійської мови і уміння коректного їх вживання, навички розпізнавання лінгвістичних маркерів соціальних стосунків у ситуаціях усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи, навички розпізнавання, розуміння й інтерпретування культурно та емоційно забарвленого автентичного дискурсу фахівців готельно-ресторанної справи, представленого в автентичних відеоматеріалах), вправи для їх розвитку, соціолінгвістичні знання (про оперування культурно та емоційно забарвленими мовними і мовленнєвими засобами спілкування, зокрема традиційною для сфери готельно-ресторанної справи безеквівалентною і фоновою лексикою, сталими виразами, ідіомами, кліше, знання національно-культурної семантики, про лінгвістичні маркери соціальних стосунків у ситуаціях усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи);

- навички оперування мовним матеріалом (лексичним шаром сфери готельно-ресторанної справи), вправи для їх розвитку, відповідні мовні

знання (про оперування лексичним шаром, у тому числі термінами сфери готельно-ресторанної справи);

- уміння оперування навчальними когнітивними, мнемічними, компенсаторними стратегіями, вправи для їх розвитку, відповідні знання про реалізацію навчальних когнітивних, мнемічних, компенсаторних стратегій у процесі формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні.

З урахуванням результатів здійсненого аналізу схематично зміст формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи можемо зобразити наступним чином (рис. 2.1, с. 101). Усі проаналізовані й зображені на схемі компоненти змісту формування цільової компетентності у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи безпосередньо пов'язані між собою.

Необхідно зацентувати, що до предметного компоненту змісту формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи належить соціолінгвістичний матеріал (традиційна для сфери готельно-ресторанної справи безеквівалентна і фонова лексика, сталі вирази; відеофрагменти, що представляють реалії, які відображають національно-культурну семантику та містять лінгвістичні маркери соціальних стосунків у ситуаціях усного професійно орієнтованого спілкування), в той час як до процесуального компоненту – навички і уміння оперування соціолінгвістичним матеріалом, зокрема навички розпізнавання, розуміння й інтерпретування культурно та емоційно забарвленого автентичного фахового дискурсу, представленого в автентичних відеоматеріалах, вправи для їх розвитку, соціолінгвістичні знання, у тому числі знання про вживання традиційної для сфери готельно-ресторанної справи безеквівалентної і фонової лексики, сталих виразів, знання національно-культурної семантики, знання про лінгвістичні маркери соціальних стосунків у ситуаціях усного професійно орієнтованого спілкування.

Рис. 2.1. Компоненти змісту формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи

У такий спосіб у студентів формуються знання соціально прийнятних норм і типових моделей комунікативної поведінки у процесі професійної взаємодії з клієнтами чи колегами – представниками інших країн і культур, а також навички та уміння належної комунікативної поведінки у процесі професійної взаємодії з клієнтами чи колегами – представниками інших країн і культур.

Таким чином, ми обґрунтували зміст формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи: визначили його ключові цілі та наповнення компонентів (предметного і процесуального). Наступним кроком розроблення методики формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи є здійснення відбору навчального матеріалу. Саме цьому аспекту дослідження присвячуємо наступний підрозділ дисертації.

2.2. Відбір навчального матеріалу для формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи

Ефективне формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи можливе за умови конструювання і використання у цьому процесі розробленої і належним чином методично обґрунтованої підсистеми вправ, основою якої слугує коректно відібраний навчальний матеріал, що стимулюватиме усномовленнєву діяльність студентів.

Мета цього підрозділу дисертації – обґрунтувати критерії відбору навчального матеріалу для формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-

ресторанної справи й, на основі низки визначених критеріїв, здійснити цей відбір.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання низки завдань:

- визначити сутність понять «навчальний матеріал», «критерій відбору навчального матеріалу»;
- визначити одиниці відбору навчального матеріалу;
- обґрунтувати критерії відбору навчального матеріалу;
- здійснити відбір визначених одиниць навчального матеріалу відповідно до визначених критеріїв.

Науковці трактують навчальний матеріал як раціонально відібраний та методично організований матеріал, що підлягає опрацюванню і засвоєнню у процесі навчання [153, с. 365].

Критерії відбору навчального матеріалу слугують вимогами до навчального матеріалу з позиції доцільності використання цього навчального матеріалу у навчальному процесі з урахуванням цілей навчання [16, с. 104], а також навчальних потреб та інтересів суб'єктів навчання.

З урахуванням результатів аналізу структури професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні (підрозділі 1.1) й змісту її формування (підрозділ 2.1 дисертації), можемо обґрунтовано стверджувати, що у контексті оволодіння майбутніми фахівцями готельно-ресторанної справи англійською мовою за професійним спрямуванням, зокрема формування у них англійської професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні, першочерговим завданням є оволодіння ними фаховою терміносистемою, зокрема – формування у них лексичних знань (зокрема фахової терміносистеми), відповідних лексичних навичок (рецептивних та репродуктивних), лексичної усвідомленості та вмінь використовувати вузькоспеціалізовану лексику у процесі говоріння з метою виконання навчальних професійно орієнтованих завдань у змодельованих в академічних умовах типових ситуаціях усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи. Таким чином, вважаємо

лексичні одиниці, зокрема терміни, одиницями відбору лексичного матеріалу.

Результати аналізу, здійсненого у підрозділі 1.3 дисертації, дозволяють об'єктивно стверджувати, що саме автентичні відеоматеріали є ефективним засобом формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності у говорінні. Відтак, приймаємо автентичні відеоматеріали за джерела відбору лексичного навчального матеріалу професійно орієнтованого змісту, які з урахуванням досліджень [175], вважаємо основним джерелом для формування й розширення професійно орієнтованого вокабуляру студентів.

Окрім того, відеофрагменти виконують еталонно-допоміжну функцію, так як вони відтворюють реальну комунікативну поведінку фахівців готельно-ресторанної справи – носіїв англійської мови й, таким чином, слугують зразками для продукування майбутніми фахівцями готельно-ресторанної справи власних висловлювань: як реплік для участі у діалогічному мовленні, так і висловлювань монологічного характеру.

Таким чином, у контексті нашого дослідження відеоматеріали виконують бінарну функцію: одиниць відбору та джерел відбору навчального матеріалу.

Використання відеоматеріалів як джерел відбору лексичного навчального матеріалу сприятиме:

- 1) ознайомленню студентів із широким спектром ситуацій професійно орієнтованого усного спілкування фахівців готельно-ресторанної справи, представлених відеотекстами різних жанрів та форм подачі;
- 2) забезпеченню належного рівня проблемності навчання й підвищенню рівня мотивації студентів;
- 3) інтегрованому формуванню лексичних навичок, умінь смислового сприйняття усного повідомлення й умінь говоріння;

4) забезпеченню розуміння характеру діяльності й намірів дійових осіб, а відтак – доцільності використання ними тих чи інших комунікативних стратегій.

За джерела відбору відеоматеріалів з урахуванням результатів досліджень Ю. Безвін [8], О. Бирюк [12], С. Кіржнер [51], О. Конотоп [58], І. Корейби [60], П. Сисоєва, М. Євстигнєєва [127] приймаємо Інтернет-ресурси, послуговуючись чинниками автентичності, змістовності, різноманітності форми подачі матеріалу, доступності, різнорівневості мовної складності, професійної значущості, різнорівневості предметної складності, різнорівневості культурної складності, різножанровості, актуальності, об'єктивності й достовірності інформації.

З метою визначення якісних критеріїв відбору навчального матеріалу ми звернулися до результатів сучасних досліджень з цієї проблеми [75, с. 109; 106, с. 66-85; 124; 28, с. 72-80; 53, с. 86-103; 3, с. 84-98; 18], вимог програм навчальних дисциплін «Іноземна мова (англійська)» та «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))» підготовки бакалаврів готельно-ресторанної справи, обґрунтованого у попередньому підрозділі дисертації змісту навчання, професійних ролей і обов'язків фахівців готельно-ресторанної справи, типових ситуацій усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи.

Таким чином, ми виокремили низку якісних критеріїв відбору відеофонограм, а саме:

- професійної спрямованості й значущості;
- тематичності;
- функціонально-цільової відповідності;
- автентичності;
- проблемності;
- лексичної насиченості;
- мотиваційної цінності;
- відповідності рівню володіння студентами іноземною мовою;

- авторитетності та доступності джерела.

До якісних критеріїв відбору лексичних одиниць для формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи відносимо:

- професійної спрямованості й значущості;
- тематичності;
- функціонально-цільової відповідності;
- частотності;
- сполучуваності;
- словотвірної здатності.

Зупинимось детальніше на кожному із визначених критеріїв. Як бачимо, окремі виділені якісні критерії є актуальними як для відбору відеофонограм, так і для відбору лексичних одиниць. До таких критеріїв належать: професійної спрямованості й значущості; тематичності; функціонально-цільової відповідності.

Критерій професійної спрямованості й значущості зобов'язує враховувати специфіку професійної діяльності фахівців готельно-ресторанної справи, особливості домінуючих ситуацій професійно орієнтованого усного спілкування фахівців готельно-ресторанної справи, концентруватися на терміносистемі концептосфери готельно-ресторанної справи, і, таким чином, забезпечує відповідність процесу формування у цих фахівців професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні змісту та обсягу їх іншомовної підготовки у ЗВО.

Критерій тематичності тісно пов'язаний з критерієм професійної спрямованості і значущості, передбачає відповідність відібраних лексичних одиниць та відеофонограм тематиці у рамках обґрунтованого у попередньому підрозділі дисертації змісту формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, а також змісту конкретного навчального заняття. Так, до кола визначених тем формування професійно орієнтованої

англомовної лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи належать наступні: категорії закладів розміщення та закладів харчування; послуги, зручності та засоби обслуговування закладів розміщення; послуги та засоби обслуговування закладів харчування; здійснення резервувань; привітання гостей, процедура реєстрації, вирішення проблем у процесі реєстрації; аналіз потреб клієнтів; служба прибирання; обслуговування номерів; здійснення оплати за проживання; сервірування столу; подавання їжі та напоїв у номери, обговорення меню; приймання замовлення у закладах харчування різних категорій; типові меню закладів харчування різних категорій; правила кухні; національні страви; толерування культурних відмінностей; оплата рахунку в закладі харчування.

Критерій функціонально-цільової відповідності передбачає актуалізацію лексичних одиниць і відеофонограм, що відображають:

- особливості професійної діяльності фахівців готельно-ресторанної справи на різноманітних посадах (вказаних у національному класифікаторі професій), професійні ролі, службові функції та обов'язки, визначені на основі аналізу типових задач фахівців готельно-ресторанної справи;

- програмні результати навчання, представлені в освітньо-професійній програмі «готельна і ресторанна справа» першого рівня вищої освіти, а також програмах навчальних дисциплін «Іноземна мова (англійська)» та «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))».

Здійснений аналіз дозволяє стверджувати, що ефективність виконання майбутніми фахівцями готельно-ресторанної справи професійних функцій, ролей і обов'язків суттєво підвищиться за умови належного рівня сформованості у цих фахівців професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в професійно орієнтованому говорінні.

Критерій автентичності передбачає використання англомовних відеофонограм, що містять оригінальні зразки мовлення, створені і представлені носіями англійської мови, усне мовлення дійових осіб яких

відображає літературну норму. Критерій автентичності передбачає наявність: автентичності презентації (у відеофонограмі він супроводжується природними шумами), автентичності мовної та когнітивної картини світу тексту [141, с. 192], автентичності ситуації (природності ситуації спілкування), автентичності національної ментальності (відображення національної особливості тієї чи іншої країни і картини світу), автентичності реакції (наявності емоційно-мовленнєвих реакцій), автентичності вправ до відеотекстів, що забезпечують необхідну взаємодію студентів з відеотекстом, надають цьому процесу природнього характеру, мотивують студента до виконання вправ [150, с. 85].

Перевагою використання автентичних відеофонограм є застосування у процесі навчання зразків реального професійно орієнтованого усного спілкування фахівців готельно-ресторанної справи, що передбачає, зокрема, засвоєння і подальше вживання майбутніми фахівцями готельно-ресторанної справи мовленнєвих кліше (фраз), які передають особливий колорит і специфіку такого спілкування.

Критерій проблемності передбачає відбір відеофонограм, присвячених аналізу актуальних проблем професійного характеру з кола визначених типових ситуацій професійно орієнтованого усного спілкування фахівців готельно-ресторанної справи, що стосуються реалізації послуг та товарів, вивчення і аналізу потреб і пріоритетів гостей і споживачів послуг, пропозиції додаткових послуг та інновацій клієнтам, діяльності працівників закладу, спрямованої на забезпечення високої якості послуг та продукції, підвищення професійної кваліфікації працівників готельно-ресторанної сфери, обговорення шляхів вдосконалення якості послуг та продукції.

Науковці розглядають проблемні ситуації у контексті проблемного навчання, яке трактують як навчально-пізнавальну діяльність студентів, результатом якої повинно бути засвоєння певних знань, навичок, умінь, способів діяльності, розвиток відповідних компетентностей у процесі пошуку шляхів розв'язання проблемних ситуацій [77, с. 300]. Окрім проблемної

ситуації, до основних категорій проблемного навчання належить поняття «проблемне завдання», проаналізоване у попередньому підрозділі дисертації у процесі обґрунтування компонентів змісту формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

Комплексний всебічний аналіз і подальший пошук можливих шляхів вирішення проблемних ситуацій з різних точок зору та виконання проблемних завдань актуалізує розвиток критичного й творчого мислення студентів, їх пізнавальної активності. Використання навчального матеріалу, що відповідає критерію проблемності, уможливорює реалізацію різноманітних алгоритмів проблемного навчання, за яких викладач і студенти виконують наступні ролі [77, с. 301]:

- викладач: формулює проблему, скеровує і корегує навчально-пошукову діяльність студентів, здійснює оцінювання результатів діяльності студентів;

- студенти: висувають гіпотезу щодо можливих шляхів вирішення проблемної ситуації чи проблемного завдання, працюючи індивідуально чи в групах, визначають відповідні меті методи пошуку і способи перевірки гіпотези, аналізують і опрацьовують отримані результати, знаходять способи доведення й обґрунтовують ефективність запропонованих шляхів вирішення проблеми, здійснюють презентацію результатів своєї індивідуальної чи групової навчально-пошукової діяльності.

Критерій лексичної насиченості щодо відбору відеофонограм перегукується з критерієм частотності щодо відбору лексичних одиниць й передбачає наявність у відеотексті достатньої кількості часто вживаних у професійному дискурсі фахівців готельно-ресторанної справи як уже відомих студентам, так і нових лексичних одиниць. Як зауважує О. Баб'юк, перенасиченість текстів, у тому числі відеотекстів, новими лексичними одиницями, утруднює їх сприйняття та розуміння [2].

Критерій мотиваційної цінності передбачає здатність навчальних матеріалів мотивувати майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до виконання завдань через відповідність навчальних матеріалів навчальним потребам та інтересам студентів, наявність у них особистісно значущого змісту, професійну спрямованість (тобто вагомість для подальшої професійної діяльності), стимулювання навчальної та комунікативної активності завдяки моделюванню проблемних ситуацій професійно орієнтованого усного спілкування в академічних умовах. Мотиваційну цінність відеофонограм забезпечують, також, екстралінгвістичні фактори: музика, спеціальні ефекти, у тому числі світлові, комп'ютерна графіка, зовнішність героїв, міміка та жести героїв і т. д. [28, с. 74].

Критерій відповідності відеотексту рівню володіння студентами іноземною мовою передбачає, що відеотекст в мовному плані має співвідноситись з рівнем володіння майбутніми фахівцями готельно-ресторанної справи англійською мовою, зокрема – рівнем сформованості у них професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні. Так, рівень складності відеотексту в мовному плані, у плані темпу мовлення та обсягу відеофонограми має поступово зростати від рівня B1 на початкових етапах вивчення студентами навчальних дисциплін «Іноземна мова (англійська)» та «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))» до рівня B2 на подальших етапах вивчення студентами цих навчальних дисциплін. Окрім того, відеотекст не має презентувати великий обсяг невідомої для студентів предметної інформації, оскільки в такому разі в мовному плані він буде перенасиченим термінологічними одиницями.

Критерій авторитетності та доступності джерела передбачає використання відеофонограм, представлених на авторитетних веб-ресурсах (зокрема на каналі You Tube, веб-сторінках професійних організацій туризму, готелів, ресторанів, телеканалів (телерепортажі), відеоблогах відомих експертів у сфері готельно-ресторанної справи (інтерв'ю)) й урахування можливості доступу до відеофонограм для усіх студентів мовної групи. З

метою визначення авторитетності інтернет-джерела доцільно проводити його аналіз на предмет відповідності таким положенням [127, с. 34]:

- зручність використання;
- форма викладу, жанр відеоматеріалу;
- переконливість аргументів та висновків автора;
- наявність посилань на інші авторитетні джерела;
- час розміщення інформації;
- неупередженість інформації.

З метою визначення доступності інтернет-джерела доцільно проводити його аналіз на предмет відсутності будь-яких часових та фінансових обмежень [8, с. 90].

Критерій частотності вживання лексичних одиниць у професійному дискурсі фахівців готельно-ресторанної справи, представленому у відеотекстах, передбачає відбір в більшості стилістично нейтральних, часто вживаних професійно орієнтованих лексичних одиниць, зокрема окремих слів (у тому числі термінів), сталих словосполучень (у тому числі кліше), мовленнєвих формул. Саме терміни як одиниці галузевої лексики підмови ресторанно-готельної справи відображають основні поняття, провідні референти тексту, у тому числі й відеотексту, і складають смислову цілісність, яка забезпечує організацію тексту в єдине цілісне утворення [108, с. 60]. Щодо коефіцієнту частотності вживаності лексичних одиниць у джерелах їх відбору, ми керувалися твердженням Ю. Пассова, який акцентує, що відбір лексичних одиниць має відповідати не глобальній частотності, а частотності вживаності у джерелах, які використовуються для вирішення конкретного мовленнєвого завдання у ситуації професійно орієнтованого спілкування, так як досягнення мети комунікативного акту й задоволення потреб комунікації можливе за умови врахування системи мовленнєвих засобів і відповідної організації матеріалу у контексті типових ситуацій професійно орієнтованого спілкування [93, с. 39]. З цього приводу Ю.Семенчук акцентує, що «критерій частотності передбачає відбір лексики,

коефіцієнт повторюваності якої у різних джерелах відбору становить не нижче п'яти» [106, с. 77].

Критерій сполучуваності передбачає здатність лексичних одиниць поєднуватися з іншими лексичними одиницями в усному професійному мовленні фахівців готельно-ресторанної справи, а також врахування сполучувального потенціалу лексичних одиниць. Сучасна лінгвістична наука володіє системою засобів, які дозволяють описати потенційні валентні зв'язки лексичних одиниць [69, с. 93-95]. Семантико-синтаксичні зв'язки, в які можуть вступати окремі лексичні одиниці, з урахуванням їх змістових характеристик класифікують за типами лексичних функцій. До таких типів лексичних функцій належать: синонімічність, конверсія, причинність, функціонування, виконання операцій, здійснення, ліквідація, початок, завершення та ін. [77, с. 130]. Даний критерій акцентує на аналізі особливостей семантичної структури лексичних одиниць. При цьому, лексичні одиниці, невідомі студентам, семантизуються за контекстом.

Критерій словотвірної здатності передбачає врахування словотвірних моделей та інвентаря словотвірних засобів, що засвідчує приналежність слова до певної групи частин мови. До прикладу, наявність певних іменникових суфіксів: -ment, -ity, -ship, -tion, -ness свідчить про приналежність лексичної одиниці (терміна) до групи іменників.

Окрім якісних, вагомими критеріями відбору навчального матеріалу є кількісні критерії, а саме: обсяг навчального матеріалу, тобто кількість презентованих лексичних одиниць (у тому числі термінів концептосфери готельно-ресторанної справи), що плануються для пред'явлення впродовж одного навчального заняття, тривалість відеотексту для аудиторної роботи (з огляду на обмеженість у часі), темп мовлення. Згадані параметри визначаються відповідно до рівня володіння майбутніми фахівцями готельно-ресторанної справи англійською мовою [90, с. 72] й, відповідно, рівня сформованості у них професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні.

Аналізуючи обсяг друкованого тексту, традиційно не встановлюють особливого обмеження щодо кількісних критеріїв. Для відеофонограм ми зосереджуємося на їх тривалості та темпі мовлення.

Щодо студентів першого року навчання у ЗВО, середній рівень володіння англійською мовою яких відповідає В1 згідно Загальноєвропейських рекомендацій, оптимальний середній темп мовлення для інтегрованого розвитку аудитивної компетентності та компетентності в говорінні на основі попереднього прослуховування аудіоматеріалів та перегляду відеоматеріалів становить 150 слів за хвилину. На старших курсах в аудіотекстах/відеотекстах повинен домінувати швидкий темп [41, с. 180] – від 220 й до 250 слів за хвилину.

З самого початку необхідно привчати студентів до природних умов мовлення. Науковці акцентують на доцільності дворазового пред'явлення тексту. Повторне пред'явлення покращує розуміння на 16,5%, третє – на 12,7% [64, с. 65]. Проте, якщо студент, на думку О. Тарнопольського, не зміг зрозуміти аудіоматеріал (у нашому випадку – відеоматеріал) за першого чи другого прослуховування, під час повторних прослуховувань у слухача виникає «позамовне гальмування», тобто студент перестає сприймати інформацію [129, с. 137].

Екстраполюючи результати наукових розвідок Х. Цимбровської до предмету нашого дослідження, визначаємо обсяг тексту для відеоперегляду монологічного та діалогічного мовлення студентами нефілологічних спеціальностей, зокрема майбутніми фахівцями готельної та ресторанної справи з метою формування і розвитку у них професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні. Так, обсяг тексту для відеоперегляду монологічного мовлення має складати 180–250 слів з кількістю незнайомих лексичних одиниць до 10%. Темп мовлення має складати 220–250 і більше складів за хвилину. В свою чергу, обсяг тексту для відеоперегляду діалогічного мовлення має складати 250–300 слів (10–40

реплік) з такою ж кількістю незнайомих лексичних одиниць – до 10%. Темп мовлення має складати 220–250 і більше складів за хвилину [143, с. 76-77].

Враховуючи змістову та мовну складність відеоматеріалів для рівня володіння студентами англійською мовою, визначеному як B2, відеофонограми можуть бути дещо довшими, оскільки відеоряд полегшує сприймання та, відповідно, сенсорна втома настає пізніше [28, с. 78]. Таким чином, як уже зазначалося у підрозділі 1.3, для студентів з рівнем володіння англійською мовою B2 обсяг відеотексту для відеоперегляду не має перевищувати 10-12 хвилин.

Зазначений критерій обсягу відеотексту втрачає свою актуальність для використання авторської методики формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в професійно орієнтованому говорінні з використанням автентичних відеоматеріалів у процесі позааудиторної самостійної роботи студентів, що у нашому випадку не є регламентованою.

Галузеві терміни підмови ресторанної і готельної справи складають основний матеріал для укладання словника-мінімуму лексики готельно-ресторанної справи.

У процесі відбору лексичних одиниць до словника-мінімуму лексики готельно-ресторанної справи слід орієнтуватися, у першу чергу, на лексичні одиниці, які:

- відповідають визначеним критеріям відбору лексичних одиниць та вимогам програм навчальних дисциплін «Іноземна мова (англійська)» й «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))»;
- є ключовими лексичними одиницями у тематичних полях з урахуванням професійних потреб студентів [39], оскільки вивчення фахової лексики має відбуватись в межах відібраної тематики у контексті основних питань і проблем профілюючих дисциплін [74, с. 31];
- придатні для відтворення та смислової переробки у процесі усного професійно орієнтованого спілкування [106, с. 67];

- сприяють «розширенню комунікативного репертуару» [183, с. 77] усного професійно орієнтованого спілкування майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи;

- відповідають фоновим знанням студентів з фахових дисциплін [106, с. 67], сприяють поглибленню фонових знань студентів з фахових дисциплін, й за рахунок професійного компонента, провокують студентів до активної комунікативної діяльності у змодельованому в академічних умовах усному професійно орієнтованому спілкуванні.

Процес відбору лексичних одиниць до лексичного мінімуму регулюють вимоги програм навчальних дисциплін «Іноземна мова (англійська)» та «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))» підготовки бакалаврів готельно-ресторанної справи. Науковці [124; 106; 63; 131] розрізняють активний і пасивний лексичний мінімум. Активний лексичний мінімум – арсенал засвоєних студентами лексичних одиниць, які вони активно використовують, у першу чергу, в продуктивних видах мовленнєвої діяльності – для вираження власних думок та ідей у процесі говоріння й письма, а також для сприйняття і розуміння думок інших студентів у процесі аудіювання і читання. В свою чергу, пасивний лексичний мінімум складають лексичні одиниці, які студенти розуміють під час сприйняття висловлювань інших студентів у процесі аудіювання і читання [86]. З урахуванням результатів досліджень С. Смоліної [124] вважаємо, що пасивний лексичний мінімум слугує базовою основою для формування потенційного словника студента. Потенційний словник студента формують незнайомі лексичні одиниці, значення яких йому допомагає встановити проаналізована у підрозділі 1.3 компенсаторна стратегія – контекстуальна здогадка.

Процедуру відбору лексичних одиниць до словника-мінімуму складала низка операцій:

- аналіз програмних цілей та вимог програм навчальних дисциплін «Іноземна мова (англійська)» та «Іноземна мова (за професійним

спрямуванням (англійська))» підготовки бакалаврів готельно-ресторанної справи до змісту навчального матеріалу та лексичного мінімуму студентів;

- аналіз навчальних потреб та інтересів студентів першого курсу бакалаврату спеціальності «готельно-ресторанна справа» (підрозділ 3.1) з метою встановлення відповідності змісту навчального матеріалу потребам та інтересам студентів;

- аналіз наукової літератури з метою визначення низки тем, проблем і ситуацій усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи (підрозділ 2.1);

- аналіз наукової літератури з метою визначення лінгвістичних особливостей усного дискурсу фахівців готельно-ресторанної справи, зокрема лексичних характеристик діалогічного та монологічного усного мовлення, а також комунікативних стратегій, які найчастіше використовуються у типових та проблемних ситуаціях усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи (підрозділ 2.1);

- визначення одиниць відбору навчального матеріалу та обґрунтування критеріїв цього відбору (підрозділ 2.2);

- пошук відеофонограм, аналіз на відповідність обраним критеріям відбору, систематизація та укладення банку автентичних відеофонограм;

- відбір лексичних одиниць відповідно до визначених критеріїв на основі відібраних автентичних відеофонограм;

- створення словника-мінімуму лексичних одиниць для оволодіння студентами спеціальності «готельно-ресторанна справа» першого року навчання бакалаврату у процесі вивчення ними навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))».

Нами укладено лексичний мінімум (додаток А), який налічує 555 лексичних одиниць професійної сфери, у тому числі термінів концептосфери готельно-ресторанної справи для засвоєння студентами 1-го курсу бакалаврату спеціальності «готельно-ресторанна справа» у процесі вивчення

навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))».

Враховуючи той факт, що не існує чітких меж між активним і пасивним словником, адже під час перегляду великої кількості відеотекстів і практики говоріння лексичні одиниці закріплюються у довготривалій пам'яті студентів і переходять з пасивного словника у активний, ми здійснили спробу запропонувати рекомендовану кількість лексичних одиниць для активного лексичного мінімуму студентів відповідно до рівня сформованості у них професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні.

Визначена кількість лексичних одиниць (555) регламентована програмою навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))» і має складати активний лексичний мінімум у студентів з просунутим рівнем незалежного користувача (B2) сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні. У студентів з рубіжним рівнем незалежного користувача (B1) сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні орієнтовно $\frac{2}{3}$ цього лексичного мінімуму мають складати активний лексичний мінімум, $\frac{1}{3}$ – пасивний лексичний мінімум.

Методична типологія лексики, представленої у розробленому нами словнику-мінімумі, ґрунтується на принципі семантичної відповідності англійських слів та слів рідної мови студентів, обґрунтованому Ю.Семенчуком і включає наступні типологічні групи лексичних одиниць [106, с. 83-84]:

- англійські терміни підмови готельно-ресторанної справи та відповідні термінологічні словосполучення, які за своїми семантичними характеристиками повністю співпадають з українськими термінами терміносистеми готельно-ресторанної справи: *hotel, restaurant, receptionist, mini-bar, staff, hotel product, hospitality industry, service, hospitality strategy etc.*;

- англійські терміни підмови готельно-ресторанної справи та відповідні термінологічні словосполучення, які за своїми семантичними характеристиками частково співпадають з українськими термінами терміносистеми готельно-ресторанної справи: *holiday compensation* (компенсація за незручності під час відпочинку); *public catering* (громадське харчування); *readiness inspection* (перевірка готелю) etc.;

- англійські терміни підмови готельно-ресторанної справи та відповідні термінологічні словосполучення, які за своїми семантичними характеристиками повністю не співпадають з українськими термінами терміносистеми готельно-ресторанної справи: *health resort* (оздоровниця); *accommodation* (проживання); *property* (заклад розміщення); *number of hotel rooms* (номерний фонд); *refreshments* (закуси); *package plan* (комплексний тариф); *penalty* (штраф) etc.

Як уже зазначалося, відбір лексичних одиниць здійснювався на основі автентичних відеотекстів, які відповідають визначеним і обґрунтованим вище критеріям. У процесі дослідження відібрано 32 відеофонограми, що містять власне термінологічну лексику, представляють типові, здебільшого – проблемні ситуації усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи, відповідають інтересам і навчальним потребам студентів і за своїм характером є мотивуючими для студентів у плані активізації їхньої усномовленнєвої діяльності. Укладено хотліст відібраних відеофонограм – список автентичних відеофонограм до визначених тем та перелік інтернет-сайтів, які надають доступ до цих відеоматеріалів.

Таким чином, на основі аналізу вимог програм навчальних дисциплін «Іноземна мова (англійська)» та «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))», змісту формування професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні, особливостей організації навчального процесу іншомовної підготовки бакалаврів спеціальності «готельно-ресторанна справа», вивчення наукових джерел із досліджуваної проблеми, обґрунтовано критерії відбору навчального матеріалу.

У наступному підрозділі ми обґрунтуємо і представимо підсистему вправ для формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, а також наведемо приклади вправ із цієї підсистеми, розроблені на основі відібраного навчального матеріалу.

2.3. Підсистема вправ для формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи

У сучасній методиці навчання іноземних мов визначення етапів формування лексичної компетентності в говорінні базується, у першу чергу, на поступальному характері формування мовленнєвих навичок, а також на основних концепціях оволодіння новими лексичними одиницями.

Таким чином, навчання нових лексичних одиниць доцільно організовувати, раціонально поєднуючи ідеї чотирьох основних концепцій: інтуїтивної, свідомо-зіставної, функціональної та інтенсивної [75, с. 224].

На основі аналізу наукових розвідок Н. Гальської, Н. Гез [24], С.Шатілова [149], Ю. Семенчука [106], А. Шамова [148], С. Ніколаєвої [75], А. Котловського [63], у процесі оволодіння професійно орієнтованою англомовною лексичною компетентністю в говорінні виділяємо три основних етапи формування складових цієї компетентності (лексичних знань, навичок та усвідомленості) – ознайомлення, автоматизації й застосування.

На етапі ознайомлення студентів з новими лексичними одиницями відбувається формування знань про лексичну систему англійської мови, семантизація та демонстрація особливостей вживання. Створюється основа для розвитку первинних умінь свідомо здійснювати операції з лексикою та формування лексичної навички [26, с. 224], первинного закріплення лексичної одиниці в пам'яті. На цьому етапі вправи повинні бути спрямовані

на ідентифікацію та розкриття значень лексичних одиниць, на виконання операцій вибору, трансформації, групування [114].

На етапі автоматизації відбувається перехід від елементарних операцій до мисленневих операцій складного характеру. Повторюваність виконання дій з лексичним матеріалом забезпечує формування лексичних навичок [82, с. 76]. Вправи спрямовані на формування та удосконалення лексичних навичок у мовленнєвій діяльності. Відповідно, англomовні слова слід опрацьовувати у типових мовленнєвих зразках, що слугуватимуть орієнтирами для подальшого самостійного лексичного оформлення власних висловлювань діалогічного та монологічного мовлення [114].

На етапі застосування студенти вживають нову лексику у мовленні для вирішення комунікативних завдань. Усне мовлення повинно імітувати реальні ситуації комунікативної взаємодії майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. Активізація мовленнєво-мисленнєвої діяльності, використання засвоєних раніше лексичних одиниць та їх комбінування розвиває творчість і самостійність у виборі лексичного оформлення висловлювання, уміння логічної побудови плану викладу і визначення змісту висловлювання діалогічного та монологічного мовлення [100, с. 159-160]. Здійснення усного спілкування вимагає від студента швидкої словесної реакції. Таким чином, вправи повинні забезпечувати актуалізацію студентом цілих лексичних блоків, «готових знаків вищого порядку» (мовленнєвих кліше, стійких та змінних словосполучень) [131, с. 128; 114].

Управління процесом засвоєння лексики у мовленні відбувається за допомогою розроблення науково-обґрунтованої підсистеми вправ. Послідовність відповідних груп, видів та типів вправ передбачає взаємодію компонентів підсистеми та поетапне оволодіння мовленнєвими вміннями діалогічного і монологічного мовлення. Саме вправи, за твердженням Ю.Пассова, є ефективним засобом навчання, формування навичок і умінь [93, с. 67]. Важливо, на думку В. Редько, щоб у створенні ієрархії вправ був дотриманий принцип наступності, за яким кожна наступна вправа

ґрунтується на досвіді, набутому під час виконання попередніх вправ, розвиває його і є складнішою [99, с. 94].

Враховуючи закономірності формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні, результати аналізу автентичних англомовних підручників з англійської мови для готельно-ресторанної справи [193; 206; 207] та сучасні вимоги до вправ [41, с. 174-175; 75, с. 191-192; 111; 190], вважаємо, що підсистема вправ повинна містити:

- 1) некомунікативні, умовно-комунікативні, комунікативні вправи;
- 2) рецептивні, рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні, продуктивні вправи;
- 3) вправи без опор, із спеціально створеними опорами, з природними опорами;
- 4) групові, парні, індивідуальні вправи;
- 5) вправи з повним, частковим, мінімальним керуванням.

Вправи для формування лексичних навичок в професійно орієнтованому говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи повинні відповідати вимогам (за Ю. Пассовим) [93, с. 67-74]:

- умовної вмотивованості мовленнєвого вчинку;
- ситуативності вправи;
- спрямованості на імітацію мовленнєвого спілкування;
- комунікативної цінності вправ;
- забезпечення відносно безпомилкових мовленнєвих дій;
- достатності однотипних фраз для засвоєння зразка мовлення.

Крім визначених Ю. Пассовим вимог, підсистема вправ повинна [3, с. 103]:

- 1) забезпечувати розвиток як підготовленого, так і непідготовленого мовлення;
- 2) забезпечувати послідовне формування необхідних навичок й умінь, реалізацію когнітивної, мовленнєвої та емоційної активності студентів;
- 3) навчати студентів уникати труднощів у комунікації;

4) відповідати рівню мовленнєвої підготовки студентів.

Комунікативність вправ спрямована на перенесення навичок у мовленнєву діяльність [99], вдосконалення мовних навичок (фонетичних, лексичних, граматичних), умінь, навичок повноцінного, осмисленого мовлення, яке виникає та існує в умовах природного мовного спілкування [109, с. 3; 218]. Умовно-комунікативні, комунікативні вправи сприяють використанню лексичних одиниць у різноманітних висловлюваннях, забезпечують усвідомлення студентами функцій нової лексичної одиниці [53, с. 128].

У рецептивно-репродуктивних вправах студент засвоює та автоматизує рівень оволодіння лексичними навичками. У продуктивних вправах студент демонструє спроможність вживати лексичні одиниці у висловлюваннях понадфразового рівня, у діалогічних та монологічних висловлюваннях текстового рівня відповідно до комунікативної ситуації спілкування [63, с. 106].

Комунікативна доцільність використання вербальних (ключові слова, план, зразки-моделі автентичного мовлення, зокрема автентичні відеоматеріали) та невербальних опор (різноманітні ілюстративні матеріали) визначається сприянням активізації мовленнєвої діяльності та мовленнєвої взаємодії комунікантів [99, с. 95; 20]. Достатній рівень сформованості мовленнєвої компетентності також передбачає використання таких опор, найбільш ефективними з яких є автентичні відеоматеріали.

На ознайомчому етапі та етапі автоматизації застосовуються вправи з повним та частковим керуванням, на етапі застосування – з мінімальним керуванням. Повне керування процесом виконання вправ передбачає імітацію мовного матеріалу, виконання диференційних, замінних та трансформаційних дій з мовними, зокрема лексичними одиницями. Часткове або мінімальне керування спрямоване на розвиток умінь вживання лексичних одиниць у підготовленому і непідготовленому мовленні, висловлення власної думки, обговорення проблеми, створення власного тексту діалогічного /

монологічного характеру за новою комунікативною ситуацією, моделювання реальних комунікативних ситуацій усного дискурсу фахівців готельно-ресторанної справи [15, с. 36].

Розроблено підсистему вправ (табл. 2. 1), яка співвідноситься з визначеними етапами і складається із 5 груп та відповідних їм підгруп вправ.

Таблиця 2. 1.

Підсистема вправ для формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів

Етапи формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні	Групи вправ на формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні	Підгрупи вправ на формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні	Типи вправ
Ознайомчий	1. Група вправ на ознайомлення з лексичними одиницями	1. Підгрупа вправ на ознайомлення з окремими лексичними одиницями	невмотивовані, вмотивовані; некомунікативні, умовно-комунікативні, рецептивні, рецептивно-продуктивні; індивідуальні; із повним, частковим керуванням
	2. Група вправ на семантизацію лексичних	2. Підгрупа вправ на ознайомлення з лексичними одиницями у контексті	
		1. Підгрупа вправ на семантизацію лексичних одиниць	

	одиниць	у словосполученнях / реченнях	
		2. Підгрупа вправ на семантизацію лексичних одиниць у тексті	
Автоматизації	3. Група вправ на лексичне оформлення діалогічних і монологічних єдностей	1. Підгрупа вправ на розпізнавання, та продукування лексичних одиниць (у т.ч. термінів), словосполучень	невмотивовані, вмотивовані; умовно-комунікативні, комунікативні; репродуктивні, рецептивно-продуктивні; індивідуальні, парні; із повним, частковим керуванням
		2. Підгрупа вправ на вживання лексичних одиниць (у т.ч. термінів) у реченнях в однотипних мовленнєвих ситуаціях	
	4. Група вправ на лексичне оформлення діалогічних і монологічних висловлювань понадфразового рівня	1. Підгрупа вправ на розпізнавання та продукування лексичних одиниць у міні діалогах	
		2. Підгрупа вправ на розпізнавання та продукування лексичних одиниць	

		у міні монологів	
Застосування	5.Група вправ на лексичне оформлення діалогічних і монологічних висловлювань текстового рівня	1.Підгрупа вправ на застосування лексичних одиниць у діалогах	вмотивовані; комунікативні, рецептивно-продуктивні;
		2. Підгрупа вправ на застосування лексичних одиниць у монологів	індивідуальні, парні, групові; із мінімальним керуванням

Наведемо приклади вправ для ілюстрації запропонованої підсистеми вправ.

Вправа 1 (група 1, підгрупа 1). *Практична мета* – ознайомити студентів із вимовою лексичних одиниць, у тому числі термінів готельно-ресторанної справи та розвивати навички передбачати їх значення. *Тип вправи* – рецептивно-репродуктивна, некомунікативна; індивідуальна / групова. *Залучені стратегії:* навчальні когнітивні (передбачення звукової і графічної форми слова), компенсаторні (використання відеофонограми як ситуативної опори, ігнорування незнайомих слів у відеофонограмі). *Засоби навчання* – відеоматеріали.

Інструкція: *Watch the video and identify the words which correspond to the topic “Check -in”.*

n _ _ _ _

b _ _ _ _ _ _

a _ _ _ _ _ _

e _ _ _ _

k _ _

Вправа 2 (група 1, підгрупа 2). *Практична мета* – ознайомити студентів із значенням лексичних одиниць, у тому числі термінів готельно-

ресторанної справи та розвивати вміння передбачати їх значення в контексті. *Залучені стратегії:* навчальні когнітивні (аналіз і узагальнення почутого/побаченого), компенсаторні (використання відеофонограми як ситуативної опори). *Тип вправи* – рецептивно-репродуктивна, некомунікативна; індивідуальна / групова. *Засоби навчання* – відеоматеріали.

Інструкція: *Watch the video and match the terms with their definitions.*

1) Reservation	a) a sum of money that is given as the first part of a larger payment
2) Deposit	b) the amount of money for goods and services
3) amenities	c) facilities or services
4) charge	d) an arrangement for a room in a hotel
5) room	e) a bedroom in a hotel

Вправа 3 (група 1, підгрупа 2). *Практична мета* – розвивати навички вживання лексичних одиниць, у тому числі термінів готельно-ресторанної справи у реченні. *Тип вправи* – репродуктивно-продуктивна, умовно комунікативна, групова. *Залучені стратегії:* навчальні когнітивні (обґрунтування й аргументація вживання лексем), мнемічні (повторення матеріалу через різні проміжки часу). *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Інструкція: *Choose the best option to complete the sentence.*

- Did they specify nature of (...) desired?
  - staying
  - living
  - accommodation
  - tenant
- They want to book twin-(...) room.
  - bedded
  - windowed
  - blended
  - adjoined
- The hotel has 100 bedrooms, all with (...) bathrooms.
  - single
  - private
  - family
  - detached
- Can you (...) a hotel accommodation form?
  - furnish
  - occupy
  - specify
  - fill in
- Room service will include (...) of soap, towels, bed-making and cleaning.

- 1) delivery   2) provision   3) grant   4) support

Вправа 4 (група 2, підгрупа 2). *Практична мета* – розвивати у студентів навички семантизації на основі групування термінів готельно-ресторанної справи за рубриками. *Тип вправи* – рецептивно-репродуктивна, некомунікативна; індивідуальна / групова. *Залучені стратегії:* навчальні когнітивні (пошук контекстуальних і внутрішньомовних опор), мнемічні (семантична систематизація термінів готельно-ресторанної справи (заповнення таблиць)), компенсаторні (використання опор на тему). *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Інструкція: *Read the text and match the underlined words to the following categories.*

The Oscar is a 5-star hotel located very near the city centre, the indoor mall and the city's main tourist landmarks.

We have a **24-hour front desk** with express **checkout**, airport **shuttle** and free parking on site. There's a **business centre** and currency exchange, and a **car rental** and **tour desk** in reception. There are lifts and wheelchair access to all floors.

The 50 rooms all have **air conditioning**, high-speed **Internet access** and pay-per-view movies on TV. Bathrooms have a separate **bath tub** and **shower**. There's an exercise gym and sauna on the first floor.

Hotel services	Room facilities

Вправа 5 (група 3, підгрупа 1). *Практична мета* – розвивати навички вживання лексичних одиниць, у т.ч. термінів готельно-ресторанної справи в діалогічних єдностях. *Тип вправи* – репродуктивно-продуктивна, умовно комунікативна; групова. *Залучені стратегії:* навчальні когнітивні (аналіз і

узагальнення переглянутого, обґрунтування і аргументація вживання лексем), мнемічні (повторення матеріалу через різні проміжки часу), компенсаторні (використання ситуативних опор). *Засоби навчання* – відеофонограми.

Інструкція: *Watch the video and fill in the gaps in the replica.*

R.: Did you (...) the room directly through us or did you use a hotel (...) service?

G.: I booked it (...) through you.

***

G.: That (...) nice. But how much more is that going to (...)?

R.: That would be of course at no (...) to you.

Вправа 6 (група 3, підгрупа 1). *Практична мета* – розвивати навички вживання лексичних одиниць, у тому числі термінів готельно-ресторанної справи в діалогічних єдностях. *Тип вправи* – репродуктивно-продуктивна, умовно комунікативна; групова. *Залучені стратегії:* комунікативні (довідкові), навчальні когнітивні (обґрунтування і аргументація вживання лексем). *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Інструкція: *Work in pairs. One student is a hotel receptionist asking some “small talks” questions. The other one is a guest giving possible answers.*

R.: Is this your first visit to Lviv?

G.: _____.

***

R.: Have you been to Ukraine before?

G.: _____.

***

R.: How do you like/find our city?

G.: _____.

***

R.: What do you think of our hotel?

G.: _____.

***

R. Are you enjoying you stay here?

G.: _____

Вправа 7 (група 3, підгрупа 2). *Практична мета* – розвивати навички вживання лексичних одиниць, у тому числі термінів готельно-ресторанної справи в однотипних мовленнєвих ситуаціях. *Тип вправи* – репродуктивно-продуктивна, умовно комунікативна. індивідуальна / групова. *Залучені стратегії*: комунікативні (довідкові), навчальні когнітивні (визначення типу тексту та поділ на смислові частини, визначення ключових слів), мнемічні (повторення матеріалу через різні проміжки часу), компенсаторні (використання контексту для визначення значення ключових лексичних одиниць). *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Інструкція: *In the text «Hotel Rules for Children» identify key words which give the main idea.*

Children under two years of age sharing a room with adults will be accommodated free of charge. Cots can be provided on request. A charge of 75c. per child per night will be made for children over two and under fourteen years of age when sharing a double room with two adults or a single room with one adult. Reduced prices for meals are charged when children's portions are requested.

Вправа 8 (група 4, підгрупа 1). *Практична мета* – розвивати навички вживання лексичних одиниць, у тому числі термінів готельно-ресторанної справи в мінідіалозі. *Тип вправи* – репродуктивно-продуктивна, умовно-комунікативна; групова. *Залучені стратегії*: комунікативні (інформативні, аргументативні), навчальні когнітивні (визначення ключових слів, обґрунтування і аргументація вживання лексем), мнемічні (повторення матеріалу через різні проміжки часу), компенсаторні (заміна незнайомих лексичних одиниць відомими). *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Інструкція: *You are a hotel receptionist welcoming guests that look tired after journey. Change the italicized words and phrases with the synonymous ones in the model below. Using phrases appropriate for informing and assuring guests, reproduce the situation.*

R.: Good morning, everyone and welcome.

G.: *Good morning.*

R: I'm sure you're all tired after long *journey.*

G: Yes.

R.: We'll *do our best* to deal with your *reservations* as quickly as possible.

Вправа 9 (група 4, підгрупа 1). *Практична мета* – розвивати навички вживання лексичних одиниць, у тому числі термінів готельно-ресторанної справи в мінідіалозі. *Тип вправи* – умовно-комунікативна; групова. *Залучені стратегії*: комунікативні (інформативні, довідкові), навчальні когнітивні (ймовірнісне передбачення змісту та структури повідомлення), компенсаторні (використання ситуативних та тематичних опор). *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Інструкція: *Roleplay a mini-dialogue in pairs.*

Student A: You are a receptionist. Start a conversation with a guest, using conversation openings.

Student B: You are a hotel guest who has checked in recently. You are interested in available hotel facilities.

Вправа 10 (група 4, підгрупа 2). *Практична мета* – розвивати навички вживання лексичних одиниць, у т.ч. термінів готельно-ресторанної справи в мінімонології. *Тип вправи* — продуктивна, комунікативна; індивідуальна. *Залучені стратегії*: комунікативні (інформативні, експланаторні), навчальні когнітивні (визначення типу тексту та поділ на смислові частини, пошук контекстуальних та внутрішньомовних опор), компенсаторні (ігнорування

незнайомих частин тексту, використання тематичних опор). *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Інструкція: *Watch the lead-in video, put the sentences into the appropriate succession and give a brief description of a cocktail bar using words and conversational formulas for informing and explanation. Pay attention to using no less than three linking words and phrases for adding information while presenting.*

The barman is standing behind the counter and serving the visitors.

The walls are painted blue and green and you have got the impression that you are on the sea shore.

There are rich sweets, pastry, chocolates and fruit in season.

You can have snacks, black coffee, wine and cocktails.

The bar is built in modern style.

There is a new cocktail bar not far from my house.

Задля реалізації етапу застосування пропонується використовувати групу вправ 5, яка включає 2 підгрупи. Прикладами вправ на ознайомлення слугують вправи 11 і 12.

Вправа 11 (група 5, підгрупа 1). *Практична мета* – розвивати лексичні навички вживання лексичних одиниць в професійно-орієнтованому діалозі. Тип вправи – продуктивна, комунікативна; групова. *Залучені стратегії:* комунікативні (інформативні, експланаторні, аргументативні), навчальні когнітивні (ймовірнісне передбачення змісту та структури повідомлення). Засоби навчання – навчально-методичні матеріали.

Інструкція: *Watch the video and in pairs role play the situation of taking an order in a restaurant where one student is a waiter and the other is a customer. Be sure to apply all given words and word combinations within the given communicative situation. Usage of functional phrases for informing, explaining and recommending, which you have learnt before, will do you a good turn.*

menu, to recommend, speciality of the house, a starter, main course, to warn, for dessert, something to drink, certainly, well, alright, that's right, enjoy you dinner.

Вправа 12 (група 5, підгрупа 2). *Практична мета* – розвивати вміння правильного вживання лексичного мовного і мовленнєвого матеріалу професійно орієнтованого змісту в процесі усного презентування інформації.

Тип вправи – продуктивна, комунікативна; групова. *Залучені стратегії:* комунікативні (інформативні, аргументативні), навчальні когнітивні (аналіз і узагальнення переглянутого, визначення ключових слів). Засоби навчання – автентичні відеофонограми, навчально-методичні матеріали.

Інструкція: *Watch the two videos, generate at least three main ideas of each video and prepare your own presentation on the topic «Theme Restaurants in Lviv». Use suggested signposting phrases to make your presentation cohesive. Usage of functional phrases for informing, recommending and reasoning, which you have learnt before, will be helpful.*

Saying what is coming
<i>So, let me give you a brief overview.</i> <i>In this part of my presentation, I'd like to tell you about ....</i>
Moving on to the next point
<i>This leads directly to the next part of my talk.</i> <i>Let's move on to the next point.</i>
Indication the end of a section
<i>This brings me to the end of my second point.</i> <i>So that's the background.</i>
Referring back
<i>As I mentioned before, ...</i> <i>As I said earlier.</i>
Summarizing a point
<i>I'd like to sum up the main points.</i> <i>Let me briefly summarize what I've said so far.</i>

Нами обґрунтовано етапи формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, розроблено і запропоновано відповідну підсистему вправ з використанням автентичних відеоматеріалів. Перегляд автентичних відеофонограм передбачається на усіх етапах навчання, під час виконання усіх груп і підгруп вправ. Відібрані автентичні відеоматеріали слугують засобами занурення студентів у типову чи проблемну ситуацію усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи й мотивують їх до активної участі у діалогічному і монологічному мовленні у процесі відтворення реальних ситуацій професійно орієнтованого усного спілкування в академічних умовах.

Наступний підрозділ дисертації присвячено теоретичному моделюванню процесу формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів – створенню відповідної лінгводидактичної моделі, що узагальнюватиме й систематизуватиме результати аналізу і обґрунтування основних положень експериментальної методики.

2. 4. Лінгводидактична модель формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи

Теоретичну обґрунтованість процесу формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи забезпечує конструювання багатокомпонентної лінгводидактичної моделі.

На основі аналізу праць дослідників [77, с. 180; 96, с. 37–58] трактуємо модель як складну ієрархічну систему, що відтворює реальний процес

навчання й усі елементи якої взаємопов'язані, взаємодоповнюються і взаємодіють.

Таким чином, теоретичне моделювання процесу формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи дозволяє системно і комплексно відтворити основні блоки й компоненти цього процесу з огляду на особливості його організації, до яких відносимо (рис. 2.2):

- 1) цільовий блок: цілі, завдання процесу навчання;
- 2) методологічний блок: підходи, принципи;
- 3) змістовий блок: предметний і процесуальний компоненти, підсистема вправ;
- 4) методично-організаційний блок: етапи навчання, методи навчання, стратегії (навчальні когнітивні, мнемічні, компенсаторні), суб'єкти навчання, засоби навчання;
- 5) результативний блок: оцінювання рівнів сформованості професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні на основі діагностування з використанням якісних та кількісних критеріїв.

З урахуванням результатів проведеного у попередніх підрозділах дисертації дослідження, коротко охарактеризуємо кожен із зазначених блоків та їх компонентів.

Цільовий блок лінгводидактичної моделі формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні складають цілі та завдання цього процесу. Як уже зазначалося у підрозділах 1.2 та 2.1, цілями навчання, які окреслюють процес формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності у говорінні є: практична, розвивальна, загальноосвітня й виховна.

Практична ціль полягає у досягненні майбутніми фахівцями готельно-ресторанної справи рівня B2 (згідно Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти) сформованості професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні через оволодіння студентами фаховою лексикою й вільне оперування лексичними одиницями у процесі

англомовного професійно орієнтованого говоріння на основі перегляду автентичних відеофонограм, що відображають типові й проблемні ситуації усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи. Реалізація практичної цілі полягає у вирішенні низки завдань:

1) визначити коло типових ситуацій усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи;

2) здійснити відбір відеоматеріалів, що відображають ці ситуації й укласти хотліст відеофонограм;

3) здійснити відбір лексичних одиниць на основі відібраних відеофонограм;

4) укласти лексичний мінімум;

5) визначити етапи й розробити підсистему вправ для формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні;

б) з використанням підсистеми вправ сформувати у студентів знання лексичного мінімуму, лексичні навички, уміння вживання лексичних одиниць в усному діалогічному і монологічному мовленні; при цьому більшість з лексичних одиниць складатимуть активний лексичний мінімум студентів.

Розвивальна ціль передбачає поступове розширення лексичного мінімуму студентів і реалізується у низці завдань:

1) сприяти переходу лексичних одиниць з пасивного до активного словника студентів;

2) розвивати пам'ять, увагу, мислення студентів а також їх комунікативні здібності із застосуванням низки навчальних когнітивних, мнемічних, компенсаторних стратегій та комунікативних стратегій;

3) розвивати мотиваційно-емоційну сферу студентів завдяки створенню, з опорою на відеофонограми, ситуацій усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи.

Загальноосвітня ціль акцентує на розширенні предметних знань студентів, й реалізується у низці завдань:

1) формувати у студентів розуміння ролей і обов'язків фахівців готельно-ресторанної справи у типових ситуаціях їх усного професійно орієнтованого спілкування;

2) формувати у студентів фонові знання про культуру і традиції англомовних країн;

3) формувати у студентів полікультурний світогляд.

Виховна ціль зосереджується на вихованні у студентів культури комунікативної поведінки й реалізується за допомогою таких завдань:

1) формування у студентів системи особистого ставлення до майбутньої професійної діяльності;

2) формування у студентів відповідальності за результативність процесу навчання, зокрема формування у них професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні;

3) оволодіння студентами правилами етикету у процесі відтворення реальних ситуацій усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи в умовах академічного середовища.

Методологічний блок моделі складають обґрунтовані у підрозділі 1.2 підходи до формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, а також принципи, що витікають із зазначених підходів. До зазначених підходів належать: комунікативний, інтерактивний, студентоцентристський, соціолінгвістичний.

Комунікативний підхід регулює організацію усномовленнєвої діяльності студентів у навчальному контексті, зорієнтований на вивчення іноземної мови, у тому числі англійської, через спілкування, акцентує на визначенні актуальних типових ситуацій усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи та організації процесу формування цільової компетентності в межах цих ситуацій.

Інтерактивний підхід передбачає формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні на засадах інтерактивності

як здатності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до активної комунікативної взаємодії з іншими суб'єктами навчання у парах, малих та великих групах у типових і проблемних ситуаціях усного професійно орієнтованого спілкування у готельно-ресторанній сфері на основі перегляду автентичних відеофонограм з використанням відповідних засобів навчання (комп'ютера, планшета чи ін. технічного засобу). Суб'єктами навчального середовища є, у першу чергу, викладачі й студенти, які взаємодіють у системах «викладач-студент» та «студент-студент». На думку науковців, з метою забезпечення ефективності процесу навчання, взаємодія суб'єктів навчання має бути інтерактивною [77, с. 174].

Студентоцентристський підхід до формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні передбачає врахування результатів аналізу навчальних потреб та інтересів студентів у процесі конструювання змісту навчання й організації навчального процесу у контексті вирішення проблемних ситуацій усного професійно орієнтованого спілкування, оскільки врахування інтересів та потреб студентів й вирішення проблем є вагомими мотивуючими чинниками, а процес формування цільової компетентності має бути мотивуючим.

Соціолінгвістичний підхід акцентує на важливості формування цільової компетентності з використанням занурення у соціальний контекст, зокрема у контекст професійної діяльності фахівців готельно-ресторанної справи, а також ознайомлення студентів з культурними нормами і моделями комунікативної поведінки носіїв мови. Як доводять результати здійсненого аналізу, існує залежність між кількістю лексичних одиниць в активному лексичному мінімумі студента і рівнем його культурного розвитку.

Низка принципів, що витікають із зазначених підходів і регулюють процес формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, включає: принцип ситуативності; принцип комунікативної

активності; принцип комунікативної цінності; принцип занурення. Специфічними для контексту дослідження принципами вважаємо: принцип врахування цільового рівня володіння англійською мовою за професійним спрямуванням у процесі відтворення професійного контексту в умовах академічного середовища; принцип опори на комунікативні стратегії й мовленнєві кліше відповідно до ситуацій професійно орієнтованого усного спілкування фахівців готельно-ресторанної справи; принцип паралельної активізації зорового та слухового каналів сприйняття інформації.

Змістовий блок лінгводидактичної моделі формування професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи базується на положеннях цільового блоку (визначених цілях і завданнях формування цільової компетентності) й включає предметний та процесуальний компоненти змісту.

Як було обґрунтовано у підрозділі 2.1 дисертації, предметний компонент змісту формування професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи включає: сферу готельно-ресторанної справи (субсфери: готельної та ресторанної справи), види спілкування, функціональні стилі спілкування, типові ситуації усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи та ролі фахівців готельно-ресторанної справи, невербальні засоби комунікації; комунікативні цілі і наміри; теми, проблеми, проблемні ситуації, проблемні завдання; мовний матеріал (лексичний, фонетичний, граматичний, концептосфера готельно-ресторанної справи); мовленнєвий матеріал (тексти, мовленнєві кліше, комунікативні стратегії); соціолінгвістичний матеріал; навчальні когнітивні, мнемонічні, компенсаторні стратегії.

В свою чергу, процесуальний компонент змісту формування професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи складають: мовленнєві лексичні навички і уміння говоріння, вправи і завдання для їх розвитку,

відповідні знання (про оперування комунікативними стратегіями, культуру мовлення англійською мовою, традиції комунікативної поведінки); навички і уміння оперування соціолінгвістичним матеріалом (зокрема навички розпізнавання, розуміння й інтерпретування культурно та емоційно забарвленого автентичного фахового дискурсу, представленого в автентичних відеоматеріалах), вправи і завдання для їх розвитку, соціолінгвістичні знання (зокрема про вживання традиційної для сфери готельно-ресторанної справи безеквівалентної і фонові лексики, сталих виразів, знання національно-культурної семантики, про лінгвістичні маркери соціальних стосунків у ситуаціях усного професійно орієнтованого спілкування; навички оперування мовним матеріалом (лексичним шаром сфери готельно-ресторанної справи), вправи для їх розвитку, відповідні мовні знання; уміння оперування навчальними когнітивними, мнемічними, компенсаторними стратегіями, вправи для їх розвитку, відповідні знання.

До змістового блоку лінгводидактичної моделі належить і розроблена нами підсистема вправ, яка орієнтована на активну роботу з автентичними відеоматеріалами і включає п'ять груп та десять підгруп вправ з різними типологічними характеристиками, а саме: некомунікативні, умовно-комунікативні, комунікативні; рецептивні, рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні, продуктивні; без опор, із спеціально створеними опорами, з природними опорами; групові, парні, індивідуальні; з повним, частковим, мінімальним керуванням.

Методично-організаційний блок лінгводидактичної моделі формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні окреслюють обґрунтовані етапи навчання: ознайомлення, автоматизації і застосування.

Етап ознайомлення студентів з новими лексичними одиницями передбачає формування у студентів знань про лексичну систему англійської мови, створення основи для розвитку лексичних навичок студентів і концентрується на процесах первинного закріплення лексичної одиниці в

пам'яті, семантизації та демонстрації особливостей вживання лексичних одиниць.

Етап автоматизації забезпечує формування у студентів лексичних навичок за рахунок повторюваного виконання дій з лексичним матеріалом, опрацювання лексичного матеріалу у типових мовленнєвих зразках – орієнтирах для подальшого самостійного лексичного оформлення власних висловлювань діалогічного та монологічного мовлення і передбачає перехід від елементарних операцій до мисленнєвих операцій складнішого характеру.

Етап застосування передбачає комбінування лексичних одиниць, лексичне оформлення усного висловлювання, швидке словесне реагування і правильне вживання нещодавно засвоєної лексики у говорінні у процесі виконання комунікативних завдань у змодельованих реальних ситуаціях усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи.

До методів навчання, які використовуються на етапі ознайомлення, з метою ефективного формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності у говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи належать: брейн-стормінг з використанням візуальних опор, побудова ланцюгових історій, побудова асоціацій з використанням візуальних, у тому числі, графічних опор, організація семантичних графів, інтелект-карт. До методів навчання, які доцільно використовувати на етапах автоматизації і застосування належать: ситуативне моделювання, метод проектів, усні презентації з подальшим обговоренням, рольові і ділові ігри, симуляції, проекти. Перелічені методи дозволяють занурити студента у контекст професійно орієнтованого усного спілкування фахівців готельно-ресторанної справи і сформувані у нього відчуття спілкування в академічних умовах наче реального професійно орієнтованого усного спілкування фахівців готельно-ресторанної справи [146].

За результатами здійсненого у підрозділах 1.3 та 2.3 аналізу, навчальні когнітивні, мнемічні та компенсаторні стратегії, спрямовані на засвоєння

нових лексичних одиниць і перехід уже засвоєних лексичних одиниць з пасивного лексичного мінімуму до активного лексичного мінімуму студентів, зарекомендували себе як вагомí складові методично-організаційного блоку лінгводидактичної моделі.

Навчальні когнітивні стратегії застосовуються для сприйняття, розуміння, засвоєння, відтворення і вживання в усному професійно орієнтованому мовленні нового лексичного матеріалу.

Використання мнемічних стратегій дозволяє оптимізувати процеси отримання, збереження у пам'яті та відтворення інформації.

В свою чергу, використання компенсаторних стратегій у процесі говоріння дозволяє мовцеві компенсувати недостатність лінгвістичних, зокрема – лексичних знань за допомогою застосування відомих вербальних і невербальних засобів спілкування, а також контекстуальної здогадки.

Найбільш ефективними засобами формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи в умовах відсутності природного середовища спілкування, як доводять результати аналізу, здійсненого у підрозділі 1.3 дисертації, є ті, що допомагають змодельовати реальне усне професійно орієнтоване спілкування фахівців готельно-ресторанної справи, а саме – автентичні відеоматеріали, адже вони слугують еталонними зразками функціонування англійської мови у формі, що прийнята носіями цієї мови у природному соціальному, у тому числі професійному, контексті.

У процесі формування цільової компетентності доцільно використовувати відеоматеріали різних жанрів (художні, документальні, науково-популярні, навчальні) і різної тривалості (окремі фрагменти, що тривають декілька хвилин, напр. рекламні відеоролики, навчальні відеоролики, подкасти, програми, записані виступи, новини у професійній сфері, уривки відеофільмів, а також відеофільми у повному обсязі.

Результативний блок лінгводидактичної моделі представлений рівнями сформованості професійно орієнтованої англomовної лексичної

компетентності в говорінні, якісними та кількісними критеріями їх оцінювання. Результативний блок моделі має безпосередній зв'язок з її цільовим блоком і націлений на формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи по завершенні першого року навчання на бакалавраті професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні на просунутому рівні незалежного користувача (B2).

З урахуванням положень Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти [39], у процесі передекспериментального і післяекспериментального діагностування визначено наступні рівні сформованості професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні: середній рівень елементарного користувача (A2), рубіжний рівень незалежного користувача (B1) та просунутий рівень незалежного користувача (B2).

Кожен із рівнів сформованості у студентів професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні характеризує система критеріїв оцінювання лексичних знань і навичок – компонентів цієї компетентності.

З урахуванням результатів аналізу дескрипторів рівнів володіння іноземною мовою, розроблених фахівцями Ради з питань співпраці в галузі культури, Комітету з освіти, Відділу сучасних мов Ради Європи [39], галузевого стандарту підготовки майбутніх фахівців спеціальності «готельно-ресторанна справа», програмних вимог навчальних дисциплін «Іноземна мова (англійська)» та «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))», розроблено критерії оцінювання рівнів сформованості професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи й організовано їх у формі дескрипторів сформованості професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи за запропонованими рівнями (табл. 2.2).

Дескриптори рівнів сформованості професійно орієнтованої
англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців
готельно-ресторанної справи

Рівні сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні	Дескриптори рівнів сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні
просунутий рівень незалежного користувача	<ul style="list-style-type: none"> - у процесі усного професійно орієнтованого спілкування ефективно і гнучко користується лексичними одиницями лексичного шару сфери готельно-ресторанної справи, у тому числі термінами метамови; - у процесі усного професійно орієнтованого спілкування ефективно і гнучко використовує загальноживані слова, стилістично нейтральну лексику, стилістично забарвлену лексику, слова-зв'язки; - розуміє об'ємні усні висловлювання, представлені в автентичних відеофонограмах тривалістю до 12 хв. з швидким темпом мовлення, розуміє комунікативні наміри мовців, ідентифікує наявні у відеотекстах комунікативні стратегії; - вільно використовує мовленнєві кліше (формули), за допомогою яких коректно реалізує інформативні, аргументативні, експланаторні, пізнавальні, довідкові комунікативні стратегії;

	<ul style="list-style-type: none"> - логічно, зв'язно, чітко, детально, лексично, стилістично і граматично правильно висловлюється на теми професійного спрямування, окреслені змістом навчання, свідомо і без затруднень вживає складну лексику, описуючи певні події, свій досвід, плани, представляючи доповідь чи звіт у монологічному мовленні; - швидко і спонтанно реагує на комунікативну поведінку співрозмовника(ків), досягаючи комунікативної мети у діалогічному мовленні
<p>рубіжний рівень незалежного користувача</p>	<ul style="list-style-type: none"> - у процесі усного професійно орієнтованого спілкування правильно вживає досить широкий репертуар лексичних одиниць сфери готельно-ресторанної справи, у тому числі термінів метамови; - у процесі усного професійно орієнтованого спілкування з високим ступенем правильності використовує загальноповжиті слова, стилістично нейтральну лексику, стилістично забарвлену лексику, слова-зв'язки; - розуміє 70% змісту усних висловлювань середнього обсягу, представлених в автентичних відеофонограмах тривалістю до 7 хв. з помірно швидким темпом мовлення, розуміє основні ідеї, комунікативні наміри мовців, ефективно використовує контекстуальну здогадку для розуміння значень окремих невідомих лексичних одиниць,

	<p>ідентифікує більшість наявних у відеотекстах комунікативних стратегій;</p> <ul style="list-style-type: none"> - адекватно використовує мовленнєві кліше (формули) для реалізації інформативних, аргументативних, експланаторних, пізнавальних, довідкових комунікативних стратегій; - логічно, зв'язно, з високим ступенем лексичної, стилістичної і граматичної правильності висловлюється на теми професійного спрямування, окреслені змістом навчання, у монологічному мовленні; - досить швидко з високим ступенем невимушеності реагує на комунікативну поведінку співрозмовника(ків), без затруднень спілкується з співрозмовником(ками), досягаючи комунікативної мети у діалогічному мовленні
<p>середній рівень елементарного користувача</p>	<ul style="list-style-type: none"> - у процесі усного професійно орієнтованого спілкування вживає обмежений репертуар лексичних одиниць сфери готельно-ресторанної справи, у тому числі термінів метамови; - у процесі усного професійно орієнтованого спілкування використовує загальноживані слова, слова-зв'язки; - розуміє 50% змісту усних висловлювань невеликого обсягу, представлених в автентичних навчальних відеофонограмах тривалістю до 3-5 хв. з не швидким темпом

	<p>мовлення, розуміє основні ідеї, використовує контекстуальну здогадку для розуміння значень невідомих лексичних одиниць, ідентифікує окремі наявні у відеотекстах комунікативні стратегії;</p> <ul style="list-style-type: none"> - використовує прості мовленнєві кліше (формули) у намаганні реалізувати інформативні, аргументативні, пізнавальні комунікативні стратегії; - досить логічно і зв'язно, з використанням простої лексики висловлюється на теми професійного спрямування, окреслені змістом навчання, у монологічному мовленні; - реагує на комунікативну поведінку співрозмовника(ків), спілкується з співрозмовником(ками), намагаючись досягти комунікативної мети у діалогічному мовленні, демонструє логічний взаємозв'язок та взаємообумовленість реплік діалогу
--	---

Кількісні показники рівнів сформованості професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, що нараховуються за визначеними критеріями, вимірюються за 100-бальною шкалою.

Згадані рівні сформованості цільової компетентності корелюють з рівнями володіння іноземною мовою згідно Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти [39] (табл. 2.3).

Таблиця 2.3.

Кількісні показники рівнів сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи

Рівні сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні	Умовні позначення рівнів володіння іноземною мовою згідно Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти	Кількісні показники за 100-бальною шкалою
Просунутий рівень незалежного користувача	B2	88-100
Рубіжний рівень незалежного користувача	B1	71-87
Середній рівень елементарного користувача	A2	55-70
Цільова компетентність не сформована (стартовий рівень)	A1	0-54

Рис. 2.2 містить графічне зображення лінгводидактичної моделі формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів.

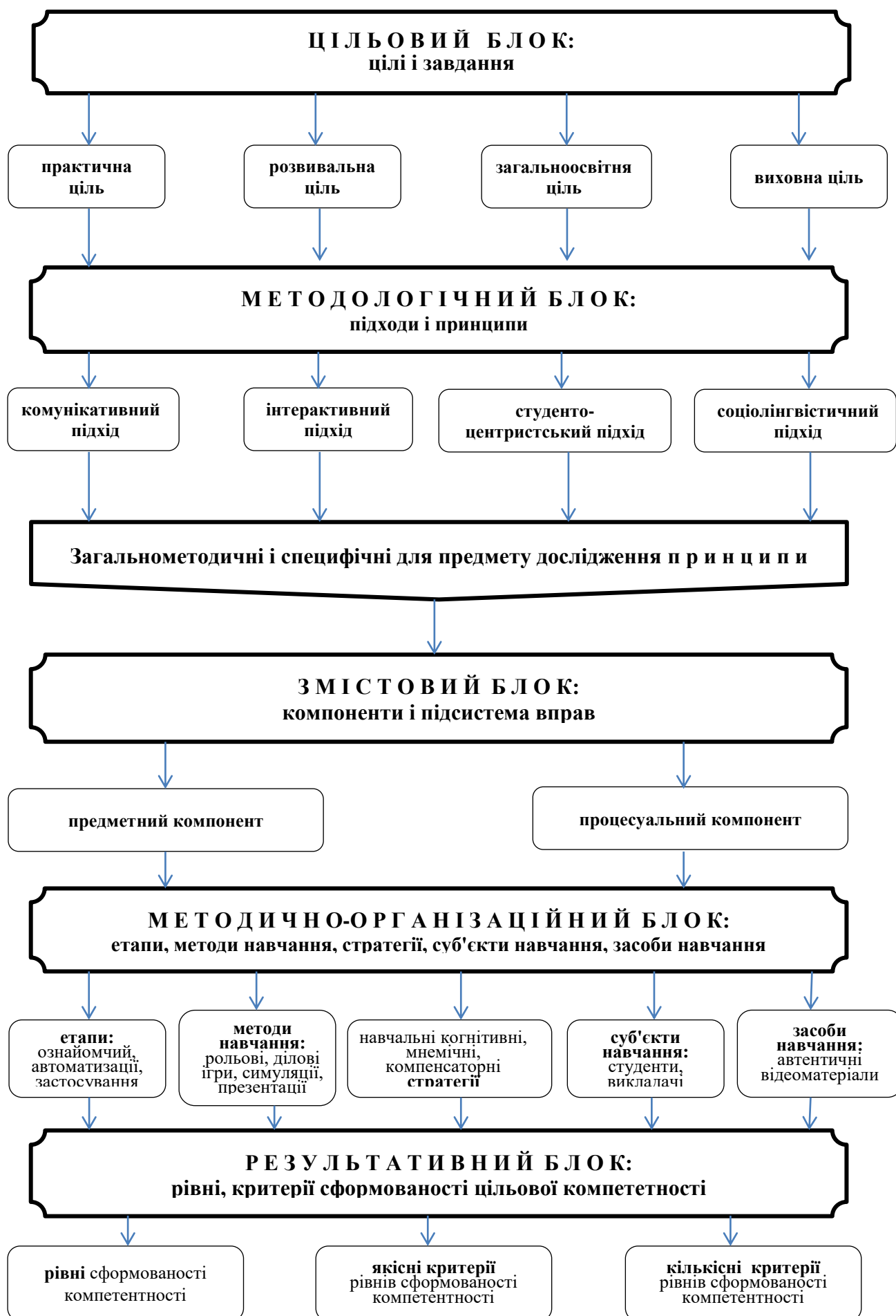

Рис. 2.2 Лінгводидактична модель формування цільової компетентності

Сконструйовану теоретичну лінгводидактичну модель спроектовано на процес навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів бакалаврату спеціальності «Готельно-ресторанна справа» у Львівському національному університеті імені Івана Франка й запропоновано тематико-часову характеристику реалізації лінгводидактичної моделі в межах навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))» підготовки бакалаврів за галуззю знань 24 «сфера обслуговування» спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» для другого семестру першого року навчання.

Оскільки, як встановлено дослідженням, лексична компетентність є провідною у структурі професійно орієнтованої англійської комунікативної компетентності фахівців готельно-ресторанної справи, а усне професійно орієнтоване спілкування домінує у процесі виконання ними своїх професійних ролей і обов'язків, процесу формування професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи у другому семестрі першого року навчання, відводимо 32 години аудиторної роботи та 13 годин самостійної роботи, що становить половину усього навчального часу (64 години аудиторної роботи та 26 годин самостійної роботи), передбаченого навчальним планом підготовки бакалаврів готельно-ресторанної справи для вивчення навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))» у другому семестрі першого року навчання.

Професіоналізація змісту навчання передбачається програмою навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))» лише у другому семестрі першого року навчання. Відтак, саме у цьому семестрі передбачається вивчення 6 тем та низки підтем в межах кожної визначеної теми (табл. 2.4), що дають загальне уявлення про специфіку готельно-ресторанної справи.

Таблиця 2.4.

Тематико-часова характеристика лінгводидактичної моделі формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи (другий семестр першого року навчання)

№	Теми і підтеми	Засоби навчання	Кількість навчальних годин		
			Аудиторна робота	Самостійна робота	Всього
1.	Категорії закладів розміщення та закладів харчування: послуги, зручності та засоби обслуговування закладів розміщення; послуги та засоби обслуговування закладів харчування.	автентичні відеоматеріали	4	2	6
2.	Привітання гостей у закладі розміщення: здійснення резервувань, аналіз потреб клієнтів, привітання гостей, процедура реєстрації, вирішення проблем у процесі реєстрації.	автентичні відеоматеріали	6	2	8
3.	Зручності у закладах проживання різних категорій: служба прибирання, обслуговування номерів, подавання їжі та напоїв у номери, здійснення оплати за проживання.	автентичні відеоматеріали	6	3	9

4.	Обслуговування у закладі харчування: сервірування столу; приймання замовлення у закладах харчування різних категорій; типові меню закладів харчування різних категорій, обговорення меню; оплата рахунку в закладі харчування.	автентичні відеоматеріали	6	2	8
5.	Робота кухні у закладі харчування: правила кухні; національні страви.	автентичні відеоматеріали	4	2	6
6.	Толерування культурних відмінностей відвідувачів: етикет привітання, пропозиції послуг і товарів, прощання.	автентичні відеоматеріали	4	2	6
7.	Оцінювання рівня сформованості цільової компетентності	автентичні відеоматеріали	2	---	2

Тематико-часова характеристика лінгводидактичної моделі передбачає циклічність проходження студентами усіх обґрунтованих етапів (ознайомлення, автоматизації та застосування) формування професійно

орієнтованої англомовної лексичної компетентності у говорінні й виконання усіх запропонованих груп і підгруп вправ у межах кожної запропонованої теми (підрозділ 2.3). Планується перегляд 2-3 відеофонограм, відібраних у відповідності до обґрунтованих критеріїв (підрозділ 2.2), у процесі проведення аудиторних занять в межах кожної теми. У процесі самостійної роботи також планується перегляд студентами запропонованих викладачем відеофонограм із укладеного хотлісту відеофонограм. Не виключається довільний перегляд студентами відеоматеріалів з необмеженими кількісними характеристиками у межах запропонованих тем за їх власним вибором.

Розроблена лінгводидактична модель передбачає застосування арсеналу форм контролю рівня сформованості у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні – поточний (у процесі проведення кожного навчального заняття), рубіжний (наприкінці кожної теми), підсумковий (наприкінці другого семестру першого року навчання). Важливо, щоб студенти були ознайомлені з критеріями оцінювання рівня сформованості у них професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні, для зручності користування представлені у дескрипторах.

З метою кращого усвідомлення студентами вимог щодо рівня сформованості у них професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні, що сприятиме підвищенню ефективності процесу розвитку цієї компетентності, передбачається й взаємооцінювання студентами рівня сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у процесі виконання підсумкових тематичних завдань колегами по групі. Планується шість взаємооцінювань підсумкових тематичних завдань впродовж семестру. У процесі взаємооцінювання підсумкового тематичного завдання з говоріння (рольової гри, симуляції, презентації та ін.) студенти заповнюють лист

взаємооцінювання (табл. 2.5), виставляючи заздалегідь обумовлену кількість балів за кожен критерій, взятий із представлених вище дескрипторів. Максимальна сума балів за одне підсумкове тематичне завдання складає 16. За загальною сумою балів шести підсумкових тематичних завдань наприкінці навчального семестру визначають рівень сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні за результатами взаємооцінювання, керуючись шкалою кількісних показників сформованості цільової компетентності (табл. 2.3).

Таблиця 2.5

Лист взаємооцінювання підсумкового тематичного завдання
на говоріння

Name _____

Group _____

Date _____

Topic _____

Criteria	Scores
Use of Target Vocabulary	3
Use of Target Phrases for the Communicative Strategies	3
Vocabulary Range and Accuracy	3
Pronunciation and Grammar Accuracy	3
Speaking Production for Monologue:	
☐ contents and completeness,	1
☐ coherence,	1
☐ fluency,	1
☐ speed and intonation.	1
Speaking Production for Dialogue:	
☐ interaction,	1
☐ flexibility,	1
☐ production of extended responses,	1
☐ speed and intonation.	1
Total:	16

Тематико-часова характеристика лінгводидактичної моделі передбачає відведення двох аудиторних години навчального часу для здійснення

підсумкового оцінювання викладачем рівня сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності у говорінні (у діалогічному та монологічному мовленні) відповідно до обґрунтованих дескрипторів рівня сформованості цільової компетентності (табл. 2.2). На основі порівняльного аналізу результатів оцінювання викладачем рівнів сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності у говорінні та результатів взаємооцінювання студентами рівнів сформованості цієї компетентності, викладач має можливість зробити висновок про об'єктивність взаємооцінювання студентами результатів навчання колег по групі й оцінити рівень усвідомленості й відповідальності студентів за результати власної навчальної діяльності.

Нами здійснено спробу на теоретичному рівні змодельовати процес формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності у говорінні й спроектувати розроблену лінгводидактичну модель на процес англомовної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи впродовж другого семестру (коли починається професіоналізація змісту навчання) першого року навчання за програмою бакалаврату. Наступний розділ дисертації присвячено перевірці ефективності запропонованої методики формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності у говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів.

Висновки до розділу 2.

Предметний компонент змісту формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні включає: сферу готельно-ресторанної справи (дві субсфери: готельної та ресторанної справи), види спілкування, функціональні стилі спілкування, ситуації професійно орієнтованого усного спілкування

фахівців готельно-ресторанної справи та ролі фахівців готельно-ресторанної справи, невербальні засоби комунікації; комунікативні цілі і наміри; теми, проблеми, проблемні ситуації, проблемні завдання; мовний матеріал (лексичний (концептосфера готельно-ресторанної справи), фонетичний, граматичний); мовленнєвий матеріал (тексти, мовленнєві кліше, комунікативні стратегії); соціолінгвістичний матеріал; навчальні когнітивні, мнемічні, компенсаторні стратегії. Процесуальний компонент охоплює: мовленнєві лексичні навички і уміння говоріння, вправи і завдання для їх розвитку, відповідні знання (про оперування комунікативними стратегіями, культуру мовлення англійською мовою, традиції комунікативної поведінки); навички і уміння оперування соціолінгвістичним матеріалом (зокрема навички розпізнавання, розуміння й інтерпретування культурно та емоційно забарвленого автентичного фахового дискурсу, представленого в автентичних відеоматеріалах), вправи і завдання для їх розвитку, соціолінгвістичні знання (зокрема про вживання традиційної для сфери готельно-ресторанної справи безеквівалентної і фонові лексики, сталих виразів, знання національно-культурної семантики, про лінгвістичні маркери соціальних стосунків у ситуаціях усного професійно орієнтованого спілкування; навички оперування мовним матеріалом (лексичним шаром сфери готельно-ресторанної справи), вправи для їх розвитку, відповідні мовні знання; уміння оперування навчальними когнітивними, мнемічними, компенсаторними стратегіями, вправи для їх розвитку, відповідні знання.

Проаналізовано лінгвістичні особливості дискурсу професійно орієнтованого усного спілкування фахівців готельно-ресторанної справи та визначено, що домінуючим видом дискурсу виступає інституціональний. У випадку застосування інституціонального дискурсу професійно орієнтованого усного спілкування мовці виступають як представники індустрії гостинності. Професійно орієнтоване усне спілкування фахівців готельно-ресторанної справи поєднує елементи розмовного, офіційно-ділового та наукового стилів. У лексичному плані професійно орієнтованому

усному спілкуванню фахівців готельно-ресторанної справи притаманне вживання загальноповживаних слів (допомагають більш точно формулювати думки та ідеї), лексичних одиниць з емотивними та оцінними конотаціями, інтернаціоналізмів, спеціальних термінів готельно-ресторанної справи. Усний професійно орієнтований дискурс фахівців готельно-ресторанної справи виконує ряд прагматичних функцій: інформаційна, аргументативна, експланаторна, пізнавальна, довідкова. Установлено, що основними групами комунікативних стратегій, відповідними основним прагматичним функціям дискурсу, є: інформативні, аргументативні, експланаторні, пізнавальні, довідкові. Аналіз лексичних особливостей використання зазначених стратегій дозволяє стверджувати, що для групи інформативних стратегій (повідомлення, інформування, запит інформації, опис, розповідь, нагадування, уточнення) характерним є вживання стилістично нейтральної лексики, слів-зв'язок, зокрема слів для позначення послідовності подій, констатації фактів. Для групи аргументативних стратегій (регулювання, заохочення, переконання, спростування) притаманне вживання стилістично забарвленої лексики, присутність слів для позначення запевнення, переконання, заохочення, спростування, послідовності аргументів. У групі експланаторних стратегій (надання інструкцій, вказівок, пояснень) переважає стилістично нейтральна лексика, слова для вираження причинно-наслідкового зв'язку. Група пізнавальних стратегій представлена стратегіями розпитування й уточнення і вирізняється присутністю як стилістично нейтральної, так і емоційно забарвленої лексики. Група довідкових стратегій охоплює надання клієнтам довідкової інформації щодо послуг, відомостей про роботу закладів, які розміщені у готелі. Лексичні характеристики довідкових стратегій відповідають лексичним характеристикам інформативних.

Моделювання реальних типових ситуацій професійно орієнтованого усного спілкування фахівців готельно-ресторанної справи (реалізація послуг та товарів; вивчення і аналіз потреб і пріоритетів гостей і споживачів послуг;

пропозиції додаткових послуг та інновацій клієнтам; діяльність працівників закладу, спрямована на забезпечення високої якості послуг та продукції; підвищення професійної кваліфікації працівників готельно-ресторанної сфери) в межах визначених тем передбачає аналіз та вирішення проблемних ситуацій.

За джерела відбору лексичного навчального матеріалу професійно орієнтованого змісту приймаємо автентичні відеоматеріали, які виконують еталонно-допоміжну функцію. Водночас, відеоматеріали (відеофонограми) слугують одиницями відбору засобів занурення студентів у ситуації усного професійно орієнтованого спілкування. Виокремлено наступні якісні критерії відбору відеофонограм: автентичність, професійна спрямованість й значущість, тематичність, функціонально-цільова відповідність, проблемність, лексична насиченість, мотиваційна цінність, відповідність рівню володіння студентами іноземною мовою, авторитетність та доступність джерела.

Окрім якісних, вагомими критеріями відбору навчального матеріалу є кількісні критерії, а саме: обсяг навчального матеріалу (для монологічного мовлення 180–250 слів, для діалогічного мовлення 250–300 слів (10–40 реплік) з кількістю незнайомих лексичних одиниць до 10%), тривалість відеотексту для аудиторної роботи (до 10-12 хвилин), темп мовлення (швидкий: 220-250 слів за хвилину) для просунутого рівня незалежного користувача (B2). Одиницями відбору лексичного навчального матеріалу визначено лексичні одиниці, зокрема терміни. До якісних критеріїв відбору лексичних одиниць відносимо: професійну спрямованість й значущість, тематичність, функціонально-цільову відповідність, частотність, сполучуваність, словотвірну здатність.

Обґрунтовано три етапи формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності з використанням автентичних відеоматеріалів: ознайомлення, автоматизації й застосування. На етапі ознайомлення студентів з новими лексичними одиницями на основі

перегляду автентичної відеофонограми відбувається формування знань про лексичну систему англійської мови, семантизація та демонстрація особливостей вживання лексичних одиниць. На етапі автоматизації після перегляду автентичної відеофонограми відбувається формування та удосконалення лексичних навичок у мовленнєвій діяльності. На етапі застосування після перегляду автентичної відеофонограми студенти вживають нову лексику, словосполучення, терміни у діалогічному та монологічному мовленні для вирішення комунікативних завдань.

Розроблена лінгводидактична модель на теоретичному рівні узагальнює й систематизує основні теоретичні положення методики формування цільової компетентності. Компонентами лінгводидактичної моделі є: цільовий (цілі, завдання), методологічний (підходи, принципи), змістовий (зміст навчання (предметний і процесуальний компоненти)), методично-організаційний (методи навчання, засоби навчання (аутентичні відеоматеріали)), результативний (контроль, якісні та кількісні критерії оцінювання, цільовий рівень сформованості професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні – просунутий рівень незалежного користувача (B2)). Сконструйовану теоретичну лінгводидактичну модель спроектовано на процес навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів бакалаврату спеціальності «готельно-ресторанна справа» Львівського національного університету імені Івана Франка й запропоновано тематико-часову характеристику реалізації лінгводидактичної моделі в межах навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))» для другого семестру першого року навчання.

Основні положення цього розділу дисертації висвітлені у публікаціях автора [114; 116; 118; 120; 202].

РОЗДІЛ 3

ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ

У третьому розділі обґрунтовано мету, завдання, гіпотезу, характер, етапи, хід методичного експерименту, висвітлено зміст експериментального навчання. Інтерпретовано отримані дані оцінювання рівнів сформованості цільової компетентності в учасників експерименту. Сформульовано методичні рекомендації для викладачів іноземних мов щодо формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів.

3.1. Організація методичного експерименту й інтерпретація його результатів

Методичний експеримент з перевірки ефективності методики формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні тривав впродовж другого семестру 2018-2019 н.р. у процесі вивчення студентами навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))». Його учасниками стали 50 студентів першого курсу бакалаврату спеціальності «готельно-ресторанна справа» та 4 викладачі кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка.

Характер експерименту визначено як базовий, вертикально-горизонтальний, природний, методичний [29; 152].

Неварійованими умовами експерименту визначено: кількісний і особистісний склад учасників експериментальної та контрольної груп (50 студентів та 4 викладачів), тривалість експериментального навчання (впродовж навчального семестру), перелік тем, типи завдань для передекспериментального та післяекспериментального діагностування рівня сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, критерії та показники рівня сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

Варійованими умовами експерименту вважаємо: відібраний навчальний матеріал, підсистему вправ для формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні, методи і засоби навчання.

Мета методичного експерименту передбачає перевірку гіпотез експерименту щодо ефективності формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

Перша гіпотеза дослідження полягає у припущенні про те, що ефективність формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи буде високою за умови організації навчання за експериментальною методикою.

Друга гіпотеза дослідження полягає у припущенні про те, що ефективність формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи буде високою за умови традиційної організації навчання іноземних мов на кафедрі іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка.

Завдання експериментальної роботи передбачали:

1) приготування до проведення методичного експерименту із залученням якісних і кількісних емпіричних методів дослідження з метою вивчення особливостей англomовної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи у ЗВО, визначення навчальних потреб та інтересів студентів, з'ясування доцільності застосування аутентичних відеоматеріалів у процесі навчання говорінню, укладення переліку типових та проблемних ситуацій усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи;

2) розроблення комплексу завдань для оцінювання рівнів сформованості професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи;

3) проведення передекспериментального діагностування рівнів сформованості професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з метою їх поділу на експериментальну та контрольну групи;

4) проведення експериментального навчання з метою формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у студентів експериментальної групи (25 осіб) в межах навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))» впродовж другого семестру першого року навчання бакалаврів спеціальності «готельно-ресторанна справа» у Львівському національному університеті імені Івана Франка із залученням викладачів кафедри іноземних мов для природничих факультетів;

5) проведення післяекспериментального діагностування рівнів сформованості професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з метою інтерпретації отриманих даних та визначення валідної гіпотези дослідження.

Таким чином, методичний експеримент тривав впродовж п'яти етапів:

- підготовчого (2016-2018 рр.),
- доекспериментального діагностування (початок другого семестру 2018-2019 н.р.),
- експериментального навчання (другий семестр 2018-2019 н.р.),
- післяекспериментального діагностування (завершення другого семестру 2018-2019 н.р.),
- опрацювання й інтерпретації отриманих даних (червень-серпень 2019 р.).

Процес підготовки методичного експерименту передбачав залучення низки якісних та кількісних емпіричних методів дослідження:

1) наукове спостереження за організацією навчального процесу з навчання англійської мови за професійним спрямуванням майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи у чотирьох ЗВО, що здійснюють професійну підготовку таких фахівців на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти, а саме: Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького, Львівському національному університеті імені Івана Франка, Львівському інституті економіки і туризму, Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка;

2) вивчення досвіду щодо формування професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності у говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи на основі проведення опитування 17 викладачів відповідних кафедр вище зазначених ЗВО у формі бесіди;

3) опитування 83 студентів чотирьох вище зазначених ЗВО щодо доцільності застосування аутентичних відеоматеріалів у процесі навчання говорінню, результати якого були наступними: 87% студентів стверджують про доцільність застосування аутентичних відеоматеріалів у процесі навчання професійно орієнтованому говорінню;

4) опитування 83 студентів чотирьох вище зазначених ЗВО щодо їхніх навчальних потреб та інтересів, яке дозволило зробити висновок про значне підвищення мотивації студентів за рахунок професіоналізації змісту

навчання, занурення у ситуації усного професійно орієнтованого спілкування за допомогою автентичних відеоматеріалів, виконання завдань, що відображають проблемні ситуації усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи, активізації усномовленнєвої діяльності студентів завдяки використанню методів активного навчання (рольових, ділових ігор, симуляцій, презентацій та ін.);

5) опитування фахівців готельно-ресторанної справи з метою виявлення типових і проблемних ситуацій їх усного професійно орієнтованого спілкування (в опитуванні взяли участь 12 молодих фахівців – випускників ЗВО з досвідом професійної діяльності до 3 років; 11 фахівців з досвідом професійної діяльності до 10 років та 8 фахівців з досвідом професійної діяльності понад 20 років), результати якого дозволили доповнити укладений на основі аналізу наукової літератури перелік типових ситуацій усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи (підрозділ 2.1), а також визначити можливі проблемні ситуації усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи, використані в укладеній нами підсистемі вправ (підрозділ 2.3).

Зупинимось детальніше на результатах опитування 17 викладачів кафедр іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, Львівського національного університету імені Івана Франка, Львівського інституту економіки і туризму, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Опитування проводилось з метою вивчення досвіду викладачів щодо формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності у говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи у формі бесіди з обговоренням наступних питань:

- *у яких видах мовленнєвої діяльності (рецептивних / продуктивних) процес формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності вважаєте більш ефективним і чому?*

- на яких складових англомовної професійно орієнтованої лексичної компетентності ви найбільше акцентуєте у процесі формування і розвитку цієї компетентності і чому?

- чи вважаєте автентичні відеофонограми ефективним засобом формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні?

- чи слугують автентичні відеофонограми мотиваційним чинником для студентів у процесі оволодіння ними професійно орієнтованою англомовною лексичною компетентністю в говорінні?

- чи здійснюєте ви аналіз навчальних потреб та інтересів майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи щодо навчання англійської мови за професійним спрямуванням і з якою частотністю?

- яким чином здійснюєте визначення тем під час укладання програми навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))»?

- які методи навчання вважаєте найбільш ефективними у процесі формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи?

- які засоби навчання (окрім підручників та посібників) часто використовуєте у процесі формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи?

- з яких джерел ви здійснюєте відбір відеоматеріалів для формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи?

- яка, на вашу думку, оптимальна тривалість відеофонограми для використання під час аудиторного навчального заняття?

- який у Вас досвід викладання англійської мови у ЗВО?

Представимо результати опитування, які було взято до уваги у процесі розроблення методики формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи та у процесі підготовки методичного експерименту:

- 3 викладачів (17,6% опитаних) вважають більш ефективним процес формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності у читанні з використанням автентичних текстів фахової тематики; 5 викладачів (29,4% опитаних) вважають більш ефективним процес формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в аудіюванні з використанням автентичних відеофонограм (тобто, на основі перегляду автентичних відеофонограм); 9 викладачів (53% опитаних) вважають більш ефективним процес формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності у продуктивних видах мовленнєвої діяльності: читанні і письмі;

- 3 викладачів (17,6% опитаних) акцентують на формуванні лексичних знань (ці ж викладачі, даючи відповідь на попереднє запитання опитувальника, наголосили, що вважають більш ефективним процес формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності у читанні); 14 викладачів (82,4% опитаних) акцентують на формуванні лексичних навичок, як рецептивних – на основі перегляду автентичних відеофрагментів, так і репродуктивних, відтворюючи засвоєні лексичні одиниці в говорінні і письмі;

- 3 викладачів (17,6% опитаних) вважають друковані тексти незмінно найбільш ефективними засобами формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності, у тому числі і в говорінні; 14 викладачів (82,4% опитаних) вважають автентичні відеофонограми ефективним засобом формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні;

- 3 викладачів (17,6% опитаних) вважають, що відеофонограми заохочують студентів, оскільки виконують розважальну функцію, проте не

сприяють інтенсивному накопиченню у студентів лексичних знань; 14 викладачів (82,4% опитаних) вважають, що використання автентичних відеофонограм допомагає занурити студентів у ситуації професійної діяльності, зацікавлює, активізує їхню усномовленнєву діяльність у процесі аудиторної роботи і, у такий спосіб, мотивує студентів до навчання;

- 4 викладачів (23,5% опитаних) не вважають за доцільне здійснювати аналіз навчальних потреб та інтересів, оскільки працюють згідно програми навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))» і не мають можливості внесення жодних змін до цієї програми; 13 викладачів (76,5% опитаних) на початку вивчення студентами навчальної дисципліни здійснюють аналіз їх навчальних потреб та інтересів за допомогою опитувань та анкетувань і намагаються враховувати потреби та інтереси студентів у процесі викладу тем, розгляду проблемних ситуацій, виконання проблемних завдань, проектів. Оновлюючи програми навчальних дисциплін, вони вносять відповідні зміни до цих програм, відображаючи у них навчальні потреби та інтереси студентів;

- 2 викладачів (11,8% опитаних) не здійснюють визначення тем, оскільки не беруть участі в укладанні програми навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))». 15 викладачів (88,2% опитаних): вивчають програми фахово зорієнтованих дисциплін підготовки бакалаврів спеціальності «готельно-ресторанна справа» і враховують визначені у них теми, вивчають зміст підручників з готельно-ресторанної справи британських та американських видавництв, вивчають зміст підручників з готельно-ресторанної справи українських видавництв, вивчають зміст підручників з англійської мови для готельно-ресторанної справи британських та американських видавництв, вивчають зміст підручників з англійської мови для готельно-ресторанної справи українських видавництв;

- до найбільш ефективних методів навчання, які доцільно використовувати у процесі формування професійно орієнтованої англомовної

лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, опитувані викладачі зараховують: рольові та ділові ігри, симуляції, проекти, презентації;

- 3 викладачів (17,6% опитаних) використовують лише друковані засоби навчання: підручники, навчальні посібники, статті у журналах і буклетах, ксерокопії, 14 викладачів (82,4% опитаних) організують прослуховування аудіо- та перегляд відеоматеріалів, використовують комп'ютерні програми для вивчення іноземних мов, залучають спеціальні сервіси для спілкування й соціальні мережі, працюють із веб-сайтами закладів розміщення і харчування;

- 14 викладачів (82,4% опитаних), які використовують відеоматеріали у процесі формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи здійснюють відбір відеофонограм з відеохостингу You Tube;

- 3 викладачів з 14, які використовують відеоматеріали у процесі формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи вважають оптимальною тривалістю відеофонограми (для студентів першого року навчання з рівнем володіння англійською мовою B1) 5 хв., 5 викладачів – 7-8 хв., 6 викладачів – 10 хв.;

- 3 викладачів (17,6% опитаних) мають досвід викладання англійської мови у ЗВО понад 35 років, 7 викладачів (41,2% опитаних) мають досвід викладання англійської мови у ЗВО понад 20 років, 5 викладачів (29,4% опитаних) мають досвід викладання англійської мови у ЗВО понад 10 років, 2 викладачі (11,8% опитаних) мають досвід викладання англійської мови у ЗВО понад 5 років.

Розроблені і запропоновані комплекси завдань для передекспериментального та післяекспериментального діагностування рівнів сформованості цільової компетентності у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи були однотипними: одного рівня складності (розраховані

на рубіжний і просунутий рівень сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні незалежного користувача (B1 –B2)), однакової структури з використанням ідентичних типів завдань, однакового обсягу, розраховані на однаковий час виконання.

Так, типовий комплекс завдань для оцінювання рівнів сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи включав (додаток Б, додаток В):

- заповнення пропусків у діалозі лексичними одиницями до ситуації «Welcoming guests in a hotel: checking-in» на основі перегляду автентичної відеофонограми тривалістю 2 хв. 50 с. з швидким темпом мовлення (загальна сума балів – 10 (по 1 балу за кожне із 10 правильно виконаних завдань));

- виконання тесту множинного вибору на вживання лексичних одиниць до ситуації «Checking in at Hotel» на основі раніше переглянутої автентичної відеофонограми (загальна сума балів – 10 (по 1 балу за кожне із 10 правильно виконаних завдань));

- виконання завдання на вживання мовленнєвих кліше (формул) у міні-діалогах до ситуації «How you would comfort your guests» (загальна сума балів – 20 (по 2 бали за кожне із 10 правильно вжитих мовленнєвих кліше));

- обмін думками в парах на тему «Hotel facilities» з використанням візуальних опор на основі переглянутого автентичного рекламного відеоролика про готель класу люкс. Тривалість відеоролика – 3 хв.60 с., темп мовлення – швидкий, тривалість діалогічного мовлення студентів – 5 хв., прогнозована кількість реплік для кожного студента – 20 розширених реплік з використанням лексичних одиниць сфери готельно-ресторанної справи та опорних фраз для реалізації комунікативних стратегій (загальна сума балів – 30 (нарахування балів здійснюється на основі запропонованих у дескрипторах рівнів сформованості цільової компетентності критеріїв (підрозділ 2.4, табл. 2.2) – максимум 6 балів за кожен виокремлений критерій));

- монолог-повідомлення на тему «Catering at the seaside resort hotel». Тривалість монологічного мовлення студентів – 3 хв., прогнозована кількість речень для кожного студента – 20 розширених висловлювань з використання лексичних одиниць сфери готельно-ресторанної справи та опорних фраз для реалізації комунікативних стратегій (загальна сума балів – 30 (нарахування балів здійснюється на основі запропонованих у дескрипторах рівнів сформованості цільової компетентності критеріїв (підрозділ 2.4, табл. 2.2) – максимум 6 балів за кожен виокремлений критерій).

На основі загальної отриманої суми балів (максимум 100 балів за виконання комплексу завдань) було здійснено розподіл студентів – учасників експерименту на експериментальну та контрольні групи (по 25 осіб у кожній). За середнім значенням кількісних показників рівня сформованості професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні в усіх учасників експерименту встановлено, що на етапі доекспериментального оцінювання рівень сформованості у них цільової компетентності відповідав середньому рівню елементарного користувача (A2). Для чистоти експерименту середнє значення кількісного показника рівня сформованості професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у студентів, віднесених до контрольної групи, на етапі передекспериментального діагностування було дещо вищим, ніж середнє значення кількісного показника рівня сформованості професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у студентів, віднесених до експериментальної групи (додаток Д, додаток Д1).

Експериментальне навчання тривало впродовж другого навчального семестру 2018-2019 н.р., проводилось на базі географічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка зі студентами першого курсу спеціальності «готельно-ресторанна справа» у межах навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))» в експериментальній групі (25 осіб), розподіленій на дві мовних підгрупи (12 і 13 студентів відповідно) із залученням 2 викладачів

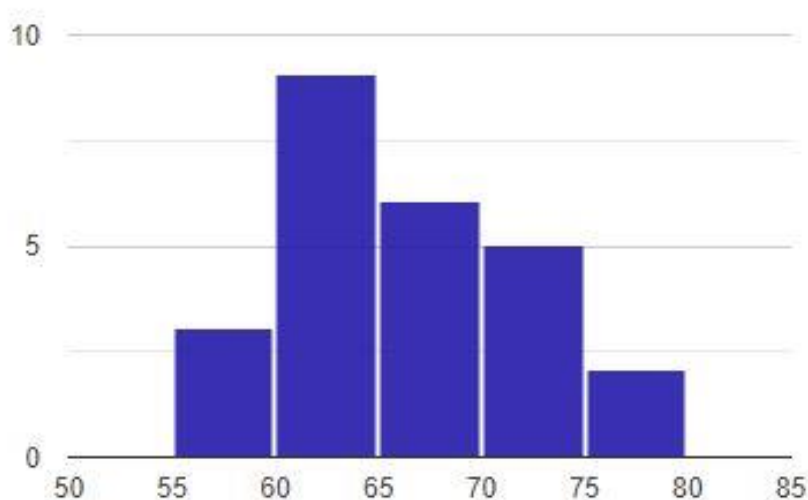
кафедри іноземних мов для природничих факультетів цього ж університету. Характер експериментального навчання визначено як циклічний: три етапи (ознайомчий, автоматизації та застосування) з використанням комплексів вправ усіх груп і підгруп із розробленої на основі автентичних відеоматеріалів підсистеми вправ (додаток Е) реалізовувались в межах кожної із запропонованих шести тем (підрозділ 2.4, табл. 2.4). У контрольній групі (25 осіб), також розподіленій на дві мовних підгрупи (12 і 13 студентів) із залученням двох викладачів, формування цільової компетентності відбувалось на засадах традиційної організації навчання англійської мови за професійним спрямуванням на кафедрі іноземних мов для природничих факультетів.

З урахуванням даних доекспериментального і післяекспериментального діагностування здійснено оцінювання рівнів сформованості у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності в говорінні та визначено динаміку їх зростання за період експериментального навчання.

Інтерпретацію результатів експерименту проведено у два етапи: перевірка нормальності розподілу даних вибірок експериментальної і контрольної групи щодо рівнів сформованості професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності у говорінні та обрахунок критерію, який перевіряє статистичну значущість різниці незалежних вибірок.

Для перевірки нормальності розподілу зображено частотну гістограму розподілу даних, а також обраховано тест Шапіро-Вілка (розподіл нормальний при $p > 0,05$). Оскільки у переважній більшості вибірок розподіл виявився ненормальним, а кількість спостережень була меншою, ніж 100, було визначено за доцільне здійснити обрахунок статистичної значущості між незалежними вибірками експериментальної і контрольної груп на етапах доекспериментального і післяекспериментального діагностування по медіані за допомогою непараметричного U-критерію Манна Вітні.

На рис. 3.1 можна спостерігати загальну відповідність гістограми теоретично нормальній кривій Гауса. Сильно виражена асиметрія чи ексцес, які свідчать про ненормальність розподілу, не спостерігаються.

Рис. 3.1. Частотна гістограма даних передекспериментального діагностування рівнів сформованості цільової компетентності у експериментальній групі

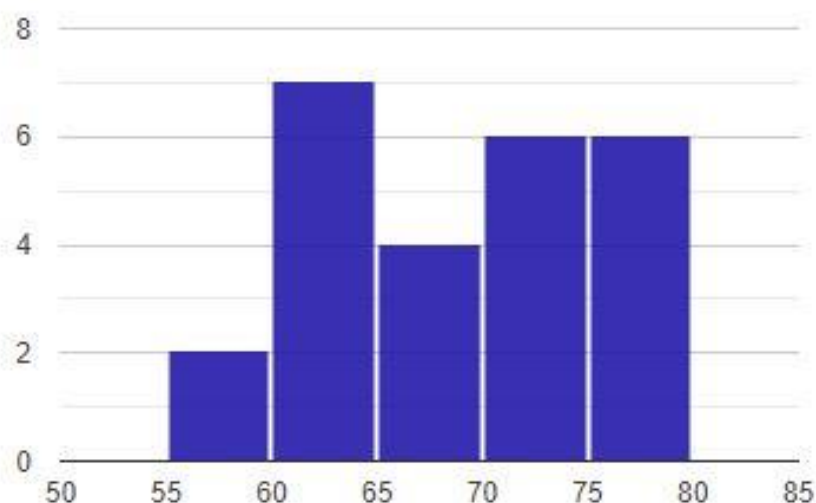
Математичне сподівання по критерію Шапіро-Вілکا також свідчить про нормальність розподілу (табл.3.1). Тому, загалом можна зробити висновок про нормальність розподілу даних в експериментальній групі на доекспериментальному етапі.

Таблиця 3.1.

Описові дані показників рівнів сформованості професійно орієнтованої англійської лексики компетентності у говорінні вибірки експериментальної групи на етапі передекспериментального діагностування

Кількість спостережень	25
Середнє арифметичне	65.6
Медіана	65
Математичне сподівання по критерію Шапіро-Вілка	0.362370

Щодо вибірки контрольної групи, на етапі доекспериментального діагностування зроблено висновок про ненормальність розподілу даних, оскільки зафіксовано невідповідність гістограми теоретично нормальній кривій Гауса – спостерігалась виражена асиметрія (рис. 3.2).

Рис. 3. 2. Частотна гістограма даних доекспериментального діагностування рівнів сформованості цільової компетентності у контрольній групі

Обрахунок математичного сподівання по критерію Шапіро-Вілка також засвідчив про ненормальність розподілу даних в контрольній групі на етапі доекспериментального діагностування (табл.3.2).

Таблиця 3.2.

Описові дані показників рівнів сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності у говорінні вибірки контрольної групи на етапі доекспериментального діагностування

Кількість спостережень	25
Середнє арифметичне	68.2
Медіана	68
Математичне сподівання по критерію Шапіро-Вілка	0.0397272

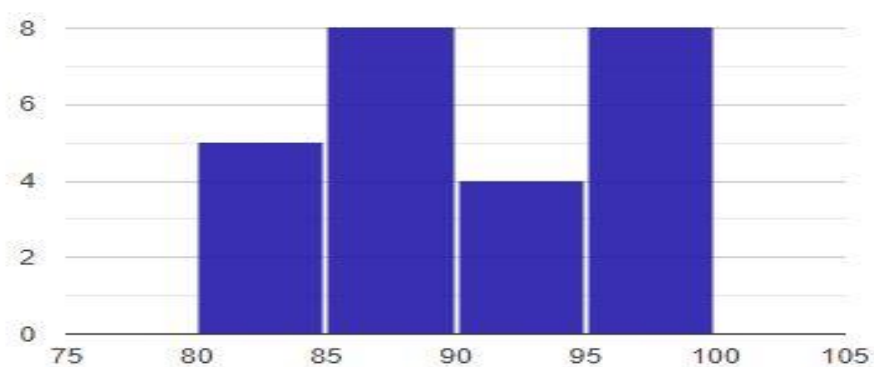
Зафіксовано, що різниця медіан у експериментальній та контрольній групах на етапі доекспериментального діагностування була статистично незначущою, оскільки показник математичного сподівання по U-критерію Манна-Вітні склав 0,117 (що є більшим, ніж 0,05). Це означає, що рівень сформованості професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у студентів експериментальної та контрольної груп на етапі доекспериментального діагностування був практично ідентичним (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Результати обрахунку U-критерію Манна-Вітні, співставлені з його критичними значеннями для етапу передекспериментального діагностування сформованості цільової компетентності

Математичне сподівання по U-критерію Манна-Вітні	0.117
--	-------

На етапі післяекспериментального діагностування рівнів сформованості професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності у говорінні у студентів експериментальної групи зроблено висновок про ненормальність розподілу даних в експериментальній групі, оскільки зафіксована невідповідність гістограми теоретично нормальній кривій Гауса, спостерігалася асиметрія, що свідчить про ненормальність розподілу (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Частотна гістограма даних етапу доекспериментального діагностування рівнів сформованості цільової компетентності у експериментальній групі

Обрахунок математичного сподівання по критерію Шапіро-Вілка також засвідчив ненормальність розподілу (табл. 3.4). Тому, загалом можна зробити висновок про ненормальність розподілу даних в експериментальній групі на післяекспериментальному етапі.

Таблиця 3.4.

Описові дані показників рівнів сформованості професійно орієнтованої англійської лексичної компетентності у говорінні вибірки експериментальної групи на етапі післяекспериментального діагностування

Кількість спостережень	25
Середнє арифметичне	90.04
Медіана	89
Математичне сподівання по критерію Шапіро-Вілка	0.0382139

Ненормальність розподілу даних на етапі післяекспериментального діагностування зафіксовано й у контрольній групі. На рис. 3.4 можна спостерігати невідповідність гістограми теоретично нормальній кривій Гауса. Спостерігається асиметрія, що може свідчити про ненормальність розподілу.

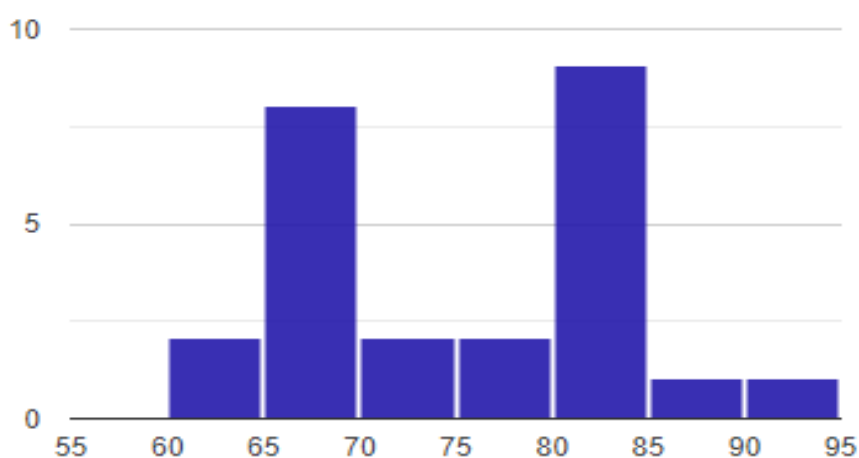

Рис. 3.4. Частотна гістограма даних етапу післяекспериментального діагностування рівнів сформованості цільової компетентності у контрольній групі

Обрахунок математичного сподівання по критерію Шапіро-Вілка також свідчить про ненормальність розподілу (табл. 3.5). Тому, загалом можна зробити висновок про ненормальність розподілу кількісних показників рівнів сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у студентів контрольної групи на етапі післяекспериментального діагностування.

Таблиця 3.5.

Описові дані показників рівнів сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні вибірки контрольної групи на етапі післяекспериментального діагностування

Кількість спостережень	25
Середнє арифметичне	74.24
Медіана	77
Математичне сподівання по критерію Шапіро-Вілка	0.0189672

Різниця медіан у експериментальній та контрольній групі на етапі післяекспериментального діагностування була статистично значущою, оскільки показник математичного сподівання по U-критерію Манна-Вітні склав 0.000000044, що є суттєво меншим, ніж 0,05 (табл. 3.6).

Таблиця 3.6.

Результати обрахунку U-критерію Манна-Вітні, співставлені з його критичними значеннями для етапу післяекспериментального діагностування рівнів сформованості цільової компетентності в експериментальній та контрольній групі

Математичне сподівання по U-критерію Манна-Вітні	0.000000044
--	-------------

Проведені обрахунки доводять, що рівні сформованості цільової компетентності у студентів експериментальної та контрольної груп на етапі післяекспериментального діагностування кардинально відрізняються.

Значну відмінність між даними вибірок експериментальної і контрольної групи зафіксував порівняльний аналіз даних по медіані й середньому арифметичному: у контрольній групі медіана склала 77 балів, у той час як у експериментальній групі – 89, середнє арифметичне у контрольній групі склало 74.24, у той час як у експериментальній групі – 90.04 (табл. 3.4, 3.5).

Після завершення експериментального навчання переважна більшість студентів експериментальної групи демонструвала володіння професійно орієнтованою англomовною лексичною компетентністю в говорінні на просунутому рівні незалежного користувача – B2, у той час як переважна більшість студентів контрольної групи демонструвала володіння професійно орієнтованою англomовною лексичною компетентністю в говорінні на рубіжному рівні незалежного користувача – B1.

Усі наведені у підрозділі 3.1 дисертації обрахунки та спостереження проведено за допомогою програмного забезпечення Excel 2013, Word 2013 і статистичного сайту <http://www.statskingdom.com>.

Отримані дані підтверджують валідність першої гіпотези експериментального дослідження щодо високої ефективності формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи за умови організації навчання за експериментальною методикою, а відтак – свідчать про доцільність застосування експериментальної методики у процесі іншомовної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи у ЗВО.

До чинників ефективності експериментальної методики відносимо:

- 1) взаємозалежність розширення активного лексичного мінімуму студентів й зростання рівнів сформованості у них професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні;

- 2) використання навчальних стратегій міцного запам'ятовування на основі розвитку навичок семантизації з метою закріплення лексичних одиниць у довготривалій пам'яті та їх активізації у активному словниковому запасі студентів;
- 3) автоматизацію навичок реплікування в діалогічному мовленні й оформлення власних висловлювань у монологічному мовленні з опорою на лексичні одиниці і словосполучення (у т. ч. терміни) та мовленнєві кліше (формули);
- 4) застосування автентичних відеофонограм як ефективних засобів занурення студентів у проблемну ситуацію усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи й активізації їх усномовленнєвої діяльності завдяки мотивації за рахунок професіоналізації змісту навчання.

На основі результатів дослідження і з урахуванням отриманих даних методичного експерименту доцільно укласти методичні рекомендації щодо застосування експериментальної методики у практиці іншомовної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи у ЗВО.

3.2. Методичні рекомендації щодо формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів

Динамічний розвиток міжнародного туризму та сфери гостинності зумовлює необхідність удосконалення іншомовної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. Майбутні фахівці готельно-ресторанної справи повинні демонструвати високий рівень володіння англійською мовою. Реалізація писемного або усного професійно орієнтованого спілкування англійською мовою залежить від рівня

сформованості англомовної лексичної компетентності, адже спілкування відбувається на основі смислів, які закладені в лексиці.

Теоретичні положення, обґрунтовані в нашому дослідженні, а також результати експериментального навчання дозволяють сформулювати методичні рекомендації щодо формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів.

Запропонована методика формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи реалізована в межах нормативної навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))». У процесі формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи необхідно враховувати її структуру, яку складають: лексичні знання, лексичні навички (рецептивні та репродуктивні), лексична усвідомленість.

Інтеріоризація лексичних знань (знання звукової та графічної форми слова; правил читання лексичних одиниць; семантики слів; про здатності слів мати синоніми, антоніми, омоніми, пароніми, стилістичну і соціокультурну забарвленість; про типи словників; схожості та розбіжності у лексичних системах рідної й іноземної мов) супроводжується продуктивним мовленням та автоматизованим сприйняттям мовця і завершується формуванням лексичних навичок (рецептивних та репродуктивних). Сформованість рецептивних лексичних навичок надає студентам можливість розпізнавати та розуміти вивчені слова в усному мовленні. Сформованість репродуктивних навичок надає студентам можливість правильно підбирати слова відповідно до комунікативного наміру.

За допомогою говоріння реалізується усне спілкування іноземною мовою як у діалогічній, так і в монологічній формах. Діалогічне та монологічне мовлення наділене психологічними і мовними особливостями. До психологічних особливостей діалогічного мовлення відносимо:

зверненість, ситуативність, експресивність, емоційність, спонтанність; до мовних особливостей – еліптичність, наявність мовних кліше (формул), ненормативність. Одиницею навчання діалогічного мовлення є діалогічна єдність, яка характеризується структурною, інтонаційною і семантичною завершеністю. Перша репліка діалогічної єдності завжди ініціативна, друга може бути повністю реактивною, або реактивно-ініціативною. Поширеними у професійно орієнтованому усному спілкуванні фахівців готельно-ресторанної справи функціональними типами діалогів є: діалог–розпитування, діалог–домовленість, діалог–обмін думками, діалог–обговорення, дискусія. Окрім досягнення автоматизованого вживання лексичних одиниць, у тому числі термінів, студентам необхідно опанувати навички передачі максимальної автентичності використаних мовленнєвих кліше (формул соціального спілкування), висловлювань, які виражають схвалення, сумнів, здивування, незадоволення.

Психологічними особливостями монологічного мовлення є: зверненість, інформативність, тематичність, контекстуальність, ситуативність, модальність, відносна безперервність, послідовність, логічність, розгорнутість. До мовних особливостей монологічного мовлення належать: зв'язність, структурна завершеність речень, повнота висловлювання, складний синтаксис, розгорнутість й різноструктурність фраз.

Встановлено, що найбільш поширеними типами монологів серед фахівців готельно-ресторанної справи є: монолог–повідомлення (ділова доповідь); монолог–переконання; монолог–презентація (презентація–доповідь та презентація–реклама). Монолог–повідомлення та монолог–переконання не є підготовленим, публічним мовленням і реалізується в процесі спілкування з клієнтами, керівництвом, колегами. Презентація (презентація–реклама) – підготовлена, публічна, індивідуальна промова на професійну тему, спрямована на інформування слухачів (споживачів) з метою позитивної оцінки (переконання аудиторії). Студентам необхідно

опанувати навички використання мовленнєвих кліше (формул), засобів міжфразового зв'язку, фраз, що привертають увагу слухача, стилістично забарвленої лексики, експресивної лексики тощо.

У процесі формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів необхідно зосереджувати увагу на: розвитку у студентів аналітичного і критичного мислення, уваги, уяви, сприйняття з використанням навчальних когнітивних, мнемічних, компенсаторних стратегій, формуванні лексичних навичок, створенні навчальних ситуацій з метою відтворення сценаріїв професійно орієнтованого спілкування у типових ситуаціях усного англомовного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи, «зануренні» майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи у комунікативну ситуацію професійно орієнтованого спілкування із використанням реалій та автентичних відеоматеріалів, зміщенні акценту процесу навчання з особистості викладача на особистість студента як активного учасника навчального процесу, інтегрованому навчанні лексики й говоріння, розвитку вмінь використовувати ефективні комунікативні стратегії, застосуванні інтерактивних методів навчання, зокрема: дидактичних ігор (рольових, ділових, симуляцій), виконанні групових проектів, презентуванні й обговоренні результатів групових проектів.

Студентів необхідно ознайомлювати з навчальними когнітивними, мнемічними, компенсаторними стратегіями, які сприяють підвищенню ефективності процесу засвоєння лексичних одиниць, а також комунікативними стратегіями, які дозволяють досягти комунікативної мети у процесі професійно орієнтованого усного спілкування. Навчальні когнітивні стратегії використовують для того, щоб зрозуміти і відтворити новий матеріал; мнемічні стратегії необхідні для оптимізації процесів отримання, збереження у пам'яті та відтворення інформації; компенсаторні стратегії дають можливість подолати недостатність знань за допомогою використання

вербальних і невербальних засобів спілкування, використовуючи мовну та контекстуальну здогадку.

Комунікативні стратегії (інформативні, аргументативні, експланаторні, пізнавальні, довідкові) формують вектор комунікації. Оволодівши комунікативними стратегіями та усвідомивши кореляції між дискурсом і жанрами в комунікативному просторі, студенти в конкретній комунікативній ситуації володіють здатністю гнучко видозмінити свої інтенції, вибрати відповідний дієвий хід спілкування.

Рекомендовано створювати невимушену атмосферу реального спілкування в умовах академічного середовища з урахуванням компонентів ситуативної позиції та взаємовідносин між комунікантами, а також жарно-стильової природи дискурсу усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи.

Автентичні відеоматеріали відіграють важливу роль у навчанні лексики та говоріння. Одночасна актуалізація двох каналів надходження інформації (поєднання звукових та зорових образів), по-перше, збільшує темп сприйняття й розуміння мовлення, по-друге, завдяки домінуванню зорового аналізатора ефект сприйняття, переробки і запам'ятовування інформації підсилюється.

Динамічна наочність формує установку на осмислено-логічне запам'ятовування лексичної інформації, забезпечує глибшу семантизацію слова, розкриває відтінки значення, смисл, систему його зв'язків. У процесі перегляду у глядачів виникають естетичні почуття, співпереживання, позитивні та негативні емоції, глядачі стають активними учасниками подій, які відбуваються на екрані, зміст відеоматеріалів пробуджує творчу особистість.

Використання навчального онлайн ресурсу в інтерактивному режимі забезпечує студентам можливість поповнювати свій активний словниковий запас шляхом багаторазового прослуховування лексичних одиниць у процесі перегляду відеофрагментів, виконання лексичних вправ множинного вибору,

роботи з тематичним тезаурусом, виконання словникових ігор та вікторин. Таким чином, рекомендується використання таких Інтернет сервісів як YouTube, веб-форум та відео чат з носіями мови. Техніко-дидактична можливість паузового перегляду YouTube (за допомогою стопкадру) дозволяє зосередитися на відібраних лексичних одиницях, подолати труднощі сприйняття інформації. Технічні характеристики віртуальної кімнати онлайн відеочату, де відбувається спілкування міні-групи, дозволяють учасникам вести як діалоги, так і монологи, полілоги, дискусії.

Перегляд автентичних відеоматеріалів сприяє: навчанню аудіювання автентичного мовлення, мимовільному засвоєнню певної кількості нових лексичних одиниць за рахунок їх багаторазового повторення, сприйманню і засвоєнню правильного вимовляння тих чи інших слів, особливо слів із ускладненим фонетичним оформленням, ознайомленню студентів з цінною соціокультурною інформацією, розвитку навичок усного та писемного мовлення. Ретельно підібраний відеоматеріал є джерелом створення ситуації для рольової, ділової гри чи симуляції. Студенти відтворюють ролі та загальний контекст комунікативної ситуації, який черпають із самого відеофрагменту.

При перегляді автентичних відеоматеріалів виникають певні труднощі, які спричинені низкою чинників: умовами сприймання відео повідомлення, індивідуально-психологічними особливостями глядача, мовними характеристиками відеоповідомлення.

Щоб темп мовлення не став перешкодою в процесі сприймання, викладач може вповільнити швидкість презентування відеоповідомлення за рахунок збільшення тривалості пауз між його смисловими частинами. Нормативний параметр тривалості відеоповідомлення для рівня B2 складає максимум 10–12 хвилин з метою уникнення сенсорної втоми.

При наявності певних труднощів (складний рівень мови, завищений обсяг інформації, відсутність досвіду сприймання усного мовлення)

доцільним є дворазове пред'явлення одного й того ж відеофрагменту. Повторне пред'явлення покращує розуміння на 16,5%.

У процесі формування англомовної лексичної компетентності в говорінні студенти вчаться висловлювати свої думки в усному діалогічному / монологічному мовленні у межах тем: категорії закладів розміщення та закладів харчування; послуги, зручності та засоби обслуговування закладів розміщення; послуги та засоби обслуговування закладів харчування; здійснення резервувань; привітання гостей, процедура реєстрації, вирішення проблем у процесі реєстрації; аналіз потреб клієнтів; служба прибирання; обслуговування номерів; здійснення оплати за проживання; сервірування столу; подавання їжі та напоїв у номери, обговорення меню; приймання замовлення у закладах харчування різних категорій; типові меню закладів харчування різних категорій; правила кухні; національні страви; толерування культурних відмінностей; оплата рахунку в закладі харчування.

Кількість навчального часу, відведеного для аудиторної роботи студентів впродовж другого семестру першого року навчання (коли програмними вимогами навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))» передбачена професіоналізація змісту навчання, становить 32 год. Рекомендуємо на кожному аудиторному занятті відводити 10-20 хв. для перегляду автентичного відеоматеріалу (з дворазовим презентуванням) та 20-30 хв. для виконання вправ на розвиток лексичних навичок й лексичної усвідомленості, а також умінь в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

Одночасно студенти, виконуючи запропоновані комплекси вправ (підсистема яких виступає системотвірним компонентом лінгводидактичної моделі формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні), засвоюють знання про особливості семантики та вживання англомовних термінів готельно-ресторанної справи, оволодівають навичками оперування лексичним матеріалом. У процесі моделювання реальних типових ситуацій усного професійно орієнтованого спілкування

фахівців готельно-ресторанної справи доцільно створювати проблемні ситуації, які студенти повинні опрацювати, проаналізувати та вирішити.

До ситуацій усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи належать: реалізація послуг та товарів (резервування, підтвердження бронювання, зустріч гостей, процедура реєстрації при поселенні, процедура виселення, обслуговування гостей (прибирання номерів, зміна білизни і рушників і т.д.), оплата послуг закладу, розгляд скарг клієнтів готелю і ресторану, принесення вибачень клієнтам, узгодження процедури компенсації з клієнтами та ін.); вивчення і аналіз потреб і пріоритетів гостей і споживачів послуг у процесі безпосереднього усного спілкування з ними, зокрема порозуміння з клієнтами – представниками інших країн і культур; діяльність працівників закладу (встановлення, обговорення і уточнення виробничих завдань, поточних, короткострокових та довгострокових цілей; встановлення і уточнення графіків роботи працівників, постачання продовольчих та матеріально-технічних ресурсів); підвищення професійної кваліфікації працівників готельно-ресторанній сфери, обговорення шляхів вдосконалення якості послуг та продукції (семінари, вебінари, тренінги, відеочати, конференції, зокрема онлайн конференції і т.д.).

Важливим чинником ефективного оволодіння професійно орієнтованою англомовною лексичною компетентністю в говорінні є обґрунтований, методично коректно здійснений відбір навчального матеріалу. За одиниці відбору навчального матеріалу прийнято, у першу чергу, лексичні одиниці. Автентичні відеоматеріали у контексті нашого дослідження виконують функції як джерел відбору лексичних одиниць, так і одиниць відбору навчального матеріалу.

Пропонуємо здійснювати відбір лексичних одиниць за такими якісними критеріями: професійної спрямованості й значущості, тематичності, функціонально-цільової відповідності, частотності, сполучуваності;

словотвірної здатності. До якісних критеріїв відбору відеофонограм належать: автентичність, професійна спрямованість і значущість, тематичність, функціонально-цільова відповідність, проблемність, лексична насиченість, мотиваційна цінність, відповідність рівню володіння студентами іноземною мовою, авторитетність та доступність джерела. Кількісними критеріями відбору одиниць навчального матеріалу є: його обсяг, тобто кількість презентованих лексичних одиниць, тривалість відеофонограми для аудиторної роботи (з огляду на обмеженість у часі), темп мовлення.

Оптимальний середній темп мовлення для розвитку аудитивної компетентності та розвитку компетентності в говорінні на основі попереднього прослуховування аудіоматеріалів та перегляду відеоматеріалів становить 150 слів за хвилину. На старших курсах в аудіотекстах / відеотекстах повинен домінувати швидкий темп – 220 слів за хвилину. В свою чергу, обсяг тексту для відеоперегляду монологічного мовлення складає 180–250 слів з кількістю незнайомих лексичних одиниць до 10%; обсяг тексту для відеоперегляду діалогічного мовлення складає 250–300 слів (10–40 реплік) з такою ж кількістю незнайомих лексичних одиниць – до 10%.

У процесі дослідження відібрано 32 відеофонограми, що містять власне термінологічну лексику, представляють типові, здебільшого – проблемні ситуації усного професійно орієнтованого спілкування фахівців готельно-ресторанної справи, відповідають інтересам і навчальним потребам студентів і за своїм характером є мотивуючими для студентів у плані активізації їхньої усномовленнєвої діяльності.

Для зручності використання відеофонограм пропонуємо укласти і за тематичним принципом організувати хотліст цих відеофонограм, представлених на авторитетних веб-ресурсах (зокрема на каналі YouTube, веб-сторінках професійних організацій туризму, готелів, ресторанів, телеканалів (телерепортажі), у відеоблогах відомих експертів у сфері готельно-ресторанної справи (інтерв'ю)). В мовному плані відеотекст має співвідноситись з рівнем володіння майбутніми фахівцями готельно-

ресторанної справи англійською мовою, а саме від рівня B1 на початкових етапах навчання до рівня B2 на його подальших етапах. Необхідно пам'ятати, що перенасиченість відеотекстів новими лексичними одиницями, утруднює їх сприйняття та розуміння.

Для вираження власних думок та ідей у процесі говоріння, а також для сприйняття і розуміння думок інших студентів у процесі аудіювання студенти повинні володіти активним лексичним мінімумом. Під час сприйняття висловлювань інших студентів у процесі аудіювання студенти повинні оволодіти пасивним лексичним мінімумом, який слугує базовою основою для формування потенційного словника студента. Нами укладено лексичний мінімум, який налічує 555 лексичних одиниць професійної сфери, у тому числі термінів концептосфери готельно-ресторанної справи для засвоєння студентами 1-го курсу бакалаврату спеціальності «готельно-ресторанна справа» у процесі вивчення ними навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))». Згодом цей лексичний мінімум встановиться як активний лексичний мінімум у студентів з просунутим рівнем незалежного користувача (B2) сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні.

Враховуючи поступальність процесу формування англомовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, ми рекомендуємо здійснювати формування у цих фахівців цільової компетентності у три етапи:

- 1) ознайомлення;
- 2) автоматизації;
- 3) застосування.

На етапі ознайомлення необхідно передбачити набуття студентами відповідних декларативних і процедурних знань. Ознайомлення із лексичною системою англійської мови передбачає аналіз лексичних одиниць, оволодіння відповідними правилами. Таким чином, вправи повинні бути

спрямовані на ідентифікацію та розкриття значень лексичних одиниць, на виконання операцій вибору, трансформації, групування.

Метою етапу автоматизації є формування лексичних навичок у говорінні. Вправи, розроблені для цього етапу формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні, спрямовані на формування та удосконалення лексичних навичок у мовленнєвій діяльності. Типові мовленнєві зразки слугують орієнтирами для подальшого самостійного лексико-граматичного оформлення власних висловлювань діалогічного та монологічного мовлення.

На етапі застосування здійснюється удосконалення лексичних навичок у мовленні для вирішення комунікативних завдань. Вправи забезпечують актуалізацію студентом цілих лексичних блоків, мовленнєвих кліше, стійких та змінних словосполучень для реалізації відповідних комунікативних стратегій.

Відповідно до виділених етапів, ми рекомендуємо використання у процесі навчання підсистеми вправ, яка складається з 5 груп та 10 підгруп:

1. Група вправ на ознайомлення з лексичними одиницями:
  - 1) підгрупа вправ на ознайомлення з окремими лексичними одиницями;
  - 2) підгрупа вправ на ознайомлення з лексичними одиницями у контексті.
2. Група вправ на семантизацію лексичних одиниць:
  - 1) підгрупа вправ на семантизацію лексичних одиниць у словосполученнях / реченнях;
  - 2) підгрупа вправ на семантизацію лексичних одиниць у тексті.
3. Група вправ на лексичне оформлення діалогічних і монологічних єдностей:
  - 1) підгрупа вправ на розпізнавання, та продукування лексичних одиниць (у т.ч. термінів), словосполучень;

2) підгрупа вправ на вживання лексичних одиниць (у т.ч. термінів) у реченнях в однотипних мовленнєвих ситуаціях.

4. Група вправ на лексичне оформлення діалогічних і монологічних висловлювань понадфразового рівня:

1) підгрупа вправ на розпізнавання та продукування лексичних одиниць у мінідіалогах;

2) підгрупа вправ на розпізнавання та продукування лексичних одиниць у міні монологіях.

5. Група вправ на лексичне оформлення діалогічних і монологічних висловлювань текстового рівня:

1) підгрупа вправ на застосування лексичних одиниць у діалогах;

2) підгрупа вправ на застосування лексичних одиниць у монологіях.

Таким чином, з метою ефективної організації процесу оволодіння майбутніми фахівцями готельно-ресторанної справи професійно орієнтованою англомовною лексичною компетентністю в говорінні варто враховувати всі проаналізовані вище чинники цього процесу.

Доведена у процесі проведення методичного експерименту гіпотеза нашого дослідження дозволяє стверджувати, що високого рівня сформованості у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи англомовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні можна досягти за умови реалізації експериментальної методики, яка базується на положеннях комунікативного інтерактивного, студентоцентристського, соціолінгвістичного підходів, забезпечує поетапність формування англомовної лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, передбачає виконання підсистеми вправ на основі відібраного відповідно до обґрунтованих критеріїв матеріалу з використанням автентичних відеоматеріалів.

Висновки до розділу 3.

Методичний експеримент, організований із метою доведення гіпотези дослідження про ефективність розробленої методики формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні з використанням автентичних відеоматеріалів організовано на базі географічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка зі студентами першого курсу спеціальності «готельно-ресторанна справа» упродовж другого семестру 2018-2019 н. р. у процесі вивчення ними навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))», адже саме у другому семестрі першого року навчання програмними вимогами навчальної дисципліни передбачена професіоналізація змісту навчання. Учасниками методичного експерименту були 50 студентів першого курсу бакалаврату спеціальності «готельно-ресторанна справа» та 4 викладачі кафедри іноземних мов для природничих факультетів.

До неварійованих умов експерименту належали: кількісний і особистісний склад учасників експериментальної та контрольної груп, тривалість експериментального навчання, перелік тем, типи завдань для доекспериментального та післяекспериментального діагностування рівня сформованості цільової компетентності, критерії та показники рівня сформованості цільової компетентності. Варійованими умовами експерименту були: відібраний навчальний матеріал, розроблена підсистема вправ, методи і засоби навчання.

Мета методичного експерименту полягала у перевірці гіпотез експерименту щодо ефективності формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

Відповідно до мети й завдань дослідження, експеримент охоплював п'ять етапів: підготовчий, доекспериментального діагностування,

експериментального навчання, післяекспериментального діагностування, опрацювання й інтерпретації отриманих даних.

Підготовка методичного експерименту відбувалась із залученням низки якісних та кількісних емпіричних методів дослідження і передбачала: наукове спостереження за організацією процесу вивчення англійської мови майбутніми фахівцями готельно-ресторанної справи (залучено 4 українських ЗВО), вивчення досвіду щодо формування професійно орієнтованої лексичної компетентності у говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи (17 викладачів кафедр іноземних мов), опитування педагогів і студентів стосовно ефективності застосування аутентичних відеоматеріалів у процесі навчання говорінню (17 викладачів та 83 студенти), навчальних потреб та інтересів суб'єктів навчання (83 студенти); опитування фахівців готельно-ресторанної справи з метою виявлення типових і проблемних ситуацій їх усного професійно орієнтованого спілкування (12 молодих фахівців – випускники ЗВО з досвідом професійної діяльності до 3 років; 11 фахівців із досвідом професійної діяльності до 10 років та 8 фахівців із досвідом професійної діяльності понад 20 років).

Опрацювання й інтерпретація отриманих даних полягали у якісному та кількісному аналізі показників рівня сформованості цільової компетентності на етапах доекспериментального (з метою поділу учасників методичного експерименту (50 студентів та 4 викладачі) на експериментальну (25 студентів і 2 викладачі), і контрольну (25 студентів і 2 викладачі) групи) та післяекспериментального діагностування із застосуванням методів математичної статистики – критерію Шапіро-Вілка та критерію Манна-Вітні.

Експериментальне навчання проводилось в експериментальній групі, розподіленій на дві мовних підгрупи, впродовж одного навчального семестру і передбачало реалізацію підсистеми вправ, розробленої з використанням автентичних відеоматеріалів.

Отримані дані підтвердили ефективність експериментальної методики й доцільність її застосування у процесі іншомовної підготовки майбутніх

фахівців готельно-ресторанної справи у ЗВО. Результати дослідження впроваджені у практику іншомовної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи чотирьох ЗВО, про що свідчать відповідні акти, представлені у додатках.

На основі результатів дослідження і з урахуванням аналізу даних методичного експерименту укладено методичні рекомендації щодо застосування експериментальної методики у практиці іншомовної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи у ЗВО.

Основні положення цього розділу дисертації висвітлені у публікаціях автора [112; 113; 115; 117; 119].

ВИСНОВКИ

Теоретичні узагальнення та отримані практичні результати дають підстави для таких висновків:

1. Аналіз сучасного стану проблеми дослідження продемонстрував доцільність розробки методики формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні.

Англомовна професійно орієнтована лексична компетентність у говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи – здатність таких фахівців до коректного лексичного оформлення усних висловлювань у монологічному і діалогічному мовленні, успішної організації усномовленнєвої англомовної діяльності з метою реалізації професійних функцій, зумовлених професійними мотивами, якостями і вміннями у типових і нестандартних ситуаціях професійно орієнтованого спілкування. Основними компонентами професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні є: лексичні знання, лексичні навички (рецептивні та репродуктивні), лексична усвідомленість.

У методиці навчання іноземних мов говоріння визначають як усний продуктивний вид мовленнєвої діяльності, за допомогою якого реалізується усне спілкування іноземною мовою як у діалогічній, так і в монологічній формах. Поширеними функціональними типами діалогів серед фахівців готельно-ресторанної справи є: діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-обмін думками, діалог-обговорення, дискусія. До найбільш поширених типів монологів належать: монолог-повідомлення (ділова доповідь); монолог-переконання; монолог-презентація (презентація-повідь та презентація-реклама).

2. Формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів на засадах комунікативного, інтерактивного, студентоцентристського,

соціолінгвістичного підходів забезпечить ефективність цього процесу. До принципів формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів належать: загальнометодичні (ситуативність; комунікативна активність; комунікативна цінність; занурення) та специфічні для контексту нашого дослідження (цільовий рівень володіння англійською мовою за професійним спрямуванням, опори на комунікативні стратегії й мовленнєві кліше, паралельної активізації зорового та слухового каналів сприйняття інформації).

3. На основі визначених цілей навчання (практичної, розвивальної, загальноосвітньої, виховної) конкретизовано зміст формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні в говорінні з використанням автентичних відеоматеріалів.

До предметного аспекту віднесено сферу готельно-ресторанної справи, комунікативні цілі і наміри, теми, проблеми, проблемні ситуації, проблемні завдання, мовний матеріал, мовленнєвий матеріал, соціолінгвістичний матеріал, навчальні когнітивні, мнемічні, компенсаторні стратегії.

Процесуальний аспект охоплює мовленнєві навички (лексичні навички і уміння говоріння), вправи і завдання для їх розвитку, відповідні знання, навички і уміння оперування соціолінгвістичним матеріалом, вправи і завдання для їх розвитку, соціолінгвістичні знання, навички оперування мовним матеріалом, вправи для їх розвитку, відповідні мовні знання, уміння оперувати навчальними когнітивними, мнемічними, компенсаторними стратегіями.

Обґрунтовано критерії відбору лексичних одиниць: професійна спрямованість і значущість, тематичність, функціонально-цільова відповідність, частотність, сполучуваність, словотвірна здатність; а також критерії відбору відеофонограм, що є водночас джерелами відбору

лексичного професійно орієнтованого навчального матеріалу: автентичність, професійна спрямованість і значущість, тематичність, функціонально-цільова відповідність; проблемність; мотиваційна цінність, відповідність рівню володіння студентами іноземною мовою, авторитетність та доступність джерела. На основі зазначених критеріїв здійснено відбір 32 відеофонограм і 555 лексичних одиниць.

4. Виділено три етапи формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів:

1) ознайомлення, на якому відбувається формування знань про лексичну систему англійської мови, семантизація та демонстрація особливостей уживання лексичних одиниць;

2) автоматизація, що полягає у формуванні та вдосконаленні лексичних навичок у мовленнєвій діяльності;

3) застосування, на якому студенти вживають нову лексику, словосполучення, терміни у діалогічному та монологічному мовленні для вирішення комунікативних завдань.

Розроблено підсистему вправ, яка співвідноситься з виділеними етапами і містить 5 груп та 10 підгруп:

1) група вправ для ознайомлення з лексичними одиницями;

2) група вправ для семантизації лексичних одиниць (у т.ч. термінів);

3) група вправ для лексичного оформлення діалогічних і монологічних єдностей;

4) група вправ на лексичне оформлення діалогічних і монологічних висловлювань понадфразового рівня;

5) група вправ для лексичного оформлення діалогічних і монологічних висловлювань текстового рівня.

Сконструйовано лінгводидактичну модель формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних

відеоматеріалів у єдності цільового, методологічного, змістового, методично-організаційного, результативного компонентів і запропоновано тематико-часову характеристику реалізації лінгводидактичної моделі у процесі вивчення майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))» впродовж другого семестру першого року навчання за програмою бакалаврату.

5. Із метою перевірки ефективності запропонованої методики формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів у 2018-2019 н. р. у межах дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))» було проведено методичний експеримент (учасники – 50 студентів першого курсу бакалаврату спеціальності «готельно-ресторанна справа» та 4 викладачі кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка).

Експериментальне навчання проводилося в експериментальній групі і було організоване у п'ять етапів: підготовчий, доекспериментальне діагностування, експериментальне навчання, післяекспериментальне діагностування, опрацювання й інтерпретація отриманих даних.

Оцінювання динаміки зростання рівня сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи за період експериментального навчання здійснювалося за даними доекспериментального та післяекспериментального діагностування на основі визначення нормальності розподілу показників у вибірках експериментальної та контрольної груп за критерієм Шапіро-Вілка і встановлення статистичної значущості отриманих даних за критерієм Манна-Уїтні. Після завершення експериментального навчання більшість студентів експериментальної групи демонстрували володіння професійно орієнтованою англомовною лексичною

компетентністю в говорінні на просунутому рівні незалежного користувача – B2, у той час як контрольна група демонструвала володіння професійно орієнтованою англомовною лексичною компетентністю в говорінні на рубіжному рівні незалежного користувача – B1.

Результати експериментального навчання свідчать про валідність гіпотези дослідження щодо ефективності авторської методики формування цільової компетентності, красномовно доводять її ефективність і дозволяють зробити висновок про доцільність її застосування у процесі іншомовної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи у ЗВО.

Сформульовано методичні рекомендації щодо формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів.

Перспективним напрямом подальших наукових розвідок є дослідження формування у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи професійно орієнтованої іншомовної лексичної компетентності в читанні, аудіюванні та письмі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арнольд И. В. Основы научных исследований в лингвистике : учеб. пособие. Москва : Высшая школа, 1991. 140 с.
2. Баб'юк О. Відбір професійно орієнтованого матеріалу для навчання майбутніх фахівців сфери туризму монологу англійською мовою. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2018. № 2 (61). С. 19–24.
3. Баб'юк О. В. Формування професійно орієнтованої англійської компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02/ Терноп. нац. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2019. 274с.
4. Барсук С. Л. Сучасні підходи та принципи навчання англійської мови студентів вищих навчальних закладів. URL: http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_64/82.pdf (дата звернення: 17.11.2016).
5. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної генеалогії : навч. посіб. Київ : Видавничий центр «Академія», 2006. 248 с.
6. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Вид. центр «Академія», 2004. 342 с.
7. Баценко И. В. Формирование у студентов неязыкового вуза иноязычного лексикона (на материале английского языка) : автор. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Минский гос. лингв. ун-т. Минск, 2003. 20 с.
8. Безвін Ю. Г. Формування соціокультурної компетентності у майбутніх викладачів англійської мови засобами проектної діяльності : дис. ...канд. пед. наук: 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2018. 453 с.
9. Белявська О. О. Перцептивні стилі – запорука ефективного навчання. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2015. Вип. 18. С. 30–36.

10. Белова А. Д. Комунікативні стратегії і тактики: проблеми систематики. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2004. Вип.10. С. 11–16.
11. Биконя О. Організація самостійної позааудиторної роботи з англійської мови студентів економічних спеціальностей : монографія. Чернігів : ЧНТУ, 2015. 432 с.
12. Бирюк О. В. Методика формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів у навчанні читання англійськомовних публіцистичних текстів : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2006. 226 с.
13. Бичкова Н. І. Основи використання відеофонограми та фонограми для навчання іноземних мов. Київ : Віпол, 1999. Ч. 1. 107 с.
14. Бігич О. Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. *Іноземні мови*. 2012 (70). №2. С. 19–30.
15. Боднар С. В. Когнітивний підхід до формування англійськомовної лексичної компетентності студентів економічних спеціальностей. *Наука і Освіта*. 2014. №10. С. 34–37.
16. Бориско Н. Ф. Обучение устной монологической речи с использованием видеофонограммы в интенсивном курсе на начальном этапе языкового вуза (на материале немецкого языка) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Київ. держ. лінгв. ун-т. Київ, 1987. 226 с.
17. Борисова И. Н. Дискурсивные стратегии в разговорном диалоге. Русская разговорная речь как явление городской культуры / под. ред. Т.В. Матвеевой. Екатеринбург, 1996. С. 21–48.
18. Британ Ю. В. Формування професійно орієнтованої читацької компетенції у майбутніх викладачів англійської мови засобами Інтернет-ресурсів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2014. 501 с.
19. Бурак М. І. Взаємопов'язане формування у майбутніх викладачів англійської мови професійно орієнтованої компетентності в говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності : дис. .... канд.

- пед.наук : 13.00.02 / Терноп. нац. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2019. 247 с.
20. Буренко В. М. Особливості навчання усного мовлення: методичні поради. *Іноземні мови в навчальних закладах*. 2011. № 3. С. 4–6.
  21. Вайсбурд М.Л. Использование учебно-речевых ситуаций при обучении устной речи на иностранном языке. Обнинск : Титул, 2001. 128 с.
  22. Вацило О. В. Етапи навчання майбутніх інженерів-механіків англійського професійно орієнтованого монологічного мовлення. *Вісник Черкаського університету: Педагогічні науки*. 2017. № 15. С. 18–23.
  23. Вдовін В. В. Комунікативний підхід як оптимальний засіб вивчення іноземної мови у ВНЗ. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2007. № 586. С. 15–20.
  24. Гальскова Н. Д., Гез Н. И. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика. 3-е изд. Москва : Академия, 2006. 336 с.
  25. Гапонова С. В. Взаємозв'язок навчання видів мовленнєвої діяльності у процесі навчання іноземної мови. *Іноземні мови*. 2009. № 2. С. 13–16.
  26. Гнаткевич Ю. В. Навчання лексичного аспекту чужоземної мови у вищих навчальних закладах. Київ : Просвіта, 1999. 317 с.
  27. Гончарова Е. А. Персуазивность и способы ее языковой реализации в дискурсе рекламы. *Проблемы теории европейских языков. StudiaLinguistica*. 2001. № 10. С. 120–130.
  28. Гупка-Макогін Н. І. Навчання майбутніх фахівців з міжнародної економіки професійно орієнтованого англійського аудіювання у процесі самостійної роботи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Терноп. нац. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2016. 286с.
  29. Гурвич П. Б. Теория и практика эксперимента в методике преподавания иностранных языков. Владимир : Изд-во Владимирского пед. ин-та, 1980. 103 с.

30. Дацків О. П. Методика формування вмінь говоріння у майбутніх учителів англійської мови засобами драматизації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2012. 321 с.
31. Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация. Москва, 1989. 308 с.
32. Драб Н. Л. Навчання майбутніх економістів іншомовного професійно спрямованого монологічного мовлення (монологу-презентації німецькою мовою) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2005. 201 с.
33. Дученко Т. С. Обучение квалифицированной диалогической речи на основе ситуативно-тематического минимума на I курсе языкового вуза (английский язык) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. / Одесса, 1984. 233 с.
34. Дьячкова Я. О. Формування професійно спрямованої англійської компетентності в говорінні у майбутніх правознавців : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2015. 220 с.
35. Европейский гостиничный маркетинг : учебн. пособие. Москва : Финансы и статистика, 2003. 224 с.
36. Емельянова Н. А. Формирование оптимальной мотивации овладения иностранным языком студентами неязыкового вуза : дис. ... канд. пед. наук : 19.00.07 / Нижегород. гос. пед. ун-т. Н. Новгород, 1997. 229 с.
37. Жовтюк Н. П. Методика формування у майбутніх учителів лексичної компетентності у процесі навчання англійської мови після німецької : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Терноп. нац. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2015. 318 с.
38. Загальна психологія : підручник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднічук. Київ : Либідь, 2005. 464 с.
39. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. вид. С. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.

40. Задорожна І. П. Організація самостійної роботи майбутніх учителів англійської мови з практичної мовної підготовки : монографія. Тернопіль : Вид-во ТНПУ, 2011. 414 с.
41. Задорожна І. П. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англійською комунікативною компетенцією : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2012. 770 с.
42. Зайцева І. В. Формування у майбутніх філологів компетентності в англійському діалогічному мовленні на засадах проблемних ситуацій : дис... канд. пед. наук : 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2017. 284 с.
43. Зимняя И. А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке. Москва : Просвещение, 1991. 222 с.
44. Зонтова С. Є. Когнітивний підхід до навчання іншомовної лексики. *Проблеми сучасної педагогічної освіти* : збірник наук. праць. Ялта : РВВ КГУ, 2005. Вип. 8. Ч. 2. С. 89–93.
45. Зуенко Т. М. Типологічні риси технічного дискурсу. *Нова філологія. ЗНУ*. 2009. № 35. С. 83–85.
46. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. Омск : Изд-во Омск. гос. ун-та, 1999. 284 с.
47. Исупова М. М. Использование неигровых аутентичных видеоматериалов при обучении иностранному языку студентов неязыковых вузов. *Историческая и социально-образовательная мысль*. Кубань, 2016. Т. 8 (№ 2). С. 148–153.
48. Канюк О. Л. Формування вмінь іншомовного ділового спілкування майбутніх соціальних працівників в процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Ужгород. нац. ун-т. Ужгород, 2009. 225 с.
49. Карасик В. И. О типах дискурса. Языковая личность: институциональный и персональный дискурс. Волгоград, 2000. С. 5–20.

50. Карева Л. А. Использование стратегической компетенции в процессе обучения устному общению в аспекте диалога культур : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Моск. гос. лингв. ун-т. Москва, 2002. 253 с.
51. Кіржнер С. Е. Навчання майбутніх юристів усного професійно спрямованого англійського монологічного мовлення з використанням автентичної відеофонограми : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2009. 285 с.
52. Китайгородская Г. А. Методика интенсивного обучения иностранным языкам. Москва : Изд-во МГУ, 1986. 100 с.
53. Кодлюк І. В. Формування англійської компетентності в діалогічному мовленні майбутніх фахівців з туризму в коледжах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Терноп. нац. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2019. 274 с.
54. Козак С. В. Формування іншомовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців морського флоту : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Одеса, 2001. 224 с.
55. Колісник Ю. Текст і дискурс: проблеми дефініцій. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/6988/1/25.pdf> (дата звернення: 07.12.2017).
56. Колода С.О. Автентичні відеоматеріали на уроці французької мови як іноземної. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія*. Ч. І. Ялта: РВВКГУ, 2013. С. 224 – 230.
57. Конопляник Л. М., Коваленко О. О. Використання автентичних відеоматеріалів для формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх інженерів. URL: jrn1.nau.ua/index.php/visnikPP/article/12412 (дата звернення: 31.10.2017).
58. Конотоп О. С. Методика навчання майбутніх філологів англійського діалогічного спілкування з використанням відеофонограми: автор. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2010. 26 с.

59. Конотоп О.С. Переваги використання автентичної відеофонограми у вивченні іноземних мов і культур. *Міжнародний збірник наукових праць, присвячений 70-річному ювілею професора Алли Андріївни Калити*. С. 245 – 252. URL: <http://ela.kpi.ua:8080/bitstream/123456789/22382/1/245-252%20Конотоп.pdf> (дата звернення: 13.05.2017).
60. Корейба І. В. Методика навчання професійного читання майбутніх учителів німецької мови з використанням Інтернет-ресурсів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2011. 286 с.
61. Корнєєва І. О. Формування професійно орієнтованої англomовної компетентності в монологічному мовленні майбутніх дизайнерів : дис. .... канд. пед. наук : 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2019. 321 с.
62. Коробейнікова Т. І. Зміст і формування англomовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх вчителів. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*. 2014. № 49. С. 70 – 74.
63. Котловський А. М. Формування англomовної лексико-граматичної компетентності в говорінні майбутніх економістів у процесі самостійної роботи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Терноп. нац. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2017. 253 с.
64. Крылова Н. Ю. Формирование коммуникативной компетенции в чтении и аудировании на материале новостных текстов (1 сертификационный уровень) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Москва, 2004. 188 с.
65. Лapidус Б. А. Проблемы содержания обучения языку в языковом вузе : учеб. пособие. Москва : Высшая школа, 1986. 144 с.
66. Леонтьев А. А. Основы психолингвистики. Москва: Смысл, 1999. 288 с.
67. Лисак Г. Використання автентичних художніх фільмів у процесі навчання усному англomовного монологічного мовлення студентів. URL: elar.khnu.ua/jspui/bitstream/123456789/6911/Lysak_tezyconf.pdf (дата звернення: 06.08.2019).

68. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. Москва : Наука, 1984. 444 с.
69. Лурия А. Р. Письмо и речь: Нейролингвистические исследования : учеб. пособие для студентов психол. фак. высш. учеб. заведений. Москва : Издат. центр «Академия», 2002. 352 с.
70. Ляховицкий М.В. О некоторых базисных категориях методики обучения иностранным языкам. *Иностранные языки в школе*. 1973. № 1. С. 27–33.
71. Майхнер Х. Е. Корпоративные тренинги. Москва : ЮНИТИ, 2002. 354с.
72. Макаров М.Л. Основы теории дискурса. Москва : ИТДГК «Гнозис», 2003. 280 с.
73. Мартинова Р.Ю. Цілісна загально дидактична модель змісту навчання іноземних мов : монографія. Київ : Вища школа, 2004. 454 с.
74. Методика викладання іноземних мов у вищій школі / за ред. проф. Ю.О. Жлуктенка. Київ : Вища школа, 1971. 224 с.
75. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. /за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
76. Микитенко Н.О., Котловський А. М. Міжкультурна комунікація як умова формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців нефілологічних спеціальностей. *Педагогічний альманах*. 2018. Вип. 39. С. 75 –84.
77. Микитенко Н. О. Теорія і технології формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей : дис. .... д-ра пед. наук : 13.00.04; 13.00.02./ Терноп. нац. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2011. 450 с.
78. Микитенко Н.О. Технологія формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю: монографія. Тернопіль : ТНПУ, 2011. 411с.

79. Мильруд Р.П. Речевая ситуация как методический прием обучения. *Иностранные языки в школе*. 1982. № 1. С. 7 – 12.
80. Митник М.М. Навчання іншомовної професійної презентації майбутніх фахівців сфери туризму : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. / Держ. заклад «Південноукр. нац. пед. ун-т». Одеса, 2014. 202 с.
81. Мірошниченко Е.В. Психолого-методичні фактори оптимізації змісту іншомовної освіти у немовному вищому навчальному закладі. Дніпропетровськ, 2002. 258 с.
82. Миньяр-Белоручев Р. К. Методика обучения французскому языку : учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Иностранные языки». Москва : Просвещение, 1990. 224 с.
83. Морзе Н. В., Варченко-Троценко Л. О. Формування навичок ефективної співпраці студентів під час використання Вікі-порталу. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2014. №2. Том 40. С. 92–104. ISSN Online : 2076-8184.
84. Морська Л. І. Методична система підготовки майбутнього вчителя іноземних мов до використання інформаційних технологій у навчанні учнів : монографія. Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка, 2007. 243 с.
85. Мушировська Н. В. Ситуативність як засіб формування соціолінгвістичного та соціокультурного складника комунікативної компетентності фахівця. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2015. Вип. 57. С. 199-206.
86. Наумова Ю. С. Психологические закономерности накопления рецептивного словарного запаса студентами неязыковых вузов. *Психолингвистический аспект овладения иноязычной речью*. Воронеж : Издательство Воронежского университета, 1982. 167 с.
87. Національний класифікатор України. Класифікатор професій ДК 003:2010. Класифікатор професій із змінами, затвердженими наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 15 лютого 2019 року № 259. URL:

https://hrliga.com/index.php?module=norm_base&op=view&id=433 (дата звернення: 07.08.2019).

88. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 11–17.
89. Ніколаєва С. Ю. Зміст навчання іноземних мов і культур у середніх навчальних закладах. *Іноземні мови*. 2010. № 3. С. 3 – 10.
90. Онуфрив А. Р. Формування англомовної компетентності майбутніх маркетологів у професійно орієнтованому усному спілкуванні : дис. канд. пед. наук : 13.00.02. / Терноп. нац. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Тернопіль, 2017. 239с.
91. Основы методики преподавания иностранных языков / под ред. В. А. Бухбиндера. Киев : Высшая школа, 1986. 334 с.
92. Панова Л. С. Обучение иностранному языку в школе. Київ : Радянська школа, 1989. 140 с.
93. Пассов Е. И. Коммуникативный подход обучения иноязычному говорению. Москва : Просвещение, 1991. 223 с.
94. Перестроина И. Л. Формирование языковой компетенции при обучении лексики второго иностранного языка (на примере англо-французских когнатов) : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.02. Москва, 2003. 253 с.
95. Петранговська Н. Р. Навчання студентів фізико-математичних факультетів професійно спрямованого монологу-міркування на основі англомовних фахових автентичних аудіо текстів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2004. 290 с.
96. Петрашук О. Система навчання іноземної мови. Поняття «система навчання» та її зміст. *Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах* : підручник. Вид. 2-е, випр. і переробл. / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої; ред. К. І. Онищенко. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с. С. 37–58.

97. Покусаева Т. Н. Обучение студентов-лингвистов монологическому взаимодействию на основе проектной деятельности (на материале английского языка) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Волгоград, 2006. 196 с.
98. Попова О. Ю. Методика обучения иноязычным презентационным умениям студентов неязыковых вузов (на материале английского языка) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Волгоград, 2005. 199 с.
99. Редько В. Г. Засоби формування комунікативної компетентності у змісті шкільних підручників з іноземних мов : монографія. Київ : Генеза, 2012. 224 с.
100. Рогова Г. В. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в средней школе : пособие для учит. Москва : Просвещение, 1988. 224 с.
101. Русавська В. А. Гостинність в українській побутовій культурі ХІХст. : автореф. дис. .... канд. іст. Наук : 07.00.01. Київ, 2007. 19 с.
102. Рязанова Е. А. Методика формирования грамматических навыков речи студентов на основе лингвистического корпуса : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Москва, 2012. 24 с.
103. Самойлюкевич И. В. Обучение профессионально направленному говорению на английском языке : дис. .... канд. пед. наук : 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 1991. 247 с.
104. Селіванова О.О. Основи теорії мовної комунікації : підручник. Черкаси : Видавництво Чабаненко Ю. А., 2011. 350 с.
105. Селіванова О. Проблема комунікативного впливу в сучасному мовознавстві. *Мовознавчий вісник: Збірник наукових праць*. 2010. Вип. 11. С. 195-199.
106. Семенчук Ю. О. Формування англомовної лексичної компетенції у студентів економічних спеціальностей засобами інтерактивного навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2007. 280 с.

107. Семеряк І. З. Соціокогнітивний підхід до формування стратегій іншомовного професійно орієнтованого спілкування майбутніх програмістів з використанням Інтернету : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Терноп. нац. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2016. 188 с.
108. Серова Т. С. Психологические и лингводидактические аспекты обучения профессионально-ориентированному чтению в вузе. Свердловск : Изд-во Уральского ун-та, 1988. 232 с.
109. Скалкін В. Л. Вправи з розвитку усного комунікативного мовлення (на матеріалі англійської мови). Київ : Радянська школа, 1978. 129 с.
110. Скалкин В. Л. Обучение диалогической речи (на материале английского языка). Київ: Радянська школа, 1989. 158 с.
111. Склярєнко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь. *Іноземні мови*. 1999. №3. С. 3-7.
112. Скріль І. В. Англійська мова для індустрії гостинності (English for Hospitality) : методичні рекомендації для проведення практичних занять з дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» для спеціальності «Організація обслуговування в готелях і туристичних комплексах» із кваліфікацією «Фахівець з готельного обслуговування». Львів : ЛВПУ РСТ, 2012. 95 с.
113. Скріль І. В. Англійська мова для ресторанного обслуговування (English for Restaurant Service) : метод. рекомендації для проведення практичних занять із дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» для підготовки бакалаврів зі спеціальності «Харчові технології». Львів : ЛПКГТРС, 2018. 80 с.
114. Скріль І. В. Етапи та система вправ для формування англійської професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць*. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2019. Вип. 42. С. 169-175.

115. Скріть І. В. Індустрія туризму (The Travel and Tourism Industry) : метод. рекомендації для виконання самостійної роботи з дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» для підготовки бакалаврів зі спеціальності «Туризм». Львів: ЛПКГТРС, 2016. 82 с.
116. Скріть І. В. Комунікативні ситуації для організації симуляцій у діалогічному мовленні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. *Комунікація у сучасному соціумі* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (8 червня 2018 р.). Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. С.97-98.
117. Скріть І. В., Котловський А. М. Готельно-ресторанна справа: лексика і говоріння (Hotel and Catering: Vocabulary and Speaking) : навч. посібник. Львів : ЛПКГТРС, 2017. 125 с.
118. Скріть І. В., Лукаш А. Ю. Розробка стратегії розвитку хостелів як інноваторів цінності. *Інноваційні технології в підготовці фахівців технологічної, професійної освіти та сфери обслуговування* : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Херсон : ХДУ, 2017. С. 205-210.
119. Скріть І. В. Особливості реалізації методики формування англomовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : наук. журнал. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. № 6 (90). С. 151-161.
120. Скріть І. В. Симуляції у формуванні англomовної лексичної компетентності у діалогічному мовленні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота* : збірник наукових праць. Ужгород, 2019. Вип. 2 (45). С.159-164.
121. Скріть І. В. Формування іншомовної компетенції фахівців туризму у процесі їх професійної підготовки. *Туристична освіта в Україні:*

- проблеми і перспективи* : збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції. Львів, 2010. Вип.2. С. 202-209.
122. Соловова Е. Н. Методическая подготовка и переподготовка учителя иностранного языка : интегративно-рефлексивный подход : монография. Москва, 2004. 336 с.
  123. Смолій В. А., Федорченко В. К., Цибух В. І. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / передмова В. М. Литвина. Київ : Слово, 2006. 372 с.
  124. Смоліна С. В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції. *Іноземні мови*. 2010. № 4. С. 16-23.
  125. Стернин И. А. Введение в речевое воздействие. Воронеж : Полиграф, 2001. 252 с.
  126. Стрілець В. В. Використання техніко-дидактичного потенціалу інформаційних технологій у навчанні англійської мови за проектною методикою. URL: reposit.pntu.edu.ua/bitstream/PoltNTU/3803/Стрілець.pdf (дата звернення: 12.12.2016).
  127. Сысоев П. В., Евстигнеев М. Н. Методика обучения иностранному языку с использованием новых информационно-коммуникативных технологий. Ростов-на-Дону : Феникс, 2010. 180 с.
  128. Тамбовкина Т. Ю. К проблеме автономии обучающихся иностранному языку в педвузе. *Иностранные языки в школе*. 1998. № 4. С. 84-88.
  129. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти : навч. посіб. Київ : Фірма «ІНККОС», 2006. 248 с.
  130. Тенишева В. Ф. Интегративно-контекстная модель формирования профессиональной компетенции : автореф. дисс. .... д-ра пед. наук: 13.00.01. Москва, 2008. 44 с.
  131. Терещук В. Г. Формування англomовної лексичної компетенції студентів немовних спеціальностей в умовах віртуального навчального

- середовища : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02./ Терноп. нац. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2014. 320 с.
132. Терещук Д. Г. Формування у студентів філологічних спеціальностей іншомовних комунікативних стратегій з використанням мовленнєвих симуляцій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Терноп. нац. пед. ун-т імені Івана Франка. Тернопіль, 2013. 259 с.
133. Толоконников В. А. Влияние формы аудиовизуальной информации на усвоение учебного материала : автореф. дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Москва, 1992. 16 с.
134. Томашевська А. Ю. Формування у майбутніх фармацевтів англomовної лексичної компетентності в читанні та говорінні у процесі самостійної роботи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Терноп. нац. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2019. 283 с.
135. Труфанова И. В. О разграничении понятий: речевой акт, речевой жанр, речевая стратегия, речевая тактика. *Филологические науки*. 2001. № 3. С. 56-65.
136. Уокер Дж. Р. Управление гостеприимством. Вводный курс : учебник для студентов вузов, обучающихся по специальности 061122 "Гостиничный и туристический бизнес" и специальностям сервиса 230000. Москва : ЮНИТИДАНА, 2006. 880 с.
137. Устименко О. М. Зміст і цілі формування в учнів середніх навчальних закладів іншомовної компетентності у монологічному мовленні. *Вісник КНЛУ. Серія «Педагогіка та психологія»*. 2011. Вип. 20. С. 93-102.
138. Ушакова Т. Н., Павлова Н. Д., Зачесова И. А. Речь человека в общении / отв. ред. В.Д. Шадриков. Москва : Наука, 1989. 191 с.
139. Федорова Л. М., Рязанцева Т. И. Современные теории и методики обучения иностранным языкам. Москва : Издательство «Экзамен», 2004. 230 с.
140. Фоломкина С. К. Методика рецептивного т репродуктивного овладения иностранным языком. *Иностранные языки в школе*. 2010. №4. С. 10-19.

141. Халеева И. И. Основы теории обучения пониманию иноязычной речи. Москва : Высшая школа, 1989. 238 с.
142. Харламов И. Ф. Педагогика. Москва : Высшая школа, 1990. 576 с.
143. Цимбровська Х. І. Методика формування у майбутніх лікарів-педіатрів професійно орієнтованої англомовної компетентності в усному спілкуванні : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Терноп. нац. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2017. 225 с.
144. Черниш В. В. Навчання іншомовного діалогічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2012. №4. С. 11-27.
145. Черниш В. В. Теоретико-методичні засади формування у майбутніх учителів професійно орієнтованої англомовної компетенції в говорінні: дис. ... докт. пед. наук : 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2015. 622с.
146. Чуфарлічева А. Ю. Методика навчання майбутніх менеджерів туризму створенню англомовних туристичних проєктів : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2010. 329 с.
147. Шамо́в А. Н. Когнитивный подход к обучению лексике: моделирование и реализация (базовый курс немецкого языка) : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.02. Н. Новгород, 2005. 537 с.
148. Шамо́в А. Н. Теоретические и практические вопросы обучения лексике на уроках немецкого языка: учебное пособие. – Н. Новгород : Нижегородский государственный лингвистический университет имени Н. А. Добролюбова, 2010. 179 с.
149. Шатилов С. Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2103 «Иностранные языки». 2-е изд., дораб. Москва : Просвещение, 1986. 223с.
150. Шевкопляс Л. В. Формування англомовної компетенції в аудіюванні майбутніх учителів у процесі самостійної роботи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2017. 265 с.

151. Шелестюк Е. В. Текстовые категории аргументативности, суггестивности и императивности как отражение способов речевого воздействия. *Вестник Челябинского государственного университета. Серия «Филология. Искусствоведение»*. 2008. Вып. 26. № 30 (131). С. 170-175.
152. Штульман Э. А. Теоретические основы организации научно-экспериментального методического исследования. *Иностранные языки в школе*. 1980. № 1. С. 42-47.
153. Щукин А. Н. Лингводидактический энциклопедический словарь более 2000 единиц. Москва : Астрель : АСТ : Хранитель, 2007. 746 с.
154. Ярема І. А. Лінгвістичні передумови формування англословної лексичної компетентності металургів у професійно орієнтованому говорінні. *Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія*. 2013. Вип. 22. С. 63-71.
155. Яроцкая Л. В. Иностранный язык и становление непрофессиональной личности (неязыковой вуз) : монография. Москва : Изд-во ТРИУМФ, 2016. 258 с.
156. Ятаева Е. В. Учебный глоссарий как средство развития учебной иноязычной компетенции в профессиональном языковом образовании : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Екатеринбург, 2007. 297 с.
157. Яхнюк Т. О. Використання фрагментів художніх відеофільмів для навчання студентів мовних спеціальностей соціокультурної англійської лексики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2002. 222 с.
158. Aitchison J. *Words in the Mind. An introduction to the Mental Lexicon*. Oxford : T.J. Press Ltd, 1990. 229 p.
159. Arcario P. Criteria for Selecting Video Materials. *Video in Second Language Teaching: Using, Selecting and Producing Video for the Classroom* / eds. S. Stempleski, P. Arcario. TESOL Inc., 1993. P. 109-121.
160. Ballstaedt S.P. *Kognition und Wahrnehmung in der Wissensgesellschaft. Konsequenzen gesellschaftlicher Veränderungen für die Psyche*. Bonn

- Bundeszentrale für politische Bildung, 2004. URL: <http://docserv.uniduesseldorf.de/pdf> (дата звернення: 11.12.2017).
161. Boud D., Feletti G. The Challenge of Problem Based Learning. 2nd ed. London : Kogan Page, 1997. 344 p.
  162. Brown H. D., Yule G. Teaching the spoken Language. 12th printing. Cambridge : Cambridge University Press, 1999. xi + 162 p.
  163. Brown R. Social Psychology. New York : The Free Press, 1986. xiv + 704 p.
  164. Brumfit C. Communicative Methodology in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 1985. 166 p.
  165. Burnard P. Carl Rogers and postmodernism: Challenged in nursing and health sciences. *Nursing and Health Sciences*. 1999. Vol.1. Issue 4. P. 241-247.
  166. Chafe W. L. Givenness, contrastiveness, definiteness, subjects, topics and point of view. *Subject and topic*. New York : Academic Press, 1976. P. 25-55.
  167. Cohen A. D. Speaking Strategies for Independent Learning: Focus on Pragmatic Performance. *Language Learning. Language Learning Strategies in Independent Settings* / eds. S. Hurds, T. Lewis. Cromwell Press, 2008. P. 119-140.
  168. Culture in Second Language Teaching and Learning / ed. E. Hinkel. Cambridge : Cambridge University Press, 1999. 250 p.
  169. Dickinson L. Autonomy, Self-directed Learning and Individualization. *Individualization and Autonomy in Language Learning. ELT Documents 103 –Individualisation in language learning*. London : The British Council, 1978. P. 7-28.
  170. Ellis N. C. The Psychology of Foreign Language Vocabulary Acquisition. *Computer assisted Language Learning*. 1995. Vol. 8. Issue 2-3. P. 103-128.
  171. Friesen N. Report: Defining Blended Learning. URL: https://www.normfriesen.info/papers/Defining_Blended_Learning_NF.pdf (дата звернення: 13.06.2016).

172. Gairns R., Redmn S. Working with Words. A guide to teaching and learning vocabulary. Cambridge : Cambridge university Press, 1998. 119 p.
173. Gonzales D. Teaching and learning through chat: a taxonomy of educational chat for EFL/ESL. *Teaching English with Technology*. 2003. Vol. 3. No. 4. P. 57-69. URL: <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-176e6886-2cb5-4ec2-b202-5323a4d89ed0> (дата звернення: 15.07.2017).
174. Harmer J. How to Teach English. New ed. with DVD. Pearson Education Limited, 2007. 288 p.
175. Hutchinson T. English for Specific Purposes: A Learning-Centered Approach. Cambridge : Cambridge University Press, 1987. 179 p.
176. Hymes D. Models of the interaction of language and social life. Directions in sociolinguistics: The ethnography of communication / eds. J. Gumperz, D.Hymes. New York : Holt, Rhinehart&Winston, 1972. P. 35-71.
177. Johnson K., Morrow K. Communication in the Classroom. Longman Group, 1992. 140 p.
178. Kaewpet C. Communication Needs of Thai Civil Engineering Students. *English for Specific Purposes*. 2009. 28 (4). P. 266 – 278. URL: https://www.researchgate.net/publication/222003066_Communication_needs_of_Thai_civil_engineering_students (дата звернення: 19.11.2017).
179. Klapper J. Deliberate and Incidental: Vocabulary Learning Strategies in Independent Second Language Learning. *Language Learning Strategies in Independent Settings* / ed. S. Hurd, T. Lewis. Cromwell Press Ltd., 2008. P. 159-178.
180. Lenneberg E. On Explaining Language. *Science.NewSeries*. 1969. Vol. 164. № 3880. P. 635-643.
181. Lewis M. Implementing the Lexical Approach. Hove: Language Teaching Publications, 1997. 223 p.
182. Lightbown P., Spada N. How Languages are Learned. 4th ed. Oxford : Oxford University Press, 2013. 257 p.

183. Littlewood W. *Communicative Language Teaching*. Cambridge : CUP, 1991. 108 p.
184. Long M. H. *Methodological Issues in Learner Needs Analysis*. *Second language needs analysis* / ed. M. Long. Cambridge : Cambridge University Press, 2005. P. 19-76. URL: <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511667299.002> (дата звернення: .
185. Macaro E. *Learning Strategies in Foreign and Second language Classrooms*. London, New York : CONTINUUM, 2001. 282 p.
186. Munby J. *Communicative Syllabus Design: A Sociolinguistic Model for Defining the Content of Purpose-specific Language Programmes*. Cambridge : Cambridge University Press, 1978. vi + 232 p.
187. Naiman N. *The Good Language Learner* / N. Naiman, H. Fröhlich, H. Stern, A. Todesco. Clevedon : Multilingual Matters, 1996. 230 p.
188. Nakata T. English Vocabulary Learning with Word Lists, Word Cards and Computers: Implications from Cognitive Psychology Research for Optimal Spaced Learning. *ReCALL*. 2008. № 20 (1). P. 3-20.
189. Nation P. *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge : Cambridge University press, 2001. 477 p.
190. Nunan D. *Designing Tasks for the Communicative Classroom*. Cambridge : Cambridge University Press, 1989. 211 p.
191. Oxford R. L. *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know*. Boston : Heinle&Heinle, 1990. 343 p.
192. Piepho H. E. Establishing objectives in the teaching of English. *The Communicative Teaching of English: Principles and an exercise Typology*. London : Longman, 1981. P. 8-23.
193. Pohl A. *Test Your Professional English. Hotel and Catering*. / ed. N. Brieger. Harlow : Pearson Education limited, 2002. 105 p.
194. Richards J. C., Rodgers T. S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge : Cambridge University Press, 2001. 270 p.

195. Rogers C. R. As a Teacher, Can I Be Myself? *Freedom to Learn for the 80's*. Ohio : Charles E. Merrill Publishing Company, 1983. 312 p.
196. Rogoff B. Cognitive Development Through Social Interaction: Vygotsky and Piaget. *Learners, Learning and Assessment* /ed. P. Murphy. SAGE Publications Ltd., 1999. P. 69-82.
197. Rubin J. The Contribution of Video to the Development of Competence in Listening. *A Guide for the Teaching of Second Language Listening* / eds. D.J. Mendelsohn, J. Rubin. Dominie Press, Inc., 1995. P. 151-165.
198. Savignon S. J. Communicative Competence: Theory and Classroom Practices. *Texts and Contexts in Second Language Learning*. Massachusetts, 1983. 322 p.
199. Sherman J. Using Authentic Video in the Language Classroom. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. 277 p.
200. Skril I., Baranets A. Innovation in Tourism as the Key to be Competitive under Present-day Conditions. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку* : матеріали XXVI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Переяслав-Хмельницький, 2016. Вип. 26. С. 13-17.
201. Skril I. Learner-centered Approach to Building Lexical Competence in Speaking for Prospective Experts of Hospitality and Restaurant Service. *World Science*. Warsaw : RS Global Sp. z O.O. 2019. № 5 (45). Vol. 3. P. 43-48.
202. Skril I. Peculiarities of Lesson Planning and Implementation in Teaching English for Specific Purposes for Prospective Experts of Hospitality and Restaurant Service. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія Педагогіка*. Тернопіль, 2018. Вип. 2. С. 108-116.
203. Skril I. The Forming English Lexical Competence in Dialogic Speaking for Prospective Experts of Hospitality and Restaurant Service. *Intellectual Archive*. Toronto, 2019. Vol. 8, № 2. P. 170-175.

204. Starkey L. Hotel / Restaurant Management. Career starter. New York : Learning Express, 2002. 239 p.
205. Stern H.H. Fundamental Concepts of Language Teaching. Oxford : Oxford University Press, 1996. 582 p.
206. Stott T., Pohl A. English for the Hotel and Catering Industry. Student's book. Intermediate. Oxford : Oxford University Press, 2010. 111 p.
207. Strutt P. English for international Tourism. Intermediate Student's Book. Harlow : Pearson education Limited, 2007. 144 p.
208. Suresh B. The Effect of Interactive Approach Model in Teaching English as Second Language: An Experimental Study. Lambert Academic Publishing, 2011. 200 p.
209. Swales J. M. Vocabulary Work in LSP – a Case of Neglect. Language Studies Unit. Aston : Aston University, 1983. 181 p.
210. Tarone E. Some Thoughts on the Notion of “Communication Strategy”. *Strategies in Interlanguage Communication*. / eds. C. Faerch, G. Kasper: Longman, 1983. P. 61-74.
211. The Communicative Approach to Language Teaching / eds. Ch. Brumfit, K.Johnson. Oxford : Oxford University Press, 1991. 243 p.
212. UCD Centre for Teaching and Learning. Course Design. URL: <https://www.ucd.ie/teaching/resources/moduleandprogrammedesign/> (дата звернення: 03.08.2019).
213. University of Glasgow. Online Interactive Tools to Support Student Centred Learning in Large Classes. URL: <http://eprints.gla.ac.uk/179775/> (дата звернення: 20.07.2019).
214. Vandergrift L. From Prediction through Reflection: Guiding Students through the Process of L2 Listening. *The Canadian Modern Language Review*. 2003. № 59 (3). P. 425-440.
215. Veroskin Y. The Videos as a Means of Increasing Motivation for Teaching Foreign Languages. *FLS*. 2006. № 4. P. 31 – 34.

216. Werner E. Der Mikrocomputer im Fremdsprachliches Lernen Versuch einer Bestandsaufnahme. *DaF*. 1998. №4. Jahrgang 35. S. 205 – 211.
217. Wickelgren W. A. Human Learning and Memory. *Annual Review of Psychology*. 1981. P. 21 – 50.
218. Widowson H. G. Aspects of Language Teaching. Oxford : Oxford University Press, 1991. 213 p.
219. Wilkins D. A. Linguistics in Language Teaching. Cambridge : MFT Press, 1972. 250 p.
220. Willis J. 101 Ways to Use Video. *Video Application in English Language Teaching* / ed. J. McGreen. Oxford : Pergamon, 1983. P. 43-55.
221. Zardini M. C., Barnabe F. H. L. How to Improve the Speaking Skills through the Communicative Approach. *Dialogos Pertinentes Revista Cientifica de Letras*. 2013. Vol. 9. № 2. P. 27-43.

ДОДАТКИ

Додаток А

Лексичний мінімум термінів сфери готельно-ресторанної справи для засвоєння студентами 1-го курсу бакалаврату спеціальності «готельно-ресторанна справа» у процесі вивчення ними навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))»

А

1. **AA awards** вища категорія обслуговування
2. **AA rosette** присудження вищої категорії обслуговування засобу харчування
3. **absence of restrictions on world's tourism** єдиний туристичний простір
4. **to accept a hotel reservation** приймати замовлення на резервування місця в готелі
5. **to accept credit cards** приймати платіжні картки
6. **acceptability of rate** прийнятність тарифу (для клієнта)
7. **acceptable size** прийнятний розмір (порції)
8. **accident insurance** страхування від нещасних випадків
9. **to accommodate** надавати притулок; надавати послугу; задовольнити (вимоги гостя)
10. **accommodated guests** заселені гості (готелю)
11. **accommodating** розселення групи (в готелі), розміщення гостей (за столом)
12. **accommodation** розміщення, заклад розміщення, засіб розміщення; (мн., амер.) притулок, стіл і ночівля
13. **accommodation availability** наявність номерів
14. **accommodation booking** бронювання проживання
15. **accommodation options** варіанти проживання

16. **accommodation price** вартість проживання
17. **accommodation provider** постачальник проживання
18. **accommodation provision** забезпечення проживанням
19. **accommodation type** тип закладу розміщення
20. **accompanied** під супроводом (поїздка, підняття, катання)
21. **accompanied child** дитина, що подорожує з дорослими
22. **action program** програма дій (для досягнення цілей)
23. **activity holiday** активний відпочинок
24. **additional amenities** додаткові зручності (у готелі)
25. **adequately furnished hotel room** задовільно вмебльований готельний номер
26. **adherence to specifications** дотримання вимог (до готельних послуг)
27. **adherence to tables laying requirements** дотримання вимог щодо сервірування столів
28. **to adjust to clients' needs** пристосовувати (пропозицію послуг) до потреб клієнтів
29. **advance booking** попереднє замовлення
30. **advance deposit** попередній завдаток
31. **advance reservation** попереднє замовлення
32. **affordable accommodation** доступне проживання
33. **aggregate number** сумарна місткість (готельних номерів, ліжко-місць)
34. **air conditioning** система кондиціонування повітря
35. **a la carte** система обслуговування “а ля карт”, меню вільного вибору
36. **amenity base** матеріально-технічна база (готелю)
37. **amenity room** побутове приміщення (у готелі)
38. **amenities and facilities** зручності та засоби обслуговування (в готелі)
39. **American plan (AM)** готельний тариф, який включає вартість розміщення і триразового харчування

40. **ancillary service** допоміжна служба (у готелі)
41. **apartment hotel** готель-апартамент
42. **arrangement of children's leisure** організація дитячого дозвілля
43. **arrival data** дані про прибуття
44. **arrival figures** дані про прибуття
45. **arrival time** час прибуття
46. **arrival without notice** прибуття в готель без попереднього замовлення
47. **attendance** відвідуваність
48. **attendance service** сервісне обслуговування (у ресторані, барі)
49. **audio facilities** аудіообладнання (конференц-залу)
50. **authentic cuisine** справжня кухня
51. **availability** наявність (вільного номера), доступність (транспортного засобу)
52. **available** наявний, доступний
53. **to award a category** присвоювати категорію (об'єкту розміщення)
54. **award-winning hotel** нагороджений відзнакою готель

В

55. **back-of-the-house service** служба прибирання, харчування (у готелі)
56. **backpacker accommodation** проживання за помірними цінами
57. **baggage storage** зберігання багажу
58. **baked goods** випічка
59. **banqueting** організація банкетів
60. **to be appropriately chilled** відповідно охолоджений (про напій)
61. **to be well groomed** доглянутий, -а, -е
62. **bed and breakfast** (*брит.*) сніданок і ночівля; приватний заклад розміщення, який пропонує проживання та сніданок
63. **bed linen** спальна білизна

64. **bedroom with en suite bathroom** спальня із санвузлом
65. **benefits** блага (від туризму); переваги (готельної послуги, туристичного продукту)
66. **beverage offer in the room** асортимент напоїв у номері
67. **bill** рахунок
68. **bite** (розм.) легка закуска
69. **block booking** бронювання готельних номерів блоками, колективне бронювання, колективне замовлення
70. **board and lodging** харчування та проживання
71. **to book** бронювати (путівки, місця в культурно-розважальних установах); замовити (тур)
72. **booking charge/fee** оплата за послуги бронювання
73. **boutique hotel** готель-бутік
74. **breakfast buffet** сніданок у формі шведського столу
75. **buffet** шведський стіл; закусочна
76. **bunk** спальне місце, двоярусне ліжко
77. **business facilities** обладнання для індивідуальної роботи
78. **business hotel** готель для ділових туристів
79. **butler service** послуги дворецького

С

80. **to call** викликати (покоївку, офіціанта)
81. **to cancel a reservation** скасовувати замовлення
82. **cancellation** анулювання (бронювання в готелі), зняття (замовлень на авіаквитки), відмова (від місць в готелі, від туристичних послуг); припинення (подорожі)
83. **capacity** потужність (готелю, агрооселі); (ек.) місткість (туристичного ринку)

84. **car parking facilities** паркінг
85. **cash payment** оплата готівкою
86. **category** категорія (закладу розміщення, номера); категорія (туристсько-спортивного походу)
87. **category award** (гот.) присвоєння категорії/зірки
88. **to cater for** обслуговувати, задовільняти, догоджати
89. **catering** харчування; ресторанне обслуговування
90. **catering establishment** заклад харчування
91. **catering industry** індустрія громадського харчування
92. **catering trade** ресторанний бізнес
93. **certification of conformity** (гот.) сертифікат відповідності
94. **certification of quality system** (гот.) сертифікація системи якості
95. **chambermaid** покоївка
96. **chance guest** випадковий гість (готелю)
97. **to change the linen/the sheets** змінювати білизну/простирадла (в номері)
98. **check-in** оформлення поселення гостей; реєстрація (пасажирів)
99. **check-out** виселення з готелю, оформлення виїзду
100. **check-out time**
101. **child-friendly hotel** готель, який орієнтується на сімейний відпочинок
102. **children's facilities** обслуговування дітей
103. **to clarify guests' bread/coffee/tea preferences** з'ясувати вподобання гостя щодо хліба/кави/чаю
104. **classic** (кул.) традиційна страва (місцевості)
105. **to clear dirty dishes** забирати використаний посуд
106. **clients' confidence** довіра клієнтів
107. **cloak chamber** камера зберігання багажу
108. **cold cuts** (рест.) холодні закуски
109. **cold dishes** (рест.) холодні страви

110. **comfort upgrading** (*гот.*) підвищення комфортності номерів
111. **comfortable stay** затишне проживання (в готелі)
112. **commitment** відданість (високим стандартам обслуговування)
113. **complimentary beverage** безплатний напій
114. **complimentary transfer** (*гот.*) безоплатний трансфер (до аеропорту)
115. **computerized reservation** автоматизоване бронювання
116. **conference facilities** технічна обладнаність для проведення конференції
117. **conference room** (*гот.*) приміщення для проведення конференції, конференц-зал
118. **to confirm a reservation** підтверджувати замовлення
119. **confirmation of a booking** підтвердження замовлення
120. **Continental plan (CP)** (*гот.*) готельний тариф, який включає вартість розміщення і континентальний сніданок
121. **continental breakfast** легкий сніданок, що складається з кави чи чаю, булочки, масла та джему
122. **convention hotel** конгрес-готель
123. **cost of stay** вартість проживання (в санаторії)
124. **courtesy and kindness** ввічливість і люб'язність (персоналу готелю)
125. **credit card payment** оплата кредитною карткою
126. **cross sales** (*ком.*) перехресний продаж (між готелями)
127. **crown suite** (*гот.*) двокімнатний номер з джакузі, що розташоване на спеціальному поверсі
128. **culinary delight** (*кул.*) кулінарна насолода
129. **currency exchange** обмін валюти
130. **currency exchange restrictions** обмеження на обмін валюти
131. **customer inquiry** запит клієнта

132. **customer satisfaction** задоволеність клієнта
 133. **customer specialization** спеціалізація за клієнтами
 134. **customer service** клієнтське обслуговування

D

135. **daily bed doing** (*гот.*) щоденне застеляння ліжка
 136. **daily tidy-up** (*гот.*) щоденне прибирання (житлової кімнати засобу розміщення)
 137. **day rate** (*гот.*) денний тариф (готельного номера)
 138. **de luxe hotel** готель вищого розряду
 139. **de luxe restaurant** ресторан категорії «люкс»
 140. **to deal with complaints** розглядати скарги
 141. **delicatessen** магазин готової їжі
 142. **to deny check-in** відмовити в поселенні
 143. **deposit** завдаток
 144. **diamond rating** (*гот.*) система «корон»
 145. **diet** харчування
 146. **dining** харчування
 147. **dining establishment** заклад харчування
 148. **dining hall** (*рестр.*) зал загального призначення (у ресторани)
 149. **dining institution** заклад харчування
 150. **dining services** послуги харчування
 151. **disabled access** доступ для неповносправних
 152. **discount** знижка, пільга (на групові екскурсії, для постійних клієнтів)
 153. **discount card** дисконтна картка

154. **discounted rate** тариф (на готельний номер) зі знижкою
 155. об'єкт)
 156. **to dish up** подавати, готувати їжу, (кул.) порціонувати страву
 157. **dorm room** спільна спальня (у хостелі)
 158. **double booking** (гот.) подвійне бронювання (номера)
 159. **double room** двомісний номер
 160. **downtown hotel** готель у центральній частині міста
 161. **drinks servicing** (рест.) подавання напоїв
 162. **driveway** під'їзд до готелю
 163. **duplex** двоповерховий номер

E

164. **early booking** раннє бронювання
 165. **eatery** їдальня, ресторан
 166. **eating** харчування
 167. **eating establishment** заклад харчування
 168. **eats** (розм.) легка закуска
 169. **economy-class hotel** готель економічного класу
 170. **efficiency of servicing** ефективність обслуговування
 171. **electronic locking system** (гот.) електронна система
 замикання
 172. **en-suite facilities** (гот.) зручності (в номері)
 173. **to ensure a necessary level of service** забезпечувати
 необхідний рівень обслуговування
 174. **to ensure room occupancy** (гот.) забезпечувати завантаження
 готелю
 175. **entertainment** розважальний захід, розвага, видовище;
 пригощання

176. **entertainment facilities** засоби розваг
177. **excursion service** екскурсійне обслуговування
178. **experience** враження
179. **extra payment** додаткова плата

F

180. **facilities** засоби обслуговування; технічне забезпечення (житла)
181. **facilities and equipment** матеріально-технічна база (закладу розміщення)
182. **family-run hostel** приватний хостел, який утримує сім'я
183. **farmhouse** агрооселя
184. **fast-food outlet** заклад «швидого харчування»
185. **feasibility study** (ек.) аналіз придатності до використання (рекреаційних ресурсів)
186. **to feature** вирізнятися (про номер у готелі, музей)
187. **fee** платня, внесок
188. **final confirmation** остаточне підтвердження (броні)
189. **fire escape** пожежний вихід
190. **firm order** (гот.) обов'язкове замовлення (кількості ночей в готелі)
191. **first aid kit** аптечка
192. **first class accommodation** засіб розміщення високого класу
193. **fixed meal** (рест.) комплексний обід
194. **fixed-priced menu** (рест.) меню з комплексним обідом
195. **follow-up of hotel room inventory** (гот.) облік використання номерного фонду
196. **food order** (рестр.) замовлення страв

197. **food poisoning** харчове отруєння
198. **food preparation techniques** (кул.) технологія приготування страв
199. **food reserves** запаси харчових продуктів (мандрівників, ресторану)
200. **food stall** ятка з продуктами
201. **food storage** зберігання запасів харчових продуктів
202. **French service** (рестр.) французький спосіб подавання страв
203. **fresheners** прохолоджувальні напої
204. **full board** проживання в готелі з триразовим харчуванням
205. **full house** (гот.) заповненість готелю на 100%
206. **full refund** повне повернення витрат
207. **full-service hotel** повносервісний готель
208. **full-service restaurant** повносервісний ресторан
209. **to furnish** меблювати

G

210. **gambling establishment** заклад ігрового бізнесу
211. **games room** ігрова кімната (у готелі, пабі)
212. **garden suite** номер «люкс» із виходом у сад
213. **gare reserve** заповідно-мисливське угіддя
214. **glitzy** (розм.) розкішний, -а, -е, показний, -а, -е
215. **good-value menu** невисокі ціни за страви високої якості
216. **goodies** смаколики
217. **goods and services hazardous to consumer health** товари і послуги, небезпечні для здоров'я споживачів
218. **gourmet destination** популярне місце відвідування серед гурманів

219. **gourmet market** ринок делікатесів
220. **government certification** державна атестація (закладів розміщення)
221. **government support** державна підтримка (туризму)
222. **grade** розряд (засобів розміщення, харчування)
223. **grade rating** класність готелів
224. **grading system** система класифікації (готелів і ресторанів)
225. **greeting** привітання (гостя готелю)
226. **grub stop** (розм.) місце, де можна поїсти
227. **guest** відпочивальник (у пансіоні)
228. **guest card** анкета гостя готелю, картка гостя
229. **guest cycle of service** гостьовий цикл обслуговування
230. **guest house** пансіонат, гостинна сільська оселя

Н

231. **hairdresser's** перукарня
232. **hairdryer** сушарка (для волосся)
233. **half board** проживання в готелі з дворазовим харчуванням
234. **hall porter** (гот.) носильник багажу
235. **handicapped traveler** неповносправний подорожанин
236. **to handle** керувати; мати справу з (скаргами)
237. **handling capacity** пропускна здатність (закладу харчування, готелю, агрооселі, контрольно-пропускного пункту)
238. **happy hour** (рестр.) «весела година»
239. **haute cuisine** (кул.) висока кухня
240. **health coverage** (страх.) медична страхівка
241. **health spa** курорт
242. **help-desk department** інформаційно-довідкова служба

243. **high-end** ексклюзивний,-а,-е (готель, ресторан, сувенір)
244. **highly recommended dish** (*рестр.*) рекомендована страва
245. **highly-skilled specialist** спеціаліст висовкої кваліфікації
246. **hire car** автомобіль на прокат
247. **holiday hotel** курортний готель
248. **holiday table** святковий стіл
249. **hospitality** гостинність
250. **hospitality arrangement** організація гостинності
251. **hospitality environment** середовище гостинності
252. **hospitality tray** таця гостинності
253. **hotel and holiday resort duties** готельні та курортні збори
254. **hotel accommodation** номер в готелі
255. **hotel bed** (*гот.*) ліжко-місце (в готелі)
256. **hotel bill** рахунок за проживання
257. **hotel chain** готельний ланцюг, готельна група
258. **hotel contracting** укладання договорів на надання готельних послуг
259. **hotel desk** рецепція готелю
260. **hotel guest** гість готелю
261. **hotel maintenance** ремонтно-технічне обслуговування (готелю)
262. **hotel management** адміністрація готелю
263. **hotel performance** (*фін.*) показники діяльності готелю
264. **hotel promotion** (*маркт.*) підвищення популярності готелю
265. **hotel rating** категорія готелю; бальна оцінка (категорії готелю)
266. **hotel resident** гість готелю
267. **hotel room** номер (в готелі)
268. **hotel room accessories** реквізити готельного номера

269. **hotel room control** контроль за станом номера
270. **hotel room inventory turnover** рух номерів у готелі
271. **hotel service** сервіс готелю
272. **hotel staff** персонал готелю
273. **hotel stay** перебування в готелі
274. **hotelier** власник готелю
275. **housekeeping** служба прибирання (у готелі)

I

276. **impeccable service** бездоганний сервіс
277. **improvement** підвищення (комфортабельності готелю, якості обслуговування, рівня туристичного обслуговування); удосконалення (туристичного продукту)
278. **improvement of health** оздоровлення
279. **in-flight catering** обслуговування на борту літака
280. **in-house communication** внутрішній зв'язок (в готелі)
281. **in-house movie** домашній кінотеатр
282. **inappropriate behaviour** неадекватна поведінка (клієнта, туриста)
283. **infinity pool** басейн, що візуально зливається з довкіллям, особливо морем
284. **information support** інформаційне забезпечення (туристичної діяльності, служб готелю)
285. **inquiry** запит
286. **insignia** емблема (готелю)
287. **inspection** перевірка, обстеження (готелю, туристсько-рекреаційного об'єкта), перевірка (документів)
288. **interior decoration**(*axmp.*) внутрішнє оформлення (церкви, палацу)

289. **internal rules of accommodation** внутрішні правила проживання

J

290. **jacket and tie** піджак і галстук
291. **job description** посадова інструкція (для персоналу)
292. **job training** фахове навчання
293. **junior suite** великий однокімнатний номер, де спальня знаходиться

K

294. **to keep in a good state** утримувати в належному стані (готельний номер)
295. **key card** картка-ключ
296. **king-sized bed** ліжко «королівського розміру» (1,9 x 2м)
297. **kitchen facilities** кухонне обладнання

L

298. **last room availability** продаж останніх наявних номерів за привабливими цінами
299. **late arrival** пізнє прибуття
300. **to lay the table** накривати на стіл
301. **laying out** (*рестр.*) сервірування (столів)

302. **layout** планування (готелю, замку, палацу), закладення (саду, парку), конфігурація (ресторанного залу)
303. **leisure club** клуб дозвілля (у готелі)
304. **leisure facilities** послуги дозвілля
305. **length of stay** термін проживання, тривалість перебування (у готелі, в місці призначення)
at the sea is dangerous.
306. **lift attendant** ліфтер
307. **light refreshments** (*рестр.*) легкі закуски
308. **lighting** освітлення (готельного номера)
309. **linen** постіль
310. **lodge hotel** пансіонат
311. **lodging and food services** послуги проживання та харчування
312. **log book** (*гот.*) журнал обліку клієнтів
313. **long-stay visitor** відвідувач тривалого перебування
314. **loss of clients** втрата клієнтів
315. **lounge** (*гот.*) кімната для відпочинку гостей готелю; лаундж-бар
316. **low-key** скромний,-а,-е, стриманий,-а,-е (хостел, інтер'єр)
317. **luxury hotel** п'ятизірковий готель, фешенебельний готель

М

318. **main entrance** головний вхід
319. **to maintain service standards** підтримувати стандарти сервісу
320. **maintenance** утримання (притулку)
321. **maintenance service** інженерна служба готелю
322. **to make a dish** (*кул.*) виготовляти страву

323. **to make a journey** здійснити мандрівку
324. **to make a reservation in advance** бронювати заздалегідь
325. **to make out a guest card** виписувати картку гостя
326. **makeshift** тимчасовий, а, -е (стіл, ліжко, притулок)
327. **market leader** (*маркт.*) лідер (туристичного ринку)
328. **market research** (*маркт.*) дослідження ринку, дослідження попиту (на послуги); вивчення стану ринку
329. **market saturation** (*маркт.*) насичення ринку (туристичними, готельними послугами)
330. **mealtime** час харчування
331. **menu compiling** (*рестр.*) складання меню (бенкету)
332. **mid-priced accommodation** проживання за помірними цінами
333. **motel** мотель
334. **to mushroom** виникати швидко (готелі, курорти)
335. **music festival** музичний фестиваль

N

336. **newsstand** газетний кіоск
337. **niche market** (*маркт.*) ринкова ніша
338. **nightcap** (*розм.*) чарка, випита наніч
339. **nightspot** (*розм.*) нічний клуб
340. **no-frills** кімната, хостел (без зручностей); готель (без додаткових послуг)
341. **non-arrivals** неприбулі клієнти (готелю)
342. **number of hotel rooms** номерний фонд (в готелі)
343. **number of occupied rooms** кількість зайнятих номерів
344. **number of vacancies** кількість вільних місць

O

345. **observance of public order** дотримання громадського порядку
346. **observance of safety rules** дотримання правил безпеки (на дорогах, у місцях відпочинку, при занятті спортом, при купанні)
347. **observance of sanitary standards** дотримання санітарно-гігієнічних норм
348. **occupancy** заповненість
349. **occupancy pattern** (*гот.*) структура використання готельного фонду
350. **occupancy rate** (*гот.*) частка зайнятості, заповнюваність, норматив завантаження
351. **occupant** пожилець, мешканець готельного номера
352. **occupation** заселення (номера, готелю), заповнюваність
353. **occupied rooms and reservations registration** (*гот.*) облік зайнятих номерів і попередніх замовлень
354. **offer of services** пропозиція послуг
355. **to offer benefits** (*гот.*) виокремлювати переваги (готельного номера)
356. **to offer refreshments** пропонувати закуски
357. **offerings** пропозиції меню
358. **on request** на замовлення
359. **on-the-job training** навчання нових працівників у процесі роботи
360. **open bar** пропозиція напоїв (на прийомі, весіллі)
361. **operation** функціонування (готелю, місць розміщення)
362. **order of accommodating** (*рестр.*) порядок розміщення (гостей за столом)
363. **order of dishes** (*рестр.*) черговість подання страв

364. **order taking** (*рестр.*) прийом замовлення (у ресторані)
365. **organic restaurant** ресторан, у якому подаються страви з екологічно чистих продуктів
366. **overnight stay** ночівля
367. **overnighter** людина, яка зупиняється на ночівлю; нічна подорож

P

368. **package plan** (*гот.*) комплексний тариф (на готельні послуги)
369. **paid admission** платний вхід (на пляж)
370. **pass** проїзний документ, перепустка
371. **pastry shop** цукерня
372. **pay car park** платна автостоянка
373. **to pay a bill** розрахуватися
374. **to pay a deposit** платити аванс
375. **to pay on the spot** оплатити (обслуговування) на місці
376. **performance** показники (готелю; виступ (музикантів))
377. **pick of the rooms** підбір номерів для (бронювання)
378. **poolroom** (*амер.*) більярдна
379. **poor service** поганий сервіс
380. **poorly planned** погано спланований,-а,-е (тур)
381. **posh** (*розм.*) розкішний,-а,-е; чудовий,-а,-е (ресторан, готель, район)
382. **to pre-book** бронювати заздалегідь
383. **preparation for dishing** (*рестр.*) підготовка страв до подання
384. **preparation state** (*рестр.*) стан підготовки залу (ресторану)

385. **preparation time** (кул.) час приготування страв
386. **presidential suite** (гот.) великий трикімнатний номер
387. **production and service facilities** виробничо-обслуговувальні потужності (готелю, агрооселі)
388. **profit and loss report** (фін.) звіт про результати фінансової діяльності (готелю, турфірми)
389. **prompt service** своєчасне обслуговування
390. **to provide comfort of one's stay** забезпечувати комфортність перебування
391. **to provide entertainment** забезпечувати розваги
392. **provision of meals and shelter** забезпечення харчуванням і притулком
393. **pub grub** їжа (закуска) в пабі
394. **public catering** громадське харчування
395. **purpose** (ком.) призначення (готелю, туристичного підприємства), мета

Q

396. **quality appraisal** оцінювання якості
397. **quality assurance** забезпечення якості послуг
398. **quality control** управління, регулювання якості; контроль якості (обслуговування)
399. **quality management of service** управління якістю обслуговування
400. **quality ratings** показники якості (страв, напоїв)
401. **quality of service** якість послуг, якість обслуговування
402. **questionnaire survey data** дані анкетного опитування (щодо якості)
403. **queue** черга

404. **quick snack** швидка перекуса

R

405. **rack rate** (*гот.*) пропонована вартість номеру

406. **to receive a confirmation of booking** отримати підтвердження бронювання (від постачальника послуг)

407. **to receive a notification of booking** отримати повідомлення щодо бронювання

408. **reception** (*гот.*) служба прийому та розміщення, служба портьє, прийом

409. **reception clerk** портьє

410. **reception desk** рецепція

411. **reception room** приміщення (в готелі, замку) для прийомів, вечірок

412. **reception staff** (*гот.*) особовий склад рецепції

413. **reception zone** зона приймання клієнтів (у готелі)

414. **record of hotel bills** облік гостьових рахунків по готелю

415. **record of unsold rooms** облік нереалізованих номерів

416. **recreational amenities** рекреаційні вигоди

417. **reduced fare** пільговий тариф

418. **reduction** знижка

419. **registration card** (*гот.*) реєстраційна картка

420. **repeat clientele** повторна клієнтура

421. **replenishment of appliances and equipment** (*гот.*) поповнення інвентаря, обладнання у номерах

422. **reservation** бронювання, замовлення

423. **reservation application** заявка на бронювання

424. **reservation chart** таблиця бронювання
425. **reservation constraints** обмеження для заявки бронювання
426. **residence** проживання, місце проживання, перебування; помешкання
427. **residence permit** дозвіл на проживання
428. **to respond to** реагувати на (зміни потреб, бажань клієнтів)
429. **responsibility** відповідальність (за збереження життя і здоров'я учасників туристської групи, особисті речі гостя)
430. **return guest** повторний гість (готелю)
431. **revamping** модернізація (готелю)
432. **to revise room rates** (ком.) переглядати тарифи
433. **ritzy** (розм.) дорогий-а,-е, фешенебельний,-а,-е (готель, ресторна, клуб)
434. **room attendant** відповідальний за стан номерів
435. **room charge** вартість готельного номера
436. **room inventory operation** (гот.) експлуатація номерного фонду
437. **room makeup** (гот.) підготовка номера до заселення
438. **room number** номер готельних апартаментів
439. **room occupancy ratio** (гот.) коефіцієнт завантаженості номерного
440. **room rate** тариф на готельний номер
441. **room type** вид номера

S

442. **safety instruction** інструктаж з техніки безпеки, (мн.) інструктаж з безпеки
443. **same-day visitor** одноденний відвідувач

444. **satisfied visitor** задоволений відвідувач
445. **seasonal rates** сезонні ціни
446. **security deposit** (*страх.*) страховий депозит
447. **self-catering accommodation** заклад розміщення, обладнаний устаткуванням для самостійного приготування їжі
448. **service bureau** бюро обслуговування
449. **service charge** (*брит.*) доплата за обслуговування (у ресторані, готелі)
450. **service quality validation** оцінювання якості послуг
451. **service staff** обслуговуючий персонал
452. **service technique** технологія обслуговування
453. **set lunch** (*рестр.*) комплексний обід
454. **set menu** (*рестр.*) меню з комплексним набором страв
455. **to settle a bill** розраховувати (гостей готелю, відвідувачів ресторану)
456. **settlement** грошові розрахунки (з клієнтами); поселення, населений пункт
457. **to share a room** жити в одній кімнаті
458. **shared facilities** засоби обслуговування спільного використання
459. **signboard** вивіска (готелю, турагентства)
460. **single occupancy** (*гот.*) одноосібне перебування в номері
461. **single room** одномісний номер
462. **single supplement** (*гот.*) додаткова плата за одноосібне перебування в номері
463. **single trip** подорож в один кінець
464. **sit-down banquet** (*рестр.*) банкет за столом
465. **spartan** спартанський,-а,-е (умови проживання)
466. **special** (*рестр.*) страва дня (в ресторані); «спеціальна пропозиція» (путівки, відпочинку)
467. **“special request”** (*гот.*) спеціальний запит

468. **speciality** (кул.) національна страва, національний напій
469. **speciality restaurant** ресторан певної спеціалізації
470. **specifications to certified hotel services** вимоги до сертифікованих готельних послуг
471. **split-level room** (гот.) дворівневий номер
472. **split menu** (гот.) роздрібнене меню
473. **sports ground** спортивний майданчик
474. **stand-up meal** (рестр.) фуршет
475. **standard of hygiene and cleanliness** правила гігієни та чистоти
476. **standards compliance** дотримання вимог і стандартів (якості обслуговування)
477. **standing idle** (гот.) простоювання (готелю, номера)
478. **starter** (брит.) перша страва
479. **to stay over** переночувати
480. **to stay overnight** зупинятися в готелі на одну ніч
481. **stayer** гість готелю
482. **staying guest** (гот.) гість, який проживає в готелі
483. **stock of hotel rooms** (гот.) резерв номерного фонду
484. **straightforward cuisine** (кул.) проста кухня
485. **to suit** відповідати (потребам туристів, споживачів); припасти до смаку
486. **suite** (гот.) номер підвищеної комфортності, люкс
487. **supervision** нагляд
488. **supplementary services** додаткові послуги
489. **survey** (маркт.) опитування (туристів)
490. **survey quality** (маркт.) опитування щодо якості послуг

491. **table d’hote** (*рестр.*) меню страв за єдиною комплексною ціною
492. **table of tour and excursion fees** тарифний довідник турів та екскурсій
493. **tables laying requirements** (*рестр.*) вимоги щодо сервірування столів
494. **to take an order** (*рестр.*) приймати замовлення (у відвідувачів ресторану)
495. **takeaway** ресторан або закусочна з готовими стравами на виніс
496. **takeoff** зліт (літака)
497. **tall drink** коктейль
498. **to taste** дегустувати
499. **tea ceremony** чайна церемонія
500. **tea party** чаювання
501. **tea shop** кондитерська
502. **teahouse** чайна
503. **techniques of guest reception and service** технологія прийому та обслуговування гостей
504. **temporary stay** тимчасове проживання (в готелі, країні)
505. **theme pub** тематичний паб
506. **theme suite** (*гот.*) великий двокімнатний номер з інтер’єром у різноманітних стилях
507. **three course dinner** (*рестр.*) обід з трьох страв
508. **three-star hotel** тризірковий готель
509. **timely cancellation** своєчасне анулювання (заброньованих послуг)
510. **tip** чайові

511. **top-notch hotel** першокласний готель
512. **total guest-room revenue** (*гом.*) загальний дохід кімнати з гостя
513. **total number of accommodated guests** (*гом.*) загальна кількість заселених гостей
514. **total room count** (*гом.*) загальна кількість номерів
515. **tourist's wealth** рівень достатку туриста
516. **trattoria** італійський ресторан
517. **twin-bedded room** (*гом.*) номер з двома односпальними ліжками
518. **type of accommodation** тип проживання
519. **types and forms of tourism** види та форми туризму

U

520. **under age child's departure** виїзд неповнолітньої дитини
521. **underbooked** незаповнений,-а,-е, ненабраний,-а,-е (рейс, група туристів)
522. **unit cost** (*ек.*) собівартість одиниці (послуг розміщення)
523. **upgrading of hotel equipment** модернізація обладнання готелю

V

524. **vacancies** вільні номери (у готелі)
525. **vacant room** незайнятий номер
526. **to vacate a room** звільнити номер
527. **vacation hotel** (*амер.*) курортний готель
528. **vacation house** будинок відпочинку

529. **vacation of a room** звільнення номера
530. **validity** термін чинності (кредитної картки, паспорта)
531. **valuable items** цінні речі
532. **value** цінність (собору, рекреаційних ресурсів)
533. **value-adds** додаткові послуги
534. **vegan dish** вегетаріанська страва
535. **vegetarian options** пропозиція вегетаріанських страв (у меню)
536. **vegetarian restaurant** вегетаріанський ресторан
537. **veggie** (розм.) вегетаріанець
538. **view** краєвид
539. **vintage wine** вино вищої якості та врожаю певного року
540. **volumes of occupied accommodations** (гот.) обсяги використання номерів

W

541. **waiter** офіціант
542. **wake-up service** (гот.) послуга розбудження
543. **wave-pool** басейн з штучними хвилями
544. **welcome** гостинність; прийом
545. **welcoming** приймання, прийом (туристів, гостей)
546. **welcoming party** сторона, яка приймає
547. **welcoming treating** вітальне частування
548. **well-kept** утримуваний в чистоті та порядку (готельний номер, парк)
549. **wholefood** (брит.) екологічно чиста їжа
550. **wholesome** корисний, -а, -е; здоровий, -а, -е (їжа, кухня)

551. **wide-ranging menu** (*рестр.*) широке меню
552. **to wine and dine** частувати(ся) на славу
553. **with one's compliments** безкоштовно

У

554. **youth hostel** молодіжна турбаза
555. **youth tourism** молодіжний туризм

Додаток Б

Комплекс завдань для доекспериментального діагностування
рівнів сформованості професійно орієнтованої англомовної
лексичної компетентності в говорінні
у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи

1. Watch the video “Checking in at Hotel” and fill in the gaps in the replica.

Receptionist: Good evening, Madam.

Guest: Hello. I have a reservation. My name is _____.

Receptionist: _____

Guest: C I E L I N S K I.

Receptionist: For five night.

Guest: That's right.

Receptionist: _____

Guest: Just a second. _____

Receptionist: Can you sign here, please. Here is your key. _____ Lift is over there.

Guest: Lift. Oh, the elevator.

Receptionist: _____, Mrs. Cielinsky

2. Read the text. For each empty space (1-5) choose the correct answer (A,B,C or D).

Tips for Checking in

When you head into the lobby, be sure to have these (1) .... ready for check-in process: your credit card used for the (2) ..... when you booked as well as a matching photo ID and your license plate number. You will also want to have your form of payment ready to pay any remaining (3) ... you may owe. While they don't accept checks, they do accept (4) .... credit cards or cash. If you plan to pay with cash or arrive with a \$0 balance you will be required to pay a \$ 100 (5) ..... deposit. Remember, you must be 21 or older to check in to this resort.

Check-in (6) .... is 4 p.m. or later. But, don't worry if you arrive before check-in time. While you may not be able to get into your room yet, you can still pre-register. They will get all your information and (7) .... you with a parking (8) .... as well as pool wristband. While waiting for check-in you can then use the pools, have a drink at the bar or (9) ... out to the beach or soak in some rays. When your room is ready, they will (10) you know.

	A	B	C	D
1	property	items	belongings	ownership
2	deposit	fee	loan	installment
3	debt	credit	balance	invoice
4	key	basic	major	conventional
5	saving	bit	alarm	security
6	point	time	schedule	form
7	supply	furnish	provide	equip
8	entry	admit	access	pass
9	head	reach	hit	depart
10	make	let	do	get

3. Complete the mini-dialogues. Then explain the meaning of the highlighted conversational formulas of Comfort and Assurance.

Woman: When we booked, we requested a room and bathroom with wheelchair access.

Reception: Yes, I've got your request here. **There's no need to worry about.**

_____

* * * *

Man: Can I check with you? I have an allergy to cigarette smoke and dust.

Reception: **Don't worry.** _____.

* * * *

Woman: Could we have a crib for the baby?

Reception: Yes, of course. I'll ask _____

* * * *

Woman: I'd like hot water for the baby's bottle.

Reception: **Certainly/By all means.** Any of the serving staff will be pleased to

_____.

4. Watch the video about Xoria Deluxe Hotel. In pairs exchange your opinions about hotel and its facilities. .

5. Give three minute talk on the topic «Catering at the seaside resort hotel».

You have to produce at least 20 sentences using hotel and restaurant vocabulary (25 words).

Додаток В

Комплекс завдань для післяекспериментального діагностування
рівнів сформованості професійно орієнтованої англомовної
лексичної компетентності в говорінні
у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи

1. Watch the video “Checking in at Hotel ” and fill in the gaps in the replica.

Reception : Good morning. Welcome to the Transnational Hotel. What can I do for you?

Guest: Good morning. My name is _____. I have a _____ for a single room for three nights.

Reception : Did you book the room _____ us, or did you use a hotel reservation service or a travel _____?

Guest: I have already also paid a _____ on the _____.

Reception : But that's not a problem. I can _____ you to one of our business suites. They all come with Jacuzzi!

Guest: Oh! That sounds nice. But how much is that going _____?

Reception : Has the valet already taken your car or will you be needing a _____?

Guest: Oh. I don't have a car. I took a taxi from the airport.

Reception : Could you just _____ this registration form?

Guest: Sure. Here my _____.

Reception : This is your room key. You're in room 653. Just take the _____ on the right up to the 6th floor. When you _____ the elevator, turn right. Your room is at the end of the _____ on the _____ side....

Guest: Great

2. Complete the text with one of these words. Use each word once only.

experience   attention   anticipate   referrals amenities   greets   tailors   relies   suite   repeat
----

You approach a hotel registration desk. After asking for your name, the friendly reservation desk clerk asks if you would like the same (1) _____ you had last time or a dinner reservation at the same table you enjoyed last time. He even asks how your dog, Roy, is doing.

This is the level of personal (2) _____ to luxury hotels must provide. After all, hotels aren't defined simply by their (3) _____. A five-star property earns its reputation by its level of service. It's why The Umstead Hotel and Spa in Cary, NC works hard to (4).....anticipate a guest's needs – even before a request is made.

To deliver a more personalized (5) _____ for each guest, data from spa, dining and reservations systems is integrated in a single system using SAS Data

Management. It (6) _____ service around complete guest profile. Now, when a staff member (7) _____ a guest, they can see details of every facet of that customer's previous stays – all on a web-based dashboard.

With new customers coming in, the Umstead (8) _____ on its data management system to keep them happy. A luxury property thrives on (9) _____ business and personal (10) _____, and the only way to achieve these is through exceptional service.

3. Complete the mini-dialogues. Then explain the meaning of the highlighted conversational formulas of Necessity.

Guest: We fly home tomorrow so we **need** to get up real early.

Reception: I'll book a _____? What time _____?

* * * *

Guest: This is Mr. Smith in room 405. We **need** some more toiletries in the bathroom and we're out of shampoo.

Reception: No problem. I'll ask housekeeping to _____.

* * * *

Reception: The guests in 201 say the bathroom towels _____. **It can't wait.** The children dropped them in the bath.

Housekeeping: Don't worry. I'll do it right away.

* * * *

Reception: The guest's party dress in room 342 needs _____. **It's urgent** and be **quick about it!**

Housekeeping: I'll handle it.

3. Watch the video about Hilton Singapore. In pairs exchange your opinions about hotel and its facilities.

5. Give three minute talk on the topic «Catering at the ski resort hotel».
You have to produce at least 20 sentences using hotel and restaurant vocabulary (25 words).

Додаток Д

Кількісні показники рівнів сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у студентів ЕГ

Ім'я, прізвище	Етап передекспериментального діагностування сформованості цільової компетентності (ЕГ)	Етап післяекспериментального діагностування сформованості цільової компетентності (ЕГ)
Бар-на А.	58	93
Біл-к О.	72	98
Го-ка В.	63	92
Бу-ч С.	67	95
К-с Б.	57	89
Ку-цев І.	71	97
Кос-шин Т.	70	95
Кру-к І.	68	93
Ма-ва О.	75	98
Си-к А.	77	97
Та-чук Г.	68	93
Чер-ка М.	73	98
Яки-ч С.	71	95
Бу-з Т.	62	81
Бу-л Б.	63	83
Ве-ра А.	61	82
Го-чик Ю.	65	87
Гор-ка Н.	68	85
Ду-к М.	59	83
Ів-ко В.	63	87

Ко-ть М.	60	87
Ко-ий О.	62	85
Кузь-ко О.	61	83
Л-ць С.	65	88
Ма-о Л.	61	87

Додаток Д1

Кількісні показники рівнів сформованості професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні у студентів КГ

Ім'я, прізвище	Етап передекспериментального діагностування сформованості цільової компетентності (КГ)	Етап післяекспериментального діагностування сформованості цільової компетентності (КГ)
До-ко О.	76	83
За-як Н.	75	81
Іва-к Т.	73	80
Ка-па Ю.	77	85
Ко-ла М.	72	82
Ко-к Т.	77	90
Ле-ук В.	75	83
Ли-к Я.	68	79
Маз-р Д.	72	80
Ру-н Н.	73	81
Су-ля З.	75	82
Ус-ко А.	72	81
Ме-чук Я.	70	77
Ол-ків А.	62	65
Ро-р Т.	63	67
Са-ко К.	59	61
Сме-х Н.	62	68
Спі-ва А.	65	70
Те-вак Є.	61	65

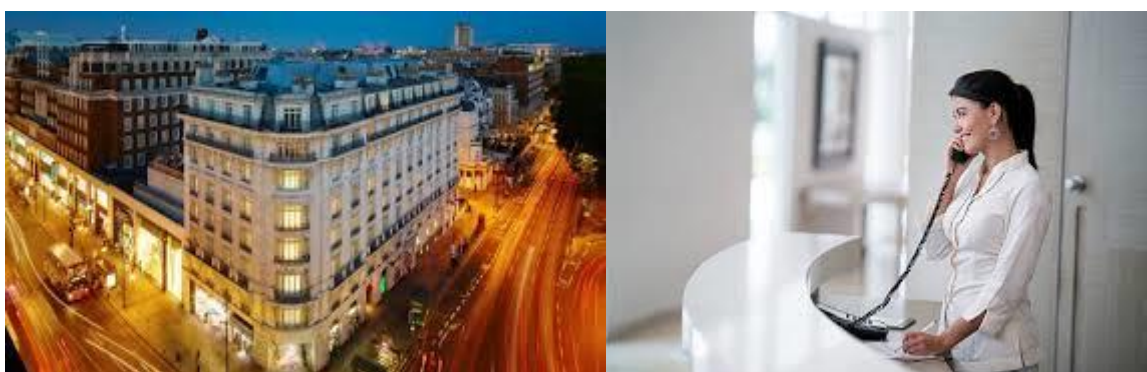

Че-ка З.	63	65
Шу-к А.	67	71
Я-ко Л.	58	61
Я-вєць А.	65	67
Яр-ко К.а	62	67
Ша-ка Л.	63	65

Додаток Е

Приклади комплексів вправ до визначених тем у межах навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням (англійська))» із розробленої підсистеми вправ для формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні з використанням автентичних відеоматеріалів у студентів першого курсу спеціальності «Готельно-ресторанна справа»

UNIT 1 “ROOM RESERVATION”

1. Watch the video and identify the words which correspond to the topic “Taking a room reservation”. To help you, the first letters and number of letters of the words are given.

s _ _ _ _ _ r _ _ _ _
 d _ _ _ _ _
 to c _ _ _ _ i _ _
 n _ _ _ _ _
 v _ _ _ _

a _ _ _ _ _
 c _ _
 c _ _ _ _ _ _ _ _ _

2. Which words in the video correspond to the following: *average, to comprise, to charge (2 words), reserve, type, beforehand, picking*

3. Match the words in column A with their synonyms in column B and antonyms in column C.

A		B		C	
Word		Synonym		Antonym	
1. available		A. obtainable		terrible	
2. total		B. average		short	
3. nice		C. wonderful		half	
4. standard		D. complete		unusual	
5. full		E. whole		occupied	

4. Watch the video once again and complete the phrases using nouns in the box.

full name   credit   Internet room confirmation   gardens   room
----

1. to have a _____
2. to book a _____
3. to overlook _____
4. to have a _____
5. to pay by _____
6. to send a _____

5. Choose the best option to complete the sentence.

1. I'd like to book (...) for a group of six.
  - a) staying
  - b) living
  - c) accommodation
  - d) room
2. We have to (...) your reservations in our hotel.

- a) test   b) check   c) inspect   d) examine
3. The double and twin (....) is 200\$.
- a) rate   b) fee   c) duty   d) allowance
4. Could I take a credit card number to (....) the reservation?
- a) insure   b) certify   c) secure   d) specify
5. If you wish to (...) your reservation, you must do it 24 hours in advance.
- a) withdraw   b) cancel   c) dissolve   d) bust

6. Read the text. For each empty space (1-5) choose the correct answer (A,B,C or D).

ACCOMMODATION GUIDE

There is a wide (1) .... of accommodation in Essex to suit all tastes and pockets. Below you will find a list which includes large luxurious hotels, (2) ... guest houses, inns, bed and breakfast establishments. The price category of these is clearly (3) by the code letter next to each entry, however, you should check the (4) .... price before you make a booking.

You may prefer a camping or caravanning (5) .... Choose from seaside or country sites and stay in one of their comfortable caravans or bring you own one and tour around.

Decide on the (6) .... of accommodation you want on your holiday, then look under the appropriate heading below. Establishments are listed alphabetically by town. You can locate them easily by referring to the map (7) .... which follows each entry.

There is a short (8) ... of very establishment to help you choose your accommodation and the symbols will give you an idea of the number of rooms and the range of (9) ... which you can expect to find.

Book your accommodation direct by letter, e-mail or telephone unless you are choosing one of the hotels in THF group, which have overseas agents.

	A	B	C	D
1	filed	range	set	variety
2	low	timid	humble	modest
3	indicated	pointed	noted	located
4	accurate	proper	exact	close
5	holiday	rest	recreation	retirement
6	look	type	sort	character
7	note	mention	remark	reference
8	account	description	definition	statement
9	facilities	items	benefits	conveniences

7. Watch the video “Taking a room reservation” and fill in the gaps in the replica.

Receptionist : City Center Hotel, how can I help you?

Caller: I would like to know how much a room _____ a _____, please.

* * * *

Caller: How much does a _____ room cost?

Receptionist : A double room is _____ a night.

* * * *

Caller: What does it include?

Receptionist : The prices include a _____, s mini-bar in _____ and we also have Internet net room _____.

* * * *

Receptionist : What kind of room would you like?

Caller : I would like a double room with _____, no smoking, with a walk-in _____ and a nice view.

* * * *

Receptionist : Just a moment ,please, and I 'll check if a room is _____ for those dates. The total cost will be (.....) including (...).Are these details correct?

Caller : Yes, they are.

* * * *

Reception : How will you be paying Mrs. Greenberg, by cash or credit card?

Caller : I'll be paying by _____ .

* * * *

Caller : If you could send me a _____ to my fax number.

Reception : I'll send the confirmation you _____ . Thank you for _____ City Center hotel. Have a good day!

8. Complete the mini-dialogues. Pay attention to the conversational formulas of Enquires

Reception : When **would you like to** check in and for how many night?

Caller: _____

* * * *

Reception : What type of rooms **would you like**?

Caller: _____

* * * *

Receptionist : Will there be any children accompanying you?

Caller: _____

* * * *

Reception : Can I have your name?

Caller: _____

Reception : Could you spell your name, please?

Caller: Yes, it's _____.

* * * *

Reception : Could I take a credit card number to secure the reservation?

Caller: _____

* * * *

Reception : Can you give me the three security numbers on the back of the card, please?

Caller: _____

9. Complete the mini-dialogues. Pay attention to the conversational formulas of Regret.

Caller: Hi! I'm looking for a double room for the 8th of February. Do you have a room available?

Reception: One moment, please ... I'm just opening up the reservation screen.

I'm sorry, we don't _____.

* * * *

Caller : I'd like to book a double room for two nights.

Reception: I'll just check. **I'm afraid** we _____.

* * * *

Caller: Hello .....I'd like to book a family room for one week from Sunday 17th of June.

Reception: **I'm sorry**, but unfortunately _____.

10. Make up a mini-dialog according to the model, changing the italicized words.

Receptionist: Good afternoon, Four Seasons Hotel. How can I *help* you?

Caller: I'd like to book *accommodation* for four people. We'll arrive on Sunday the 10th of May and *leave* on the 15th of May.

* * * *

Reception : What *type* of rooms would you like?

Caller: We need one double room and one twin room.

* * * *

Receptionist: Let me check our reservations. So one double room and one twin room for five nights from the 10th of May until the 15th of May.

Caller: Yes, that's *right*. What's the *price* of the rooms?

* * * *

Reception: The double and twin room rate is \$200.

Caller: That's fine.

Receptionist: Could I just *take* your passport number?

11. Role play a mini-dialogue in pairs.

Student A: You are a receptionist.

Student B: You are a caller who is reserving a single room for two nights.

12. Make up and act out a dialogue "Room Reservation" filling in the form below

Booking:	From		Nights			
Guest:	Surname		First name			
	Adults		Children			
	Address					
Room:	Type	SGL	DBL	TWB	SUITE	
		Smoking	Non-smoking			
	Number					
	Rate					
	Extras					
Return guest		Yes	No			
Previous room						
Payment		VISA	DEBIT	CHEQUE	CASH	
Credit card#						

13. Make up and act out a dialogue "Changing a Room Reservation" using the words and word combinations.

Can I ....; I'm afraid I have to ..., to stay, another, extra, instead of , Let me check,
That's right.

UNIT 3 “DEALING WITH CHECK-IN PROBLEMS”

1. Watch the video “NABJ Host Hotel Overbooked” and identify the words which correspond to the topic “Check –in Problems”. To help you, the first letters and number of letters of the words are given.

e _ _ _ _ _
 c _ _ _ _ _
 o _ _ _ _ _
 r _ _ _ _ _
 f _ _ _ _ _
 c _ _ _ _ _

2. Substitute the italicized parts with the words from the video above.

1. The children felt *weary* after long journey.
2. She is a good teacher, but a *poor* manager.
3. We try to be responsive to the needs of the *client*.
4. The President *regarded* us *with respect* visiting us.
5. Thousands of refugees are living in *temporary* camps.

3. Watch the video once again and match the words in the left and right columns to make up the corresponding combination.

1) convention	a) service
2) customer	b) a call
3) desk	c) attendee
4) makeshift	d) bedroom
5) to receive	e) people

4. Complete the sentences with the best expression from the previous exercise.

1. Our company has a commitment to quality and _____ .
2. The _____ were helpful, weren't they?
3. The officials are said to _____ an anonymous _____.
4. Survivors huddle together in _____ of the tent with nowhere to go.
5. He welcomed _____ warmly.

5. Read the text. For each empty space (1-5) choose the correct answer (A,B,C or D).

ALLERGY-FRIENDLY PHILOSOPHY

When traveling, there is nothing more (1) .... than being pestered with allergies. All you want to do on holidays is relax, see the sights and get to know the culture.

Hotel Milano Scala is the first allergy (2) ... hotel in the Italian metropolis. First of all, the beds are clinically (3) .... against allergens, while mattresses and (4) .... are covered with soft, certified anti-dust mite encasing. This is often wrapped in hypoallergenic quilts.

On a daily basis, all (5) .... are cleaned with a special biocleaner system that sanitizes and gets (6) ... of all the tiny particles. In these rooms fresh air gets a whole new meaning: a sanitization system with active oxygen (7) ... natural air purification.

This novelty adds up to the allergy-friendly philosophy of Hotel Milano Scala. For years, their glocal (8) ... with gluten-and lactose- free options has been a big success. A huge highlight is their roof vegetable garden – (9) ... free and zero-food mile products.

(from www.greenpearls.com)

	A	B	C	D
1	disturbing	annoying	alarming	concerning
2	free	vacant	empty	void
3	handled	cured	treated	greeted
4	pillows	sheets	cushions	sacks
5	areas	fields	shields	surfaces
6	even	rid	short	fix
7	insures	supplies	ensures	maintains
8	kitchen	meals	cuisine	helpings
9	chemical	smoke	element	residues

6. Complete the mini-dialogues. Pay attention to the conversational formulas of Suggestions.

Reception: I'm afraid your room isn't ready for you yet. Most of the rooms are usually serviced by two o'clock and then we can check guests in.

Woman : We're really tired . We didn't sleep on the plane. We have to have other two hours.

Reception: **Would you like** _____? Or do you want to _____?
Shall I _____?

* * * *

Reception: I'm really sorry, but we're overbooked tonight. We haven't got a free room.

Man : I'm not happy about this.

Reception : I'm very sorry. It happens occasionally. **Will it be all right for you if I** _____?

* * * *

Reception: We don't seem to have your reservation.

Man: Well, you sent an email confirmation last week.

Reception: I see what's happened. **I suppose** we could/might _____? Does it suit you?

7. Complete the mini-dialogues. Pay attention to the conversational formulas of Comfort, Assurance.

Woman: When we booked, we requested a room and bathroom with wheelchair access.

Reception : Yes, I've got your request here. **There's no need to worry about.**

_____

* * * *

Man : Can I check with you? I have an allergy to cigarette smoke and dust.

Reception: **Don't worry.** _____.

* * * *

Woman: Could we have a crib for the baby?

Reception: Yes, of course. I'll ask _____

* * * *

Woman : I'd like hot water for the baby's bottle.

Reception: **Certainly/By all means.** Any of the serving staff will be pleased to _____.

* * * *

Man: Could I have mosquito nets in my room?

Reception: **We'll do it without fail.** I'll ask someone from housekeeping whether _____.

8. Make up a mini-dialog according to the model, changing the italicized words.

Reception : Did you pre-*book* parking?

Woman : No, we didn't I forgot about that.

Reception: *I'm afraid* we don't have a parking space tonight.

Woman : Oh .. What's the best thing to do?

Reception: You can *park* in public car park just opposite. *Would you like* help with your *luggage*? You can leave it at reception while you park.

9. Role play a mini-dialogue in pairs.

Student A: You are a receptionist.

Student B: You are a hotel customer who has arrived two days later after the date of your reservation.

10. Make up and act out a dialogue between a receptionist and a guest “Mistake in your Reservation: you didn’t get a room with ocean view” using the words and word combinations.

Could I see....; confirmation; I see what’s happened; another floor; Shall I ....; I’m not happy about it; to upgrade ; Does it suite you?

11. Watch Steve Stauning’s video “How to be the best receptionists?”. Express your opinions about main ideas of the topic using conversational formulas of Agreement and Disagreement.

Agreement

I quite agree with
 I couldn't agree more.
 That's just what I think.
 That goes without saying
 It stands to reason.
 To a certain extent....

Disagreement

I don't agree with ...
 I'm afraid I can't agree with ...
 I wouldn't say that.
 I don't think so.
 Nothing of the kind
 On the contrary
 Far from it.
 Nonsense/Rubbish.

UNIT 4 “HOW TO HELP GUESTS WITH ROOM FACILITIES”

1. Watch the video and identify the words which correspond to the topic “Room Facilities”. To help you, the first letters and number of letters of the words are given.

s _ _ _ _
 w _ _ _ _ _ c _ _ _ _
 p _ _ _ _ _ _
 w _ _ _ _ _
 a _ _ c _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _
 c _ _ _ _ _ _ _ _ _ _
 c _ _ _ _ m _ _ _ _ _ _ _ _

2. Which words in the video correspond to the following: *to register, directions, to like, continue, to look at (examine), disc, want, go near.*

3. Match the words in column A with their synonyms in column B and antonyms in column C.

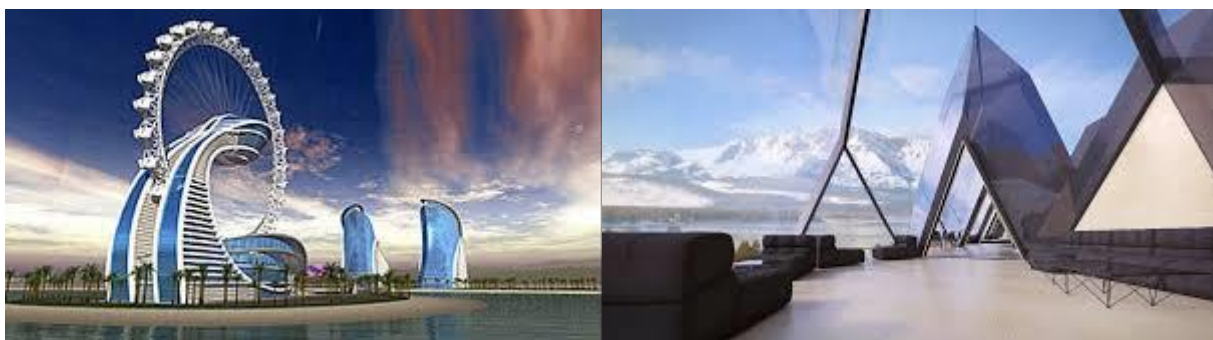
A		B		C	
Word		Synonym		Antonym	
1. wrong		A. puzzling		airy	
2. confusing		B. cramped		good	
3. correctly		C. stuffy		spacious	
4. hot		D. bad		clear	
5. small		E. right		wrongly	

4. Watch the video once again and match the words in the left and right columns to make up the corresponding combination.

1) Room	a) a password
2) to need	b) switch
3) to enjoy	c) key
4) light	d) hotel
5) another	e) your stay

5. Choose the best option to complete the sentence.

1. (...) coins into the slot and press for a ticket.
 a) Fix   b) Insert   c) Lower   d) Sink
2. The water ran cold when I turned the (...) on.
 a) tap   b) knob   c) handle   d) button
3. Every time I (...) on the TV, there's football. It's overkill.
 a) run   b) punch   c) switch   d) set
4. (...) the remote at the air conditioning unit and press.
 a) Aim   b) Point   c) Target   d) Focus
5. I punched the button to (...) the elevator.
 a) bring   b) draw   c) collect   d) summon

6. Read the text and match the underlined words to the following categories.

Nowadays, we have wi-fi, a telephone and probably a **flat-screen TV**. But as hotel guests become increasingly tech-savvy, they are likely to expect to have the latest technology on hand which bring touch-of-a button convenience.

What will the hotel room look like in the future? You need now to find the unique digitally driven services and amenities. You don't need card **keys** anymore when techy hotel provides you with swanky, encrypted **wristband** and personalized code to access you room. What's more, you can get a room access by a smartphone app (**digital room key**). From their smarphone a guest can also turn

on/off **lights**, adjust **window covering**. Through their **apps** guests have full access to hotel facilities. Lying on the bed, you might order some food or book a message.

Li-Fi technology transmits data through the lights in the room rather than having to rely on routers. **Bedside tables** wirelessly charge cell phones.

The smart features adopted into hotel room promote in-room connectivity. Via voice guests can control in-room television and other **appliances**. Through smart TVs and snappy interface guests can order room service, request a car and even check out. Through **video tables** which we are seeing in some restaurants guests can order specific services and items from their room, as well as customizing menu items. **Intelligent mini-bars** automatically notify staff when replenishment is needed. A voice technology delivers a more natural interaction.

Smart technologies offer benefits to hoteliers because devices customize to guests' needs, create their personalization. Remembering a guest's **pillow** preference, sending dynamic pre-arrival upgrades or welcoming them with a favourite cocktail at check-in make hospitality subtle and unobtrusive.

Room items	Technologies

7. Watch the video “Hotel problems” and fill in the gaps in the replica.

Guest: There is a problem with Internet in my room. It ____ stopping. Is there something ____ with the connection?

Reception : I’m sorry. I can check that _____.

* * * *

Guest: Also can somebody ____ air conditioning. It is very hot inside.

Reception : Did you find a ____ on the wall. It is normally near light ____

Guest: Oh... I looked ____ the air conditioner.

Reception: It’s a bit _____.

* * * *

Reception : Did you need anything else?

Guest: I do need to find a cash machine first. Is there one near here?

Reception : Yes. If you turn right out of the hotel and cross the road, there is another hotel . Go past it and turn right, there is a cash-machine there.

9. Complete the mini-dialogues. Pay attention to the conversational formulas of Instruction.

Guest: This is room 323. I've just got into my room but none of the light work.

Reception : The control switch is just inside the door, on the wall. Put you card _____ . You'd better not _____ until _____ .

* * * *

Guest: This is 521. Our room is very hot and stuffy. We haven't got the remote control to switch the air conditioning on.

Reception : The TV remote is the same remote. Can you see an on/off button with air con symbol? **Point** _____ and press. Use _____ to set temperature.

* * * *

Guest: Hello. Can you tell me how to change the bath tap so I can have a shower?

Reception : Of course, Just **pull up** _____ of the bath tap.

10. Identify in the text key words which give the main idea.

Hotel Rules and Regulations

Guests are particularly requested to lock the door of the rooms when going out. For the convenience of the Guest, electronic safety lockers are provided in the room to store any valuables.

Gambling, contraband, prostitution, weapons. Explosives, flammable objects, poisons, drugs, animals and pungent food are strictly prohibited on hotel premises. Do not forget to check your room and if you find any damaged or malfunctioning implements. Please inform the reception.

The guest will be held responsible for any loss or damage to the hotel property caused by themselves, their guests or any person for whom they are responsible.

Guests are responsible for the intactness of bathroom supplies in your room. If anything is missing? You will be required to compensate the loss to the hotel.

It is prohibited to carry out of the restaurant dishes, cutlery, food and drinks without prior approval from restaurant administration.

Guests can't use electric heating appliances, not included in room equipment

Guests can't use hotel and room equipment for other purposes.

It is agreed that the guest will conduct him/herself in a respectable manner and will not cause any nuisance or annoyance within the hotel premises.

The Management has the right to request any guest to vacate his/her room or other areas of the hotel, without previous notice and without assigning any reason whatsoever

Using photographs and video' taken in the hotel for commercial or public purposes is illegal.

11. Make up a mini-dialog according to the model, changing the italicized words.

Reception: Can I help you?

Woman: I can't *get into* my room. The key card doesn't seem to work.

Reception: Are you putting it into the slot *correctly*, with the arrow facing you and pointing down?

Woman : I think so. The door handle just won't turn.

Reception: When you *insert* the card, a little green light *shows* on the lock. *Take* the card *out* and turn the handle to open the door.

Woman: Thanks. It works.

12. Role play a mini-dialogue in pairs.

Student A: You are a hotel guest. The electricity supply was suddenly cut off.

Student B: You are a receptionist. Explain how the control switch works. Remember to keep key card in control switch slot. Alternatively, assure the guest that you'll inform the electrician about the fault.

13. Prepare a four-minute talk on the topic "How to handle with the guest that violates hotel regulations and rules". Express your opinions about main ideas of the topic using functional phrases of Reasoning.

Reasoning:

Let's stick to facts.

I proceed from the fact that ...

Let me tell you.

You should take it in consideration.

Suppose ....

Say what you like.

Take my word for it.

As far as ... is concerned

Actually

When it comes to ....

After all, ...

Nevertheless ...

It stands to reason.

Consequently, ..

Додаток Є

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті, у яких опубліковано основні наукові результати

1. Skril I. Peculiarities of lesson planning and implementation in teaching English for specific purposes for prospective experts of Hospitality and Restaurant Service. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія Педагогіка*. Тернопіль, 2018. Вип. 2. С. 108 – 116.
2. Скріль І. Симуляції у формуванні англомовної лексичної компетентності у діалогічному мовленні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота: збірник наукових праць*. Ужгород, 2019. Вип. 2 (45). С. 159 – 164.
3. Скріль І. В. Етапи та система вправ для формування англомовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць*. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2019. Вип. 42. С. 169 – 175.
4. Скріль І. В. Особливості реалізації методики формування англомовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал*. Суми: СумДПУ ім. А. С.Макаренка, 2019. № 6 (90). С. 151– 161.
5. Skril I. Learner-centered approach to building lexical competence in speaking for prospective experts of Hospitality and Restaurant Service. *World Science*. Warsaw: RS Global Sp. z O.O. 2019. № 5(45) Vol. 3. P. 43 – 48.
6. Skril I. The Forming English Lexical Competence in Dialogic Speaking for Prospective Experts of Hospitality and Restaurant Service. *Intellectual Archive*. Toronto, 2019. Vol. 8, Number 2. P. 170 – 175.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

7. Скріль І. В. Формування іншомовної компетенції фахівців туризму у процесі їх професійної підготовки. *Туристична освіта в Україні: проблеми і перспективи*: збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції. Львів, 2010. Вип. 2. С. 202 – 209.

8. Скріль І. В. Англійська мова для індустрії гостинності (English for Hospitality): методичні рекомендації для проведення практичних занять з дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» для спеціальності «Організація обслуговування в готелях і туристичних комплексах» із кваліфікацією «Фахівець з готельного обслуговування». Львів: ЛВПУ РСТ, 2012. 95 с.

9. Skril I., Baranets A. Innovation in Tourism as the key to be competitive under present-day conditions. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку*: матеріали XXVI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Переяслав-Хмельницький, 2016. Вип. 26. С. 13 – 17.

10. Скріль І. В. Індустрія туризму (The Travel and Tourism Industry): метод. рекомендації для виконання самостійної роботи з дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» для підготовки бакалаврів зі спеціальності «Туризм». Львів: ЛПКГТРС, 2016. 82 с.

11. Скріль І. В., Лукаш А. Ю. Розробка стратегії розвитку хостелів як інноваторів цінності. *Інноваційні технології в підготовці фахівців технологічної, професійної освіти та сфери обслуговування*: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Херсон: ХДУ, 2017. С. 205 – 210.

12. Скріль І. В. Англійська мова для ресторанного обслуговування (English for Restaurant Service): метод. рекомендації для проведення практичних занять із дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» для підготовки бакалаврів зі спеціальності «Харчові технології». Львів: ЛПКГТРС, 2018. 80 с.

13. Скріль І. Комунікативні ситуації для організації симуляцій у діалогічному мовленні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. *Комунікація у сучасному соціумі*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (8 червня 2018 р.). Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. С. 97 – 98.

14. Скріль І. В., Котловський А. М. Готельно-ресторанна справа: лексика і говоріння (Hotel and Catering: Vocabulary and Speaking): навч. посібник. Львів: ЛПКГТРС, 2017. 105 с.

Праці, які додатково відображають зміст дисертації

15. Скріль І. В. Використання проектів на уроках ділової англійської мови та англійської мови за професійним спрямуванням у вищому професійному училищі. *Методичні рекомендації щодо проведення уроків іноземної мови у професійно-технічних навчальних закладах*: збірник матеріалів. Львів: НМЦ ПТО у Львівській області, 2012. С. 4 – 17.

16. Skril I. Writing Objectives: Two Models for English Language Learning (Skills for Employment Project in Ukraine within the Canadian Partnership Program): *Методичні рекомендації щодо проведення уроків іноземної мови у професійно-технічних навчальних закладах*: збірник матеріалів. Львів: НМЦ ПТО у Львівській області, 2015. С. 11-21.

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Бульвар Т.Шевченка, 81, м. Черкаси, 18031, тел./факс: (0472) 35-44-63, 37-21-42,
e-mail: cic@cdu.edu.ua Код ЄДРПОУ 02125622

06.03.2018 № 42/03-а
на № _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дослідження
Скріль Ірини Валентинівни

**«Формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в
говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням
автентичних відеоматеріалів»,**

поданого на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.02 – теорія і методика навчання: германські мови

Матеріали дисертації І. В. Скріль упродовж 2017-2018 рр. упроваджено у навчальний процес Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Розроблена І.В. Скріль методика формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-професійної справи з використанням автентичних відеоматеріалів застосовувалася викладачами кафедри іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького у викладанні іноземних мов у студентів і магістрів зі спеціальності «Туризм» та «Готельно-ресторанна справа».

Ця методика базується на поетапності формування згаданої компетентності й врахуванні потенціалу сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, виконанні підсистеми вправ, розробленої з використанням навчального матеріалу, відібраного відповідно до науково обґрунтованих критеріїв.

Упровадження здійснювалося під час підготовки студентів 3-4 курсів ННІ економіки і права. Навчання було забезпечено методичними матеріалами, зокрема підсистемою вправ, опублікованою у навчально-методичному посібнику «Hotel and Catering: Vocabulary & Speaking», методичними рекомендаціями щодо впровадження експериментальної методики. Результати навчання студентів із дисциплін «Іноземна мова» та «Іноземна мова професійного спілкування» за експериментальною методикою підтвердили її високу ефективність щодо розвитку у студентів професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні із використанням автентичних відеоматеріалів, а відтак – доцільність застосування згаданої методики у викладанні англійської мови у закладах вищої освіти, які здійснюють іншомовну підготовку фахівців із інформаційних технологій.

Упровадження результатів дослідження І.В. Скріль обговорено і схвалено на засіданні кафедри іноземних мов ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 8 від 27.02.2018 р.).

Проректор з наукової, інноваційної
та міжнародної діяльності, професор

С. В. Корновенко

від " 04 " 09 2019 р. № 1154-33/03

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в
говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням
автентичних відеоматеріалів»
Скріль Ірини Валентинівни,
поданого на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.02 - теорія і методика навчання (германські мови)

У результаті проведення Скріль І. В. дисертаційного дослідження на тему «Формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів» було теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено методику формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів.

Результати дослідження Скріль І. В. запроваджені у навчально-виховний процес кафедри іноземних мов Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка зі студентами спеціальності «Готельно-ресторанна справа», а саме: доповнено навчальну і робочу програми навчальних дисциплін «Іноземна мова» та «Іноземна мова за професійним спрямуванням», апробовано завдання запропонованої дисертанткою підсистеми вправ і завдань, представлені у розробленому нею (у співавторстві) навчально-методичному посібнику «Hotel and catering: Vocabulary & Speaking».

Отримані результати дослідження можна рекомендувати до подальшого впровадження у навчально-виховний процес закладів вищої освіти України з метою підвищення якості іншомовної підготовки у говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

Результати процесу впровадження розробленої Скріль І. В. методики було обговорено на засіданні кафедри іноземних мов Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 1 від 5 вересня 2019 року).

Завідувач кафедри іноземних мов

А. І. Турчин

Проректор з наукової роботи та міжнародного співробітництва

Г. І. Фальфушинська

106054

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
IVAN FRANKO NATIONAL UNIVERSITY OF LVIV

вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна
тел./факс (032) 261-60-48, тел. 260-34-02
<http://www.lnu.edu.ua>, e-mail: lnu@lnu.edu.ua
Код ЗКПО 02070987 Державна Казначейська служба України
МФО 820172, р.р. 35225230001061
№ свідоцтва 17701483, ін. под. № 020709813029
Валютний рахунок № 26005000028567, 26009000028110
в Укрексімбанку
м. Львова МФО 322313
№ 3295-Н від 11.09.2019

1, Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine
Phone/Fax: +38 (032) 261-60-48, 260-34-02
<http://www.lnu.edu.ua>, e-mail: lnu@lnu.edu.ua
Code ZKPO 02070987 State Treasury Service of Ukraine
MFO 820172, Settlement Acc. 35225230001061
Certificate No. 17701483, Tax IN 020709813029
Foreign Currency Acc. No. 26005000028567, 26009000028110
in Lviv Branch of Ukreximbank
MFO 322313
на № _____ від _____

АКТ

*про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Скріль Ірини Валентинівни
на тему «Формування професійно орієнтованої англomовної лексичної
компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної
справи з використанням автентичних відеоматеріалів»
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання: германські мови*

Теоретичні та практичні здобутки дисертаційного дослідження Скріль Ірини Валентинівни з проблеми формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи впроваджено у навчальний процес кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка у 2018/2019 н.р. У методичному експерименті взяли участь 48 студентів спеціальності «готельно-ресторанна справа» та 32 викладачі кафедри іноземних мов для природничих факультетів.

Розроблена Скріль І. В. методика формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи (етапи формування цільової компетентності, підсистема вправ, яка співвідноситься з визначеними етапами, відбір матеріалу); обґрунтовані методичні рекомендації щодо використання цієї методики виявилися ефективними у процесі іншомовної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

Запропоновані матеріали мають наукову та методичну цінність і дозволяють розглядати впроваджену методику як умову сприяння підвищенню ефективності навчального процесу та рекомендувати її для впровадження у інших закладах вищої освіти.

Результати впровадження основних положень дисертаційного дослідження Скріль І. В. обговорено і підтримано на засіданні кафедри іноземних мов для природничих факультетів (протокол № 1 від 28 серпня 2019р.).

Проректор з наукової роботи

проф. Гладішевський Р. Є.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ТУРИЗМУ

вул. Меншинського, 8, м. Львів, 79007, Тел: (032) 255-45-47, 261-63-08, Факс: (032) 255-46-94
e-mail: lebkh@org.lviv.net, код ЄДРПОУ 01566212

11.09.19

№

01/281

На №

від

АКТ

*про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Скріль Ірини Валентинівни*

*«Формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні
майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних
відеоматеріалів»*

*на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.02 – теорія і методика навчання: германські мови*

Результати дисертаційного дослідження І.В. Скріль активно впроваджуються у навчальний процес викладачами кафедри іноземних мов Львівського інституту економіки і туризму вересня 2018 р.

Розроблений І.В. Скріль навчально-методичний посібник "Hotel and Catering: Vocabulary & Speaking" активно використовується під час занять з навчальних дисциплін «Іноземна мова професійного спрямування (англ.)» студентами спеціальностей «Готельно-ресторанна справа» і «Туризм». Викладачами кафедри іноземних мов успішно реалізуються запропоновані дисертанткою комплекси вправ і завдань відповідно до обґрунтованих нею етапів формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної і туристичної справи: ознайомлення, активізація, застосування.

Запропонована І.В. Скріль методика формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної і туристичної справи з використанням автентичних відеоматеріалів засвідчила свою ефективність у практиці іншомовної підготовки студентів зазначених спеціальностей та отримала позитивні відгуки викладачів кафедри іноземних мов.

Теоретичні положення і практичні напрацювання І.В. Скріль у рамках її дисертаційного дослідження мають наукову та методичну цінність, а відтак запропоновану нею методику формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної і туристичної справи з використанням автентичних відеоматеріалів можна рекомендувати для впровадження у навчальний процес закладів вищої освіти України.

Результати впровадження основних положень дисертаційного дослідження І.В. Скріль на тему «Формування професійно орієнтованої англомовної лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-професійної справи з використанням автентичних відеоматеріалів» обговорено, схвалено і затверджено на засіданні кафедри іноземних мов (протокол №1 від 05.09.2019 р.).

Проректор з науково-педагогічної роботи
і туризму
к. п. н. доцент

Завідувач кафедри іноземних мов
д-р пед. н., професор

О. З. Анісімович-Шевчук

О. С. Місечко